פרשת **ויגש** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתכ"ז שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פינת יקרת ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
לשכת הסדים ..... ח
שיעשועי תורה ..... ט
לוח ההילולא ..... י
דבר בעתו ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יב
פשולחן מלכים ..... יג
דברות קודש ..... ד

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ויבך על צואריו עוד

בשנת רנ"ב כאשר היתה עת צרה ליעקב במדינת ספרד ועוללים ויונקים נמרטים ונשחטים על קידוש ה' היה שם אשה אחת שכששחטו את שני בניה נגד עיניה ענתה ואמרה באומץ לבה: "ה' אלקי, מעודי ועד עתה אהבתי אותך. אמנם כל זמן שצאצאי הנאהבים והנעימים היו על פני האדמה אולי לא אהבתי אותך אהבה שלימה בכל לבי, כי גם לאהבת בני נתתי מקום בלבי. אולם כעת, כאשר בני יצאוני ואינם, פיניתי את כל לבבי להיות משכן לאהבתך, ועתה אקיים את המקרא: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך".

בבחינה זו ביארו בספה"ק המקראי קודש בפרשתן כשנפגשו יעקב ויוסף "ויראא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד", פירש רש"י "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".

ולכאורה יקשה להבין, אב שבנו האהוב לו מכל בניו אבד והיה מתאבל עליו ימים רבים, בחושבו שחיה רעה אכלתהו, ופתאום התנוצץ עליו נזר השמחה בעת שזכה לראות את הבן האהוב חי ובריא. אין מילים בשפת אנוש לתאר את גודל התענוג הנפלא המציף את כל חדרי לבו בעת שהבן האבוד נופל על צוארו לנשקו ולחבקו, ומה ראה אם כן יעקב למנוע עצמו מן התענוג הנפלא הזה? בשאלה זו התחבטו חכמינו ז"ל ואמרו: שהיה קורא את שמע".

אלא באותה שעה הוא יחד את כל לבבו לאהבה את ה', ולא נשאר לו מקום פנוי לכניסת מחמדי תבל, ולכן לא נפל על צוארו של יוסף. כאותה אשה ששאפה כל ימיה לאהוב את ה' בכל לבה.

וכדבר האמור אומר המהר"ל ז"ל בגור ארי' שיעקב אבינו אחר גודל צערו וגעגועים ליוסף שהי' סובר שיוסף אינו חי וכאשר ראה בכבודו את יוסף ובצדקתו הגדולה אז נתעורר בו גודל אהבה ועונג, ומאותו אהבה ועונג קיבל עליו עול מלכות שמים, והמצוה ואהבת את ה' אלקיך שזהו ק"ש, וזהו שהי' קורא את שמע שכך דרכן של צדיקים שלא להשהות בשום אהבה כלל וכלל רק להעלה כל אהבה להקב"ה שאהבה נצרך להיות בכל לבבך שלא יהי' אוהב לשום דבר, ואף שמוכרח ואי אפשר שלא לאהוב, אבל כאשר אהבת הקב"ה הוא העיקר ושאר אהבות משתמש רק לטפל לאהבת הקב"ה, נקרא בכל לבבך, ועל אהבה הקפידה התורה שלא יהי' שום אהבה כלל [זולתי] כמו שנאמר בכל לבבך על אהבה, מאי שלא מצינו ביראה בכל לבבך.

דברי התחזקות

מאת הגה"צ רב ור"מ דקהלתינו בומסכ"ג שליט"א

בנו הגדול של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אשר השמיע ע"י הזק-אפ לפני אנשי שלומינו קהל עדתינו פה בני ברק יצ"ו
ליל זאת הנוכה העעל"ט בהיכל בית מדרשינו הגדול

א פרייליכן חנוכה מיינע חשוב'ע ידידים, בעלי בתים חשובים, לומדי תורה, אברכים, בחורי חמד, תינוקות של בית רבן, בפרט די בחורי חמד דארף מען עקסטער באגריסן, וואס זיי זענען יעצט עוסק אין די קשיא וואס דער טאטע זאל זיין געזונט האט איבער געלאזט פאר זיי, דורך א שליח, און זיי זענען עוסק צו פארענטפערן די קשיא, דורך דעם האבן זיי א קשר צו די תורה, און א שטערקערן קשר צום טאטן זאל זיין געזונט, וואס הגם ס'איז אייביג דא דער קשר, אבער אז מ'איז עוסק אין די הוויות דאביי ורבא מיט דעם אופן וואס ער פרעגט און מ'פראבירט עס צו פארענטפערן, איז אוודאי אז דורך דעם האט מען מער א נענטערן קשר, און אוודאי וועט דאס משפיע זיין כל טוב סלה.

דאס לעצטע מאל ווען אונז האבן מיר זיך געטראפן און גערעדט פערזענליך מיט די אלע אידן דארטן, איז געווען דעם לעצטן פארגאנגענעם שבת ווען מיר זענען געווען צוזאמען מיטן טאטן זאל זיין געזונט שבת אין צפת, אדער בעסער געזאגט, "שבת אין מירון" וואס איז געווען אין די שטעטעלע צפת, וואס כידוע האט מען דעמאלטס אריין געברענגט אן אור הגנוז פון מירון, און דאס אז מ'האלט יעצט אין די ימי החנוכה וואס עס ווערט נתגלה דער אור הגנוז האט עס א שטיקל שייכות מיטן לעצטן שבת וואס מיר האבן פארברענגט צוזאמען.

און היינט ווען מיר שטייען דא, איינעם לעצטן טאג פון חנוכה, דער אונטערשטער טאג פון חנוכה, זאת חנוכה, און ווי מיר וועלן באלד ארויס ברענגען אז זאת חנוכה איז בכלל מרומז אויף דעם ענין פון לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן כשאומר וועט מ'זאגט על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל, איז אוודאי אז ס'איז דא דער לאו פון לא תסור.

די גאנצע ברכה וואס אונז מאכן מיר אין די ימי החנוכה, אשר קדשנו במצוותיו וציונו, איז אויף די מצוות דרבנן פונעם לא תסור, אלץ דעם שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, מיט דעם וואס מ'האלט זיך מיט די חכמים, מיט דעם וואס מ'איז זיך מקשר מיט די תלמידי חכמים מיט די צדיקי הדור, דאס איז די גאנצע ענין פון חנוכה, און זאת חנוכה בפרט וואס מיר וועלן באלד ארויס רעדן.

במילא אז ס'קומען זיך צוזאם אזא חשוב'ער ציבור, אזא איידעלער ציבור, וואס זענען כסדר בקשר און מקושר מיטן טאטן זאל זיין געזונט, און זיי זענען מקיים דעם לא תסור בכל פרטיה ודקדוקיה, איז אוודאי אז ס'איז היינט א געוואלדיגער זמן פון זאת חנוכה, און די אלע השפעות טובות וואס זאת חנוכה איז משפיע מכח דעם פון לא תסור ווען אוודאי משפיע זיין פאר דעם גאנצן ציבור דארטן, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל אראפ קומען די אלע השפעות פון זאת חנוכה וואס ס'איז משפיע.

כ'וועל נאכזאגן א ווארט פון ייטב לב, אין סוף פרשת מקץ פארגאנגענע וואך, וואס ער רעדט ארום פונעם ענין פון זאת חנוכה, פארוואס הייסט עס זאת חנוכה דייקא, זאגט ער דארטן, ער ברענגט קודם צו א מדרש, עס שטייט אין מדרש תנחומא פרשת נשא, יוסף הצדיק האט צוגעגרייט פאר די שבטים, וטבוח טבח והכן, אין והכן אלא שבת. וויל דער מדרש פרעגט פארוואס האט יוסף הצדיק געדארפט צוגרייטן פון איין טאג צום צווייטן, א מלך דארף נישט צוגרייטן, ענטפערט רבי יוחנן עס איז געווען שבת, און אין והכן אלא שבת. יוסף הצדיק האט צוגעגרייט א טאג פריער וויל ס'איז געווען לכבוד שבת, האט דער אויבערשטער געזאגט פאר יוסף הצדיק, דו האסט געהיטן שבת נאך פאר מ'האט עס געגעבן, דיין איניקל וועט מקריב זיין

אים שבת, וביום השביעי נשיא לבני אפרים, דאם איז געווען דער נשיא וואס האט מקריב געווען אים שבת.

ביום השמיני נשיא לבני מנשה, פרעגט דער מדרש, אז איינער האט געהאט א נר חנוכה און ס׳איז איבער געבליבן אביסל שמן דעם ערשטן טאג, מעג מען נוצן דעם שמן דעם צווייטן טאג? ענטפערט דער מדרש אז יא, אז דער שמן וואס בלייבט איבער דעם ערשטן טאג דארף מען נאר מוסיף זיין אביסל דעם צווייטן טאג, און אזוי אלע טעג, און מ׳קען עס נוצן פאר די נרות חנוכה, אבער דאס וואס בלייבט איבער דעם לעצטן טאג, דארף מען מאכן א מדורה בפני עצמו ושורפו, מ׳דארף דאס פארברענען, מ׳טאר עס שוין נישט נוצן פאר גארנישט.

זאגט דער מדרש, זאל א מענטש נישט זאגן אז איך גיי נישט האלטן די מצוות פון די זקנים ווייל דאס שטייט נישט אין די תורה, ווייל דער אויבערשטער האט געזאגט אז אלעס וואס מ׳איז גוזר דארף מען מקיים זיין, אזוי ווי מיר זעהן מיר ביי יעקב אבינו, יעקב אבינו האט געלייגט קודם אפרים פאר מנשה, און ביי קרבנות הנשיאים איז אויך געווען קודם אפרים פאר מנשה.

דער זיידע ז״ל אין ייטב לב ברענגט ער ארויס א שטארקע נקודה בנוגע דעם ענין פון חנוכה, זאגט ער אזוי, קודם וואספארא שייכות האט די גאנצע שאלה פון מדרש, וואס האט א שייכות צו יוסף הצדיק, וטבוח טבח והכן, זאגט ער א מורא׳דיגע געדאנק, אז לכאורה וואלט דאך געווען די סברא אז מ׳טאר נישט אנצינדן, די שמן וואס בלייבט איבער טאר מען נישט אנצינדן און איבער נוצן, ווייל די גאנצע סיבה פון אסור להשתמש לאורה, איז דאך דער ר״ן מסביר אז דאס איז א זכר צו די מנורה, וואס דארטן האט מען זיך נישט משתמש געווען מיט די מנורה, במילא האט מען אויך געמאכט א גזירה אסור להשתמש לאורה.

זאגט דער ייטב לב, אז די זעלבע זאך וואלט דאך געדארפט זיין מיט די שמן וואס עס בלייבט איבער אין די מנורה, אין די מנורה אין ביהמ״ק האט מען דאך אויך נישט געגוצט מער דעם שמן, מ׳האט עס געדארפט מדשן זיין, נו פארוואס דא מעג מען יא, פארוואס זאגט דער מדרש אז מ׳מעג נוצן ביי די מנורה די איבער געבליבענע שמן, נאר וואס דען, נאר אזוי ווי דער טורי זהב ענטפערט דאך אויפן בית יוסף׳ס קשיא, אז דעמאלטס בזמן הנס האט געדארפט איבער בלייבן אביסל שמן אינעם ערשטן טאג כדי עס זאל קענען חל זיין דער נם א יש מיש און נישט א יש מאין, במילא איז דאך ביי די מנורה וועז עס איז געשעהן דער נס אוך געווען אזוי, ס׳איז איבער געבליבן אביסל שמן און פון דעם איז געווארן דער נס, במילא לכבוד דעם האט מען אויך געמאכט ביי די מנורה וואס אונז צינדן מיר אז טאמער עס בלייבט איבער אביסל שמן דארף מען נאר צולייגן אביסל און מ׳קען איבער נוצן דעם אלטן שמן.

זאגט אבער דער ייטב לב, קומט אויס וועגדט זיך עס יעצט אין די תירוצים פון בית יוסף, לויטן תירוץ פון בית יוסף אז מ׳האט צוטיילט אויף אכט חלקים, אדער טאמער די פך איז געווארן צוריק אנגעפילט, אדער אז די מנורה איז געווארן צוריק אנגעפילט, און ס׳האט יא אויסגעברענט די גאנצע, דעמאלטס איז דאך נישטא דער תירוץ אז ס׳איז איבער געליבן אביסל שמן, און מ׳מעג איבער נוצן דעם שמן. קומט אויס, די שאלה ביי אונז אין די מנורה צי מ׳מעג איבער נוצן דעם אלטן שמן, צי מ׳דארף איבער לייגן אלעס נאר פרישע שמן, דאס וועגדט זיך וואספארא תירוץ אונז נעמען מיר אן אויף דעם בית יוסף׳ס קשיא, טאמער נעמען מיר אונז אן ווי דער טורי זהב׳ס תירוץ וועט מען מעגן, טאמער נעמט אבער אן ווי אלע אנדערע תירוצים וועט מען נישט טארן.

זאגט ער אזוי, ווייל דער אמת איז, דער אפיקי יהודה פרעגט אויפן טורי זהב, דער טורי זהב זאגט אז ס׳האט געמוזט איבער בלייבן עפעס כדי עס זאל זיין א נס יש מיש, פרעגט דער אפיקי יהודה, דער אויבערשטער קען מאכן א נס אפילו א יש מאין, פארוואס דארף איבער בלייבן עפעס ס׳זאל זיין א יש מיש, אבער דער ייטב לב זאגט אז דער טורי זהב איז יא געוועכט, אמת טאקע אז דער אויבערשטער קען מאכן א יש מאין, אבער דער אויבערשטער זוכט נישט צו מאכן סתם אזוי איבעריגע נסים, פונקט אזוי ווי ס׳שטייט אין זוהר הק׳, לא עביד קוב״ה ניסא למגנא, דער אויבערשטער מאכט נישט קיין נסים אומזיינסט, זאגט דער ייטב לב, די זעלבע זאך, אויב ס׳קען זיין א נס אויף א קלענערן אופן, וועט עס דער אויבערשטער ענדערש מאכן אויפן קלענערן אופן ווי איידער צו מאכן דער נס אויפן גרויסן אופן, און אזוי ווי יש מיש איז נישט אזא גרויסער נס ווי יש מאין, איז אוודאי דער אפיקי יהודה געוועכט אז דער אויבערשטער קען מאכן א נס יש מאין, אבער דער אויבערשטער וועט ענדערש מאכן א יש מיש אויב ס׳וועט שיך זיין.

במילא קומט אויס, איז דאך דער טורי זהב געוועכט אז ס׳האט געמוזט איבער בלייבן עפעס שמן דעם ערשטן טאג, כדי דער אויבערשטער האט געוואלט מאכן דווקא א נס יש מיש, אויב אזוי מעגן מיר אונז אוך אזוי טוהן ביי די מנורה און אפילו עס בלייבט איבער שמן זאל מען קענען איבער נוצן דעם שמן.

זאגט דער ייטב לב, כ׳וועל א ראיה ברענגען צו דעם זוהר הק׳, ווייל ס׳שטייט אין זוהר הק׳ פרשת יתרו, אז דער אויבערשטער האט געמאכט, ויברך אלקים את יום השביעי, דער אויבערשטער גיט א ברכה, פונדעסווועגן דאך דארף יעדער איד צוגרייטן א טאג פארדעם אויף שבת דארף ער צוגרייטן א טיש מיט א גאנצע סעודה, ווייל כאטשיג כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, אלעס וועגדט זיך איינעם שבת, אבער דער אויבערשטער שיקט נישט קיין ברכה באתר ריקניא, אויף

א פלאץ וואו ס׳איז גארנישט דא קומט נישט קיין ברכה, מוז זיין א טיש צוגעגרייט און ס׳זאל פונעם שבת א יש ס׳זאל קענען חל זיין די ברכה פונעם שבת אויף א גאנצע וואך.

זאגט דער ייטב לב, נו, זעהסט דאך אליינס כאטשיג ס׳שטייט וירבך אלקים את יום השביעי, דער אויבערשטער אליינס בענטשט דעם שבת, פונדעסווענען איז דאך בעסער און נאר אויף דעם אופן קומט די ברכה, אז ס׳איז דא עפעס בעפאר נאר אזוי קען חל זיין די ברכה.

לויט דעם זאגט דער ייטב לב, דאס איז פשט אין מדרש, וטבח טבח והכן, פרעגט דער מדרש, פארוואס האט יוסף הצדיק געדארפט צוגרייטן פון איין טאג צום צווייטן, ענטפערט רבי יוחנן, שבת היה, ווייל ס׳שטייט והיה ביום השישי והכינו, און פארוואס האט מען געדארפט צוגרייטן אויף שבת א טיש, ווייל כדי ס׳זאל חל זיין די ברכה מוז קענען זיין א יש מיש ס׳זאל קענען חל זיין די ברכה, אויב אזוי אז ס׳מוז זיין א אופן פון יש מיש, פרעגט יעצט דער מדרש א שאלה, וואס וועט זיין מיט אונזער מנורה טאמער עס בלייבט איבער שמן צי מ׳מעג עס נוצן, זאגט דער מדרש אז יא, ווייל פונקט אזוי ווי שבת זעהסטו אז ס׳מוז זיין א יש מיש, די זעלבע זאך איז ביי די מנורה אויך אזוי געווען, במילא קען מען איבער נוצן דעם שמן פון איין טאג אויף דעם צווייטן. אזוי זאגט דער מדרש, ווייל איך פסקן אזוי ווי דער טורי זהב זאגט, במילא קען זיין דער נס דוקא אויף דעם אופן.

זאגט דער מדרש, זאלסטו וויסן אבער אז דער אויבערשטער איז מסכים צו אלע גזירות פון די חכמים, ווייל דו זעהסט דאך אז מ׳רופט אן חנוכה - זאגט דער ייטב לב - "זאת חנוכה, פארוואס הייסט עס "זאת חנוכה"? זאגט ער, ווייל דער אויבערשטער האט מקיים געווען דאס וואס יעקב אבינו האט געטוהן, דער גאנצער ענין פון חנוכה, והיכן וציונו, זאגט די גמרא, פון לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, טייטשט דער ייטב לב, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, יעדע זאך וואס די חכמים וועלן דיר זאגן זאלסטו פאלגן, ווייל דער אויבערשטער איז אויך מסכים צו דעם וואס די חכמים זאגן, א ראיה האסטו, "ימין ושמאל" געב א קוק ביי יעקב אבינו, וועז יעקב אבינו האט געלייגט די רעכטע האנט אויף אפרים און די לינקע האנט אויף מנשה און דער אויבערשטער האט מסכים געווען, אויב אזוי קומט אוים אז דאס וואס עס איז געווען ביי יעקב אבינו אפרים ומנשה, די רעכטע האנט מיט די לינקע האנט, פון דעם זעהסטו וויי וויי די כח החכמים איז, אויב אזוי "זאת חנוכה" דער לעצטער טאג חנוכה ליינט מען דאך דעם קרבן פון מנשה, דארטן זעהסטו דער כח פון יעקב אבינו, אז וואס די חכמים זאגן דאס איז א מציאות, דאס איז א זאך וואס דער אויבערשטער איז מקיים, אויב אזוי הייסט עס "זאת חנוכה", ווייל דער גאנצער חנוכה שטאמט פון דעם ענין, פון דעם וואס די חכמים האבן געהייסן צינדן נר חנוכה.

על כל פנים, זאגט דאך דער ייטב לב, אז וועגן דעם הייסט עס "זאת חנוכה", ווייל זאת חנוכה אין דעם טאג זעהט מען בחוש אז דער אויבערשטער פאלגט דאס וואס די חכמים היסן, און במילא קומט אוים, איז דאך אוודאי און אוודאי אוט פשוט׳ע אידן זענען אוודאי מקיים אין דעם חנוכה דעם לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, און **אוודאי אנשי קהילתינו אין בני ברק וואס זענען מקיים - אזוי ווי מיר האבן פריער געשמועסט - דעם לא תסור, איז אוודאי אז זיי האבן א געוואלדיגן שייכות מיט דעם טאג פון "זאת חנוכה".**

נאר מיט דעם ייטב לב קען מען פארשטיין די באקאנטע גמרא, פארוואס פון רבי יוחנן האט עס אביי יא מקבל געווען, און פון רב נישט, ווייל רבי יוחנן איז דאך דער מאן דאמר אין מדרש וואס ער זאגט דאך אז ס׳איז געווען ערב שבת און מ׳האט געדארפט צוגרייטן א סעודה אויף שבת, האט רבי יוחנן דא מחדש געווען אז מ׳דארף צוגרייטן א סעודה אויף שבת, כדי ס׳זאל קענען חל זיין א נס יש מיש, וואס לויט דעם שטימט דאך דער תירוץ פונעם טורי זהב.

דער טאטע זאל זיין געזונט זאגט כמה פעמים, וואס איז דער ענין פון אסור להשתמש לאורה, זאגט ער, אז אויב אין די מנורה איז אויך אינער געבליבן אביסל שמן אזוי ווי דער טורי זהב ענטפערט, איז לכאורה דער שמן האט מען געדארפט מדשן זיין, שטייט דאך אין רמב"ם קלאר אזוי, דער רשב"א זאגט אויך אז מ׳דארף ארוים נעמען דעם שמן, פארוואס האט דארט געמעגט בלייבן דער שמן פון די מנורה פון אין טאג אויף צווייטן לויט ווי דער טורי זהב ענטפערט.

ענטפערט דער טאטע זאל זיין געזונט, אז דאס ביסל שמן וואס ס׳איז אינער געבליבן איז טאקע בטל געווארן אינעם רוב שמן הנס וואס איז נתחדש געווארן, במילא האט מען עס געקענט נוצן, איי לכאורה מ׳טאר דאך נישט מבטל זיין קיין איסור לכתחילה? אבער אזוי ווי מצוות לאו ליהנות ניתנו מעג מען עס יא מבטל זיין, פאר א מצוה מעג מען מבטל זיין, און וועגן דעם וויל דער נס איז געווען אויף דעם אופן פון מצוות לאו ליהנות ניתנו, וועגן דעם איז עס געבליבן אסור להשתמש לאורה אלס א זכר צו דעם דין פון מצוות לאו ליהנות ניתנו.

און לויט דעם פארשטייט מען דאס שוין זייער גוט, ווייל נאר לויט רבי יוחנן וואס ער זאגט אז ס׳איז שבת היה, און ווייל דער אויבערשטער מאכט א נס יש מיש, מוז זיין א זאך וואס אויף דעם זאל חל זיין די ברכה, איז דאך אויך ביי די מנורה אזוי געווען, ס׳איז געווען א יש מיש, נו אויב אזוי איז דאך די קשיא וויי אזוי האט מען געמעגט נוצן דאס ביסל שמן, מ׳האט עס דאך געדארפט מדשן זיין, איז דאך נאר אז ס׳איז בטל געווארן אינעם

רוב שמן הנס, נו לכאורה ווי אזוי מעג מען עס בטל מאכן, אין מבטלין איסור לכתחילה, נאר מצוות לאו ליהנות ניתנו, און וועגן דעם איז אסור להשתמש לאורה, און אויב אזוי האט אבי׳ נאר געוואלט מקבל זיין פון רבי יוחנן, וואס לויט רבי יוחנן זעהט מען אז ס׳מוז זיין א יש מיש.

מיט דעם פארשטייט מען אויך א מדרש, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, וואס מיר לייגן עס בים פתח הבית, וואספארא שייכות האט די צוויי זאכן, נאר אין פסוק שטייט ׳ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך׳, לויט דעם פארשטייט מען זייער גוט, ראובן האט מציל געווען יוסף, וואס הייסט ראובן האט מציל געווען יוסף? ער האט דאך געהייסן אים אריין ווארפן אינעם גרוב, ס׳איז דאך געווען נחשים ועקרבים. אבער לויטן ייטב לב אז א נם וואס ס׳איז א קלענערע נס איז אייביג מער, ווי דער אויבערשטער זאל דארפן מאכן א גרעסערע נס, און אזוי ווי דער זוהר הק׳ זאגט דאך אז פון בעלי בחירה איז שוועריר מ׳זאל ניצול ווערן, האט ראובן אויסגעקליבן א קלענערע נס אים אריין צו ווארפן אין א בור פון נחשים ועקרבים, נו אויב אזוי, איז דאך ביי די מנורה אויך אזוי געווען, אז ס׳איז געווען א קלענערע נס ווען ס׳איז געווען א יש מיש, און נישט א יש מאין כאטשיג דער אויבערשטער קען דאס אויך באווייזן, אבער ס׳איז ענדערש צו מאכן א נם יש מיש, אויב אזוי, ועל פתחינו כל מגדים ׳חדשים גם ישנים׳ דודי צפנתי לך, מ׳קען נוצן ביי די טיהר די נר חנוכה, קען מען נוצן נישט נאר נייע אויל, נאר מ׳קען אויך נוצן די אלטע אויל, ווייל אזוי ווי ביי די מנורה איז אויך געווען אויף דעם אופן אז ס׳איז געווען יש מיש, במילא קומט אוים זעהן מיר אז דער אויבערשטער מאכט א נם יש מיש, און אזוי איז געווען דער נס פון ראובן פון יוסף, און אזוי איז אויך דער נס פון די נרות חנוכה.

על כל פנים, איז דאך "זאת חנוכה" א טאג וואס עס וועט נתחזק די תקנת חכמים, די תקנה פון לא תסור, די תקנה פון יעקב אבינו, אז מנשה איז דער אכטער טאג און אפרים איז דער זיבעטער טאג, און אוודאי אנשי שלומינו אין ארץ ישראל וואס זענען מקושר בלב ובנפש צום טאטן זאל זיין געזונט, איז אוודאי אז ס׳איז דא מער א סברא פארוואס עס קען הייסן "זאת חנוכה", ווייל ס׳שטייט דאך, דער רבי ז״ל האט דאס געטייטשט ערב יום כיפור תשט״ז, האט ער געזאגט אזוי, ס׳שטייט "במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באמרים ה׳ אחד, ומושכים כולם יחד מזה אחד ומזה אחד". וואס איז פשט פון די וועדטער? האט דער רבי ז״ל געזאגט אזוי, דער כהן גדול האט געדארפט אריין גיין אין קדשי קדשים, "בזאת יבוא אהרן", שטייט אין מדרש, וואס הייסט "בזאת"? מיט אלע מצוות וואס וועט אנגערופן "זאת", זא"ת התורה, מילה וועט אנגערופן זא"ת, אסאך מצוות וועלן אנגערופן זא"ת, זאגט דער רבי, אבער א מצוה דארף זיין בשלימות אז ס׳זאל קענען אנגערופן וועלן "זאת", ווייל טאמער ס׳איז נישט בשלימות הייסט עס נישט קיין "זאת", דער מדרש זאגט, בזא"ת יבוא אהרן, אז אויף דעם אופן וועלן ס׳איז בשלימות קען אהרן אריין גיין מיט דעם אין קדשי קדשים.

אויף דעם ארויף זאגט דער פייט, "במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד ובידי אין מעש ועל ׳זאת׳ לבי יפחד", כ׳האב נישט קיין מצוות וואס איז עכט "זאת", ווייל ס׳איז נישט בשלימות, דא פעלט א מחשבה, דא איז געקומען א פניה, דא איז די מעשה נישט געווען בשלימות, ס׳פעלט די בחינה פון "זאת".

אבער באמת שטייט דאך פונעם רבי ר׳ זושא, דער אויבערשטער איז מצרף א מחשבה פון איינעם מיט א מעשה פון א צווייטן, דורך דעם וועלט עס א גאנצע מעשה, מחשבה טובה הקב"ה "מצרפה" למעשה, ער טוט עס צוזאם שטעלן. זאגט דער רבי ז״ל, באמת נישט נאר דוקא פון איין מעשה און א מחשבה פון א מענטש וואס לעבט נאך, נאר אפילו פון די מחשבות פון פריער׳דיגע צדיקים קען מען עס אויך מצרף זיין, וכל שכן מחשבות פון צדיקים וואס זענען בעולם הזה, קען מען עס מצרף זיין, אבער זאגט ער, דאס מוז זיין דוקא נאר מענטשן וואס גלייבן באמונה שלימה, טאמער ס׳איז דא ריכטיגע אמונה, דעמאלטס וועלט צוזאם געשטעלט די מעשה מיט די מחשבה, ווייל אז מ׳גלייבט אין איין באשעפער במילא איז דער באשעפער אב לכולנו, שטעלט ער צוזאם א מעשה מיט א מחשבה.

וועגן דעם זאגט דער פייטן, "ועל זאת לבי יפחד", כ׳האב דאך נישט קיין מצוה וואס עס וועלט אנגערופן "זאת", "אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד ועל ׳זאת׳ אני בוטח באמרים ה׳ אחד", איך גלייב דאך באמונה שלימה אינעם באשעפער, דעמאלטס אויב אזוי "ומושכים כולם יחד מזה אחד ומזה אחד", פון די מחשבה מיט די מעשה וועלט יעצט צוזאם געשטעלט א מעשה וואס עס וועלט אנגערופן "זאת", במילא קומט אוים איז שוין יא דא א מצוה וואס וועלט אנגערופן "זאת".

קען זיין, זאת חנוכה שטייט דאך אזוי אין בני יששכר, דער ארי׳ הק׳ זאגט יעדן טאג דארף מען אינזין האבן איינע פון די י״ג מידות של רחמים, די ערשטע טאג "קל", און אזוי וויטער, און דער לעצטער טאג הייבט זיך אן "ונוצר חסד לאלפים" ביז "ונקה", דער אויבערשטער זאגט נוצר חסד לאלפים, דער אויבערשטער היט אפ דעם חסד פון די פריער׳דיגע דורות, לאלפים צו טויזענטער דורות שפעטער, וואס מיינט נוצר חסד לאלפים?, די מחשבות פון די פריער׳דיגע צדיקים וועלט צוזאם געשטעלט מיט די מעשים פון דעם היינטיגן דור, אויב אזוי, דאס האט מען דאך אינזין ביום זאת חנוכה, נוצר חסד לאלפים, קומט אוים, עס וועלט צוזאם געשטעלט א אונזער׳ס א מעשה

מיט א מחשבה פון פריער־דיגע צדיקים, אזוי ווערט צוזאם געשטעלט א ריכטיגע בחינה פון "זאת", וועגן דעם הייסט דאס "זאת חנוכה", ווייל זאת חנוכה ווערט צוזאם געשטעלט די פריער־דיגע מחשבות, פון די פריער־דיגע צדיקים מיט די מעשה פון היינט, וכל שכן וכל שכן די מעשה מיט די מחשבה פון היינטיגע צדיקים.

איז אודאי דאס וואס די אידן דארט אין בני ברק זענען כסדר מקושר צום טאטן זאל זיין געזונט, און זיי זענען כסדר אדוק, און זיי זענען נהנה מאורו ומזיוו, דאס אליינס איז מקשר אז ס׳ווערט א מצוה אין א בחינה פון א "זאת".

מ׳וואלט נאך אפשר געקענט זאגן א בחינה פון "זאת חנוכה". מ׳האט פריער געשמועסט, בזא"ת יבא אהרן אל הקודש, שטייט דאך מ׳זעהט אין די תפילה וואס דער כהן גדול האט געזאגט ווען ער איז אריין געגאנגען אין קדשי קדשים, און ווען ער איז ארויס געקומען האט ער מתפלל געווען א קורצע תפילה, א תפילה קצרה, וואס איז באשטאנען די תפילה קצרה, די תפילה קצרה איז באשטאנען מער וויניגער פון צוויי בחינות, אויף פרנסה פון אידישע קינדער, און אויך אויף דעם אז די פרויען זאלן קענען זעהן ס׳זאל זיין קינדער פאר אידן, צוויי שטארקע בקשות, א שטארקער חלק האט ער געווידמעט אויף פרנסה און אויף קינדער.

זאת חנוכה האט אין זיך געוואלדיגע השפעות, שטייט אין אמרי נועם, אז בני"ם פרנס"ה דאס איז גימטריא "זאת חנוכה", זאת חנוכה איז משפיע בנים און פרנסה, דאס איז דאך ממש א בחינה וואס דער כהן גדול האט מתפלל געווען ווען ער איז ארוים געקומען פון קדשי קדשים. איז קען זיין "זאת חנוכה" איז מרמז, דעם לעצטן טאג חנוכה, די אונטערשטע טאג פון חנוכה איז ממש אזוי ווי די בחינה פון יום כיפור וואס איז בזא"ת יבא אהרן, די צוויי בקשות פון אהרן הכהן וואס ער האט מתפלל געווען ווען ער איז ארוים געקומען פון קדשי קדשים, דאס איז מסוגל דעם לעצטן טאג פון חנוכה.

נאך מער, זיין זוהן - דעם אמרי נועם׳ס זוהן - ער האט געהייסן דער עטרת ישועה, האט געזאגט אז מ׳זעהט אלע קרבנות נשיאים צוזאמען איז צווי הונדערט און צוויי און פופציג, רנ"ב, כמנין האברים פון א אשה, דאס איז מרמז אויף בנים, אז די פרויען זאלן זיין געזונט, און ס׳זאל זיין נר איש וביתו, ס׳זאל משפיע זיין פרנסה, ס׳זאל משפיע זיין בנים, דאס איז בזאת יבא אהרן.

עס קען נאך זיין נאך מער, דער בני יששכר זאגט דאך אז אין חנוכה איז מרומז ראש השנה, מתתיה"ו איז בגימטריא רא"ש השנ"ה, קען זיין, אין די ערשטע טאג חנוכה איז מרומז ראש השנה, און די אונטערשטע טאג חנוכה, זאת חנוכה, איז מרומז אויף יום כיפור, בזא"ת יבא אהרן, וועגן דעם הייסט עס "זאת חנוכה", עס האט די זעלבע השפעה די זעלבע כוחות ווי יום הקדוש.

להדלי"ק מיט זא"ת חנוכ"ה צוזאמען - שטייט אין עטרת ישועה - באטרעפט פונקט אזוי ווי רפוא"ה שלימ"ה. - זא"ת חנוכ"ה שטייט אין די ספרים באטרעפט פונקט ווי מלכו"ת מיטן כולל. וואס הייסט עס באטרעפט מלכו"ת מיטן כולל?, קען זיין, מלכות, שטייט אין די גמרא מסכת נדרים, די גמרא זאגט דארט אין דף כ"ד, א מלך איז משפיע פאר זיינע מענטשן אפילו זיי האבן אים גארנישט מהנה געווען, אזוי איז דער סדר פון א מלך, א מלך געבט אפילו מ׳קען אים גארנישט געבן, ווייל מ׳וויסט אז פאר א מלך פעלט דען עפעס? איז דאך נישט שיך מ׳זאל געבן פאר א מלך, איז דער מלך משפיע אפילו מ׳קען אים גארנישט געבן, איז זא"ת חנוכ"ה בגימטריא מלכו"ת עם הכולל, מיינט מען אז מלכות שמים איז דאך א בחינה פון מלכות, און דאס געבט פאר אונז אפילו אונז זעמיר נישט זוכה, און אפילו אונז האבן מיר נישט גארנישט צו געבן פארן אויבערשטן, אבער ער איז אונז משפיע אין זא"ת חנוכ"ת וואס דאס באטרעפט פונקט ווי מלכו"ת שמי"ם, דאס שטייט אויך אין עטרת ישועה.

שטייט אין אמרי נועם, אז חנוכה - זאת חנוכה - איז משפיע אויף בנים, אזוי ווי מיר האבן פריער געשמועסט, ח׳ ו׳, ו׳ איז די זעקס שמות וואס מ׳דארף אינזין האבן זאת חנוכה, ווי מיר האבן פריער געשמועסט, פון "נוצר חסד לאלפים" ביז "ונקה" איז זעקס שמות, דאס איז ח׳ ו׳, הנ"ך הרה וילדת בן, שטייט אין די פריער־דיגע ספרים, אין זוהר הק׳, הנ"ך איז דער שם פונעם מלאך וואס איז ממונה על ההריון, ה׳נ"ך מיט ח׳ו׳ דאס איז חנוכ"ה. און דער אמרי נועם זאגט אז דאס איז דערי לעצטער טאג חנוכה, עס איז משפיע אויף בנים.

האב מיר שוין אויף דעם היינטיגן טאג אז ס׳איז משפיע בנים, און ס׳איז משפיע פרנסה, און ווי ס׳שטייט אין די ספרים אז מאן דיהיב מזוני איז לחיי יהיב, איז עס משפיע פאר אלע דריי זאכן, בני חיי ומזוני רויחי. איז ממילא אז עס קומט זיך צוזאם דער ציבור אין אזא גרויסן טאג ווי זאת חנוכה בצוותא חדא און מ׳פרעידט זיך צוזאמען מיט דעם יו"ט וואס עס איז אדוך געגאנגען, און בנוסף לזה מיט די השפעות וואס דער חנוכה ברענגט פאר אונז, עס איז א בחינה פון "זאת חנוכה". מ׳זעהט דאך אז אין חנוכה האט מען געזאגט "הנרות הללו אנו מדליקין", און מ׳פירט דארט אויס "על ידי כהניך הקדושים וכל מצות שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול", וואספארא שייכות האט די ווערטער איינם מיטן צווייטן?

נאר וואם דען, דאם אז ס׳איז דא אזא גזירה פון אסור להשתמש לאורה, און די סיבה פאר דעם איז ווייל די חכמים האבן געוואלט אז ווען א איד זעצט זיך אראפ ביי די נרות חנוכה, זאל ער אויסהיילן זיינע אויגן, זאל ער אויסהיילן זיינע אויגן, אזוי ווי דער בעלזער רב ז"ל האט געטיטשט, אלא לראותם בלבד, ווען דו קוקסט אויף די נרות חנוכה איז אויך אן השתמשות, ווייל דורך דעם וואס דו קוקסט אויף די נרות חנוכה פאררעכסטו דיינע אויגן, דאם איז דער השתמשות פון די נרות חנוכה פאר די אויגן, דורך דעם וואס א איד היילט זיך אויס די אויגן, א גאנץ יאר קען א מענטש טראכטן עס פעלט מיר דאס, עס פעלט יענם, כ׳האב נישט אלעם, עס קומט צו לויבן און דאנקען דעם אויבערשטן פעלט אים א געוויסע זאך, ער פילט אז ס׳פעלט אים ער קען נישט עכט לויבן און דאנקען דעם אויבערשטן, ווייל ער האט א חסרון און דאס האלט אים צוריק, ווען עס קומט אבער די נרות חנוכה, און א איד קוקט אויף די נרות חנוכה מיט ביידע אויגן, איז אויג קוקט גדלות הבורא, און איז אויג קוקט אויף שפלות עצמו, די צוויי אויגן ווערן אויסגעהיילט, מ׳זעהט אז דער אויבערשטער האט משפיע געווען נאר גוט׳ס, און דער אויבערשטער איז כסדר משפיע, און ער קומט צו לויבן און דאנקען דעם אויבערשטן מיט א שבח והודאה פארן אויבערשטן, וועגן דעם איז "אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד", פארוואס איז די גזירה? ווייל "כדי להודות ולהלל" אז א איד זאל קענען לויבן און דאנקען דעם אויבערשטן בשלימות, און נישט טראכטן אז ס׳פעלט מיר עפעם, ער זאל איינזעהן אז וויפיל דער אויבערשטער האט מיר געגעבן איז אוך שוין זייער אסאך לויט מיינע זכותים, לויט ווי איך בין ראוי, איז עס אוך שוין אסאך, ווען א איד טראכט אין דעם אריין קען ער זיך עכט ארויס געבן להודות ולהלל לשמך הגדול.

וועגן דעם איז "וכל מצות שמונת ימי חנוכה", וואס הייסט וכל מצות שמונת ימי חנוכה? ווייל דאס אז א איד האט הייליגע אויגן איז נישט נאר דער זמן ווען ער קוקט אויף די נרות, דאס איז א גאנץ חנוכה, דאס איז א גאנץ יאר, וכל מצות שמונת ימי חנוכה א גאנצע אכט טעג חנוכה איז ער נהנה פון דעם וואס זיינע אויגן האבן געקוקט אויף די נרות, דורך דעם האט ער אן אנדערע בליק אויף די וועלט, ער האט אן אנדערע בליק אויף זיך, און אן אנדערע בליק אויף די טובות וחסדים פונעם אויבערשטן, איז וועגן דעם כדי להודות ולהלל, דאס איז דער גורם אז ס׳זאל זיין, דורך דעם אסור להשתמש לאורה, ווייל דאס האט אויסגעפעלט אויפן ענין פון הודאה ושבח.

אין דעם היינטיגן טאג, ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, דער טאטע זאל זיין געזונט האט הושענא רבא ארויס געברענגט וואס הייסט דאס "גדול", האט ער נאכגעזאגט, "גדול" מיינט אז דער אויבערשטער איז פון אונטן ביז ארויף, און "רם" מיינט נאר אויבן, אז דער אויבערשטער קוקט נישט אויף דער וועלט, אבער "גדול" ווייזט אז דער אויבערשטער איז פון אונטן ביז ארויף, דער אויבערשטער קוקט זיך אום אויף דער וועלט.

"קדוש" שטייט דאך אזוי פון חתם סופר, און פון כתב סופר, דער אויבערשטער הייסט "קדוש", קדוש הייסט פרישות, דער אויבערשטער איז זיך פורש פון עפעם? וואס הייסט פרישות? ווי אזוי איז שיך קדושה ביים אויבערשטן?, נאר וואס דען, אז דער אויבערשטער קוקט זיך אום אויף יעדן פרט אויף דער וועלט, דאס איז שיך ביים אויבערשטן קדושה, דער אויבערשטער איז זיך פורש פון זיין גרויסקייט פון זיין קדושה, און ער קוקט אראפ אויף דעם עולם השפל אויף יעדן איד עקסטער.

מיט דעם טייטש דער חתם סופר, קדוש קדוש קדוש אמר ה׳ צבאות מלא כל הארץ כבודו, דעם אויבערשטן׳ס קדושה וואס איז שיך ביים אויבערשטן קדושה? ווייל מלא כל הארץ כבודו, דורך דעם וואס דער אויבערשטער איז דא אויף די וועלט איז דא קדושה. איז לויט דעם, חנוכה האט דאך ארויס געוויזן און עס האט ארויס געשיינט עד היום הזה אז דער אויבערשטער קוקט אויף יעדן פרט אויף דער וועלט, ולך עשית שם גדו"ל, חנוכה זעהט מען אז דעם אויבערשטן׳ס נאמען איז נתגדל ונתקדש געוואהרן, וקדו"ש דער אויבערשטער איז קדוש בכל מיני קדושות, ווייל דער אויבערשטער קוקט זיך אום אויף יעדן איינעם, בעולמי"ך אויף דער וועלט, יעדער איד איז נהנה פון די גדלות און די קדושה פון הקב"ה מיט דעם וואס אונז ווייסן מיר און אונז גלייבן מיר אז דער אויבערשטער קוקט זיך אום אויף דער וועלט, און דער אויבערשטער איז משגיח בפרטיות אויף יעדן איד, און אויף יעדע מעשה פון יעדן איד.

על כל פנים, אונז גייען מיר ארויס פון דעם געהויבענעם יו"ט, פון די ימי החנוכה, דאס וואס אונז זענען מיר מקושר באילנא דחיי, אונז זענען מיר מקושר צום טאטן זאל זיין געזונט, מיט אזא מין דביקות, מיט אזא מין אחדות צוואמען, דאס וועט אוודאי משפיע זיין, דער טאטע זאל זיין געזונט גייט באלד אנצינדן די נרות חנוכה אין דעם אונטערשטן טאג חנוכה, זאת חנוכה, וועט ער משפיע זיין פאר די מענטשן וואס זענען אים נאנט צום הארץ, פאר די מענטשן וואס ער פילט אז ער האט ביי זיי א אוזן קשבת, און זיי טוהן פאר אים אלעס אויף דער וועלט, וועט ער אוודאי משפיע זיין פאר יעדן איינעם בני חיי ומזוני רויחי, און אלע השפעות טובות פון דעם טאג וועט אוודאי זיין פאר אונז אלע, אונז זאלן מיר שוין זוכה זיין צום ערכתי נר למשיחי, און אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו, דער טאטע זאל זיין געזונט זאל אונז פירן אקעגן משיח צדקינו במהרה בימינו אמן

בס"ד

וכבן צדיקים ידאו וישמחו

באותות כבוד הערכה והוקרה, ומתוך לב מלא שמחה ושירה, נשגר ברכת מזלא טבא, אל מול פני מעלת כבוד האי גברא רבא, רב פעלים לתורה ולתעודה במסירות רבה, פאר מקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, משליך עצמו מנגד לבוא בעזרתינו, נושא בעול במשא הקודש יומם ולילה בהתמסרות עצומה למען הרמת והחזקת כוללינו,

כ"ק הרב הגה"צ

רבי שלום אליעזר טייטלבוים שליט"א

רב קהל יטב לב ד'סאטמאר 15 עיו.

נשיא כוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס

בנו הביכו ויקירו של מרן רביה"ק זי"ע מייסד כוללינו

לרגל שמחת נישואי נכדו למז"ט ובשעטו"מ

החתן החשוב מו"מ בתו"ש פרע"ח

הרב **שמעון טייטלבוים** שליט"א

ממצוייני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל יע"א

בן חתנו כבנו החשוב

הרה"ג רבי **חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים** שליט"א

רב דק' סאסוב בבארא פארק

וזאת הברכה, יצו השם ככה, שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות ושובע של שמחה, ובזכות מעשיו הכבירים למען הפרט והכלל, ילווה אותו ברכה והצלחה על כל צעד ושעל, ואלקא דמאיר יענהו בכל משאלות לבו לטובה, בשכר פעולותיו הטובים לעניי ארה"ק, וזכות קיום רצון קדשו והמשכת דרכו של אביו כ"ק מרן רבינו זי"ע יגן בעדו להתברך בכל מילי דמיטב.

החותמים למען שמו בכבוד והערכה

הנהלת הכולל בארה"ק הנהלת הכולל בארה"ב

התחזקות לתפילה ובטחון, כי יש בי חלק אלוק ממעל

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. מצינו 'הגשה' לתפילה (בר"ר צג) ובאה התורה הקדושה ללמדנו בפסוק זה **'דרך איך לבוא להתפלל לפניו ית"ש'**. אמרו רז"ל (ברכות לב:) "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל" וכו'. כי כשרואה אדם, שמתפלל ולא נענה בתפילתו, אל יאמר כבר ניסיתי הרבה פעמים להתפלל ולא ראיתי שום ישועה, אלא יאמר בלבו: אחזור ואתפלל תמיד, **"כי בוודאי אחיה מעורר רחמנותו ית"ש, כי ית"ש חפץ שלא ידח ממנו נידח, וישגר את תפילתו בפי להתקבל לפניו ית', כיון שיש בנו חלק אלקותו ממעל, ולמענו יעש לקבל תפילתי"**. ויגש אליו יהודה ר"ת: **'אי"ו'** לרמז על שאילת אדם, איה חסדו של מקום בעניית תפילתו. ויתרץ לעצמו, שלא יתייאש עצמו מן הרחמים, כי **"בי אדוני"** כי יש בי חלק אלוקי ממעל, ולכן **"ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני"**, ותעשה למענך ותקבל תפילתו.

זרע קדש

אפי' הפחות שבישראל מוסר נפשו על קידוש ה'

ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו, ועזב את אביו וגו', "נער" היינו בני ישראל, שנאמר (הושע יא, א) **"נער ישראל ואוהבהו"**. ומרומז כאן שאפילו **הפחות והנרדע שבישראל כו', אם עומדים עליו חלילה לעזוב את אביו שבשמים, היינו להמיר דתו ח"ו, אזי הוא מוסר נפשו למות על קידוש השם**, ולא יוכל לעזוב את אביו שבשמים חלילה וחלילה. וזהו: **"ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו" שבשמים וכו'**, כאמור, וד"ל".

דברי ישראל

תשובה צריך להיות בשמחה

ועתה אל תעצבו וגו'. הנה ועתה הוא לשון תשובה לכן אמר **אעפ"י שאתם צריכין לשוב בתשובה על המעשה הזה אשר עשיתם. אך אל תעצבו לא בעצבות הוא דרכי התשובה כי התשובה היא מצות עשה מן התורה וצריך לעשותה בשמחה כמו שכתוב** (בתפלת שחרית) **עבדו את ה' בשמחה.** ולכך ועתה הוא לשון תשובה כי הבעל תשובה צריך לומר 'מעתה' הנני שב הנני חוזר בתשובה ולא אשוב לכסלה עוד רק עתה אהיה ברוך ה' מהיום והלאה:

תפארת שלמה

יעקב אע"ה העלה אהבתו להש"י, והותיר כח זה לדורות

ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת אביו ויפול על צואריו ופירש"י אבל יעקב לא נפל על צואר יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו ז"ל שיעקב קרא אז ק"ש, **ונשקה אם יעקב היה קורא אז ק"ש מפני שהיה אז זמן ק"ש מדוע לא הי' קורא יוסף הצדיק גם כן אז ק"ש באותו זמן עצמו**, והתירוץ ע"ז הביאו כל הספרים בשם המהר"ל דאין המכוון בזה שיעקב קרא אז ק"ש מפני שהי' אז זמן ק"ש אלא הכונה בזה הוא כמבואר על הפסוק (תהלים קי"ט) **חשבתי דרכי ואשובה רגלי אל עדותיך** שדוד המלך ע"ה בכל עת שנפל בלבו חשק לאיזה דבר הרשות ולדברים גשמיים אז לקח את זה החשק והחמדה לעבודת הבורא ית"ש, וכן הי' הענין אצל יעקב אבינו ע"ה שמגודל האהבה המרובה וגודל ההשתוקקות שהי' ליעקב אבינו ע"ה בעת ההוא שראה את יוסף בנו שעודנו חי אשר כבר נואש ממנו זה כ"ב שנים, וכעת ראה אותו לבוש בלבושי מלכית ויקר תפארת גדולתו אזי נטל יעקב אבינו ע"ה **באהבה ושמחה זו לעבודת השי"ת ונטל האהבה המופלגת חזו לעבודת קונו ית"ש, וזה הכונה שקרא ק"ש היינו קבלת עול מלכות שמים במסירת נפשו להשי"ת.**

'גור אריה' למהר"ל ז"ל

[ועי' בס' שפתי צדיק (אות לא) "שמעתי מפ"ק זקני מו"ר החידושי הרי"ם ז"ל על דברי המהר"ל האלו ששמע מאדמו"ר מקאצק ז"ל שאמר: "זאת דבר קטן למעלת קדושת האבות ז"ל". ומוסיף שם שעיקר החידוש בזה הוא שיעקב אע"ה הכין דרך עבודה זו עבור כלל ישראל, שיהיה בכוחם בהתעורר איזהו אהבה וחיבה להטותה להשי"ת, לכך מובא ברש"י ז"ל כוונה זו, וכיון שנעשה מזה פירוש פשוט, אזי יוכל איש ישראל לבוא לזה כו', אכן האבות הקדושים אין לשער גודל דביקותם ומסי"נ תמיד להשי"ת עד שמלאכי השרת נתקנאו בהם]

התקדשות במותר לו, חשוב פי אלף מתענית וסיגופים

בהפטרה **מלך אחד יהיה לכולם, ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ** כו'. רמז הענין, דהנה יש דרכים רבים לעבודת השי"ת. האחד, יש דרך ישר לפני איש כפשוטו לעסוק בתורה ועבודה כל היום ושאר מצות ולסגף עצמו להיות פרוש מכל הנאות וחמדות. ויש עוד איזה דרך אל הבאים להתקדש, דהיינו **אפילו באכילה ושתיה להתקדש בם כמ"ש בשו"ע או"ח סימן רל"א** ע"ש ובכוונת האר"י ושאר ספרי יראים. ובוודאי מי שיוכל להתקדש אפילו בדברים גשמים ובתאות ולהיות שולחנו כמו מזבח קדושתו יותר גדולה ונפלאה. כי בוודאי כל זמן עסק האדם בתורה או בתפלה אין כח היצר גדול כל כך לפתות אותו ולהסירו מדרך טובה לדרך רעה כי שומר מצוה לא ידע דבר רע. **אבל כשאדם נופל ממדרגתו ותאב לאכול והוא משבר תאוותו שלא לאכול ולשתות כבהמה רק אוכל לשובע נפשו כדי שיוכל לעבוד השי"ת בכחו ושיהיה לו לב רחב ופקח בתורתו וכיוצא בהן כוונות אחרות וגבוהות מאוד אז תגדל כח עבודתו ופועל נחת רוח להשי"ת אלף פעמים ככה:** וזהו מלך אחד יהיה לכולם כו' כי כוונתם להש"י, ובלבד שיכוין לבו לשמים והיו לגוי אחד בארץ אמן:

עבודת ישראל

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים ברכותן איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

אף כשעסק תורתו אינו במעלה הנכונה, עכ"ז בכל אופן זו היא הדרך היחידה לרפא תחלואי נפשו, ואין בלתה

וישלח יוסף את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך ויעלו ממצרים. ופירש"י ז"ל אל תתעסקו בדבר הלכה וכו', והוא מגמרא תענית (י' ע"ב). והמאמר הזה הוא משולל הבנה לפי פשוטו, וכ"ק אאמו"ר זצללה"ה זי"ע דיבר בקדשו לפרש הגמרא (ברכות ה':) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שנא' (תהלים ד', ה') רגזו ואל תחטאו, **אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנא' אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש** וכו', **ולכאורה צ"ב איך קאמר ואם לאו והא נודע מאחז"ל** (קידושין ל'.) **'בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין', ובזוה"ק** (ח"א ר"ב.) **'לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא', והיא רפואה בדוקה,** אך הביאור הוא אם הוא במדרגה גדולה כזו', שוודאי ינצח אותו, **ואם לאו, שאיננו עומד עוד במדרגה גדולה כזו, יעסוק בתורה, "היינו שיעסוק בתורה בפשיטות, שחוב קדוש מוטל ללמוד תורה אפי' בלא דעת,** כמאחז"ל (ע"ז י"ט.) **לעולם ליגרם אינש ואע"ג דלא ידע מאי קאמר, היינו אפי' בלא דעת, שהתוה"ק הוא סמא דחיי, ואפי' בלא דעת מרפא את תחלואי נפשו",** כמו מי שנחלה חולי הגוף ושותה מי רפואות, אף שלא ידע החולה מהות ואיכות הרפואה, עכ"ז מעלה לו ארוכה ומרפא לכל תחלואיו.

ובזה נבאר הכתוב הנ"ל, שהשבטים הק' קודם החטא מכירת יוסף הי' דבוקים בהש"י ותורתם משתמרת, כי כל מעשיהם ותהלוכותיהם היו תורה, **ואח"כ כשעשו הדבר הזה במכירת יוסף נשבר לבם בקרבם ונתחרטו מאוד,** שדימו בנפשם שעשו חטא גדול במכירתם את יוסף, ואינם דבוקים באמת בהש"י **ומאז התחזק בפשיטות בלימוד התורה,** כו', אולם כאשר באו אל יוסף ונתוודע להם יוסף אשר למחי' שלחני אלקים (פ"ד, ה') וכי כן הוא מהמסבב כל הסיבות ב"ה, ואמר להם מעתה אל תתעסקו בדבר הלכה, היינו בלימוד ההלכה לבדה, רק ההלכה גופא, היינו בבחי' שונה הלכות כנ"ל בדביקות האמיתי כי אתם הדביקים בד' באמת, **ואח"כ כתיב וילכו ויעלו, היינו שנתקבלו למעשה למדריגתם הראשונה מדריגת דבוקים בד',** ודו"ק.

ישמח ישראל

תפילה

העצה להתחזק בתפילה, שיחי' התפילה תמיד גם בעד חבירו. "ואם אין האדם מתפלל עבור כנ"י אפי' יום אחד. אין לו שלימות לעוה"ב"

ויגש אליו יהודה וגו'. כי עבדך ערב את הנער וגו'. בדרך רמז התורה מלמד את בנ"י סדר תפלות ישראל. האדם העומד להתפלל צריך לעמוד לפני ה' ברוח נמוכה. ולחשוב בלבו כמו שאמר יהודה בפ' מקץ. (בראשית מד, טז) ויאמר יהודה מה נאמר לאדני. מה נדבר ומה נצטדק. האלהים מצא את עון עבדך וא"כ איך יוכל האדם ליגש ולהתפלל לפני הקב"ה. **ע"ז נתנה תורה עצה. שכל אחד מישראל יתפלל בעד חבירו. ובזה הדרך יוכל ליגש ולהתפלל כמו שאנו רואים בטבעי בני אדם שבאם אדם רוצה שחבירו יתן לו צדקה מתנת חנם. מתבייש מאד לומר לחבירו ליתן לו. אך כאשר אדם רוצה לקבל מחבירו עבור איש אחר ליתן צדקה. אזי אינו מתבייש ואומר לחבירו תן צדקה מחמת שאינו לוקח לעצמו. כן הוא בענין התפלה.**

ולזה כתוב בתורה. (שם לב) ויגש אליו יהודה וגו'. כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר **אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים.** וז"פ בש"ס (שבועות לט, א) ישראל ערבים זה בזה. **שכל אחד מישראל הוא ערב לחבירו. כי עבדך ערב את הנער מעם אבי. היינו מהקב"ה.** אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים. (בראשית מד, לב) שכל אחד מישראל צריך להביא לעוה"ב כל היומים. כמו שאיתא בזוה"ק על פסוק (שם כד, א) ואברהם זקן בא בימים. (שם מז, כט) ויקרבו ימי ישראל וגו'. **שאם אין האדם מתפלל עבור כנ"י אפי' יום אחד. אין לו שלימות לעוה"ב.** וכמ"ש שמואל הנביא (שמ"א יב, כג) חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם וגו'. (בראשית מד, לג) ועתה ישב נא עבדך תחת הנער. דהיינו שהאדם צריך לעשות תשובה בשם כל ישראל עבד לאדוני (שם). (חסר הסיום) (מכתי"ק):

תפארת שלמה

שם 'יהודים' מורה על עצם מהות איש ישראל, שהוא מודה ומשבח תמיד לחשי"ת מהרגש נקודת לבבו

ויגש אליו יהודה. ובדרך מוסר כו' עבודה שבלב חולך וגדול ומתרבה בכל יום, כמבואר בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ג) על הפסוק (יהזקאל לו, כו) **'ונתתי את מקדשי בתוכם** (בתוך לבם) **לעולם'. והנה, מה שאנחנו נקראים יהודים שורשו על שם הודאה, שאנחנו מודים ומשבחים אליו יתברך,** כדכתיב (ישעיה מג, כא) **'עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו'.** ומקור הדבר מהא דכתיב (לעיל כט, לה) **'ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה',** ולכן על שם הודאה אנחנו נקראים יהודים. ושורש הודאה הוא ציור המצטייר בלב אדם אדנותו וגדולתו יתעלה, **ופה ולשון אינו אלא קולמוס חלב,** כידוע מדברי המורה נבוכים (ח"ב פ"ח). וזהו שנאמר **'ויגש א'ליו'** (יתברך) **'יהודה'** (איש היהודי), **'ויאמר בי** (בלבו) **אדוני, שאני מקבל בלבי אדנותך ועול מלכותך, על כן ידבר נא** וגו'.

ייטב לב

ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. ויש לדקדק כי מהראוי שיאמר ולא נשאר איש, והנ"ל דרמז למה דאיתא במדרש שהיו אחיו מבקשין להורגו ובא גבריאל ופזרן בדי אמות הבית, ולכך אמר אחי"כ גשו נא וגו', ונכון הדבר מאחר שיצא כל אדם מעליו והוא לבדו נשאר, בקשו אז לשלוח בו יד קודם ששמעו אמירתו, והנה ידוע דמלאך גבריאל היה רגיל אצל יוסף כמו שאחז"ל וימצאהו איש זה גבריאל, וכן בא גבריאל ולמדו שבעים לשון, ויתכן שהוא היה מן המלאכים הנצבים עליו תמיד, והנה כבר דרשו חז"ל במסי ברכות (דף ד:) והאיש זה גבריאל, וזה הוא הרמז ולא עמד א"י"ש זה גבריאל אתו, ולא אמר ולא נשאר דגבריאל נשאר שם רק לא עמד אתי"ו אז, כיון שהלך לפזר את אחיו ברחוק ממנו.

(ישמח משה)

☆

אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה. ויתכן לפרש דהנה ידוע קושיית המפו' דהקב"ה אמר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה והם לא היו במצרים רק כמין רדיי"ן, והתירוץ לזה כי ריבוי העם מה שפרו וישרצו השלים המנין, עוד נראה כי מה שהשכינה היי עמהם בגלות וסובלת סבלם וצערם זה השלים המנין, וז"ש אל תירא מרדי"ה מצרים, רמז שלא יהי במצרים רק כמנין רדי"ה עם הכולל העולה רדי"ן, והטעם כי לגוי גדול אשימך שם וריבוי העם ישלים המנין כאלו היי שם די מאות שנה, וגם אנכי ארד עמך מצרימה וזה ישלים המנין, ולכן ואנכי אעלך גם עלה קודם הזמן.

(ייטב לב)

נשיקת ידי הצדיק הוא להעלות מידת האהבה לקדושה

ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד. וברש"י 'אמרו רבותינו שהי' קורא את שמע'. הנה בהיות הרה"ק משינאווא זללה"ה במרחץ קרעניץ בשנת תרנ"ח, בא לבית מדרשו ביום אחד אחר תפלת שחרית איש אחד מהולכי קדם (פארגעשריטענ"ע) בלי צורת יהודי, ויתן שלום להרב ז"ל, וישקהו על ידו, ויחרד הרב ז"ל מאד כמי שלא נשקו אדם מעולם על ידו, ואמר מה זאת לנשק אדם בשר ודם, אפשר ידי גוי פריץ יש לנשק כשרוצים לחנוף אותו שיעשה בקשתו, אבל ידי ישראל למה לנשק, אך תיכף חזר ואמר, אין זאת כי אם בעת בא אל האדם השתוקקות אהבה, אז רשאי לילך אל צדיק ויכול לנשקו להעלות האהבה אל הקדושה. **ואמר שעד"ז פירש חו"ז הרה"ק מאוהעל זללה"ה בעמח"ס ישמח משה הפסוק בפ' ויגש, ויפול על צואריו, ויבך על צואריו עוד,** ופי' רש"י ז"ל ממדרש רבותינו, אבל יעקב לא נפל ולא נשקו שהיה קורא את שמע, **והנה קשה ממ"נ, אם היה אז זמן ק"ש ונתירא שלא יעבור הזמן, גם יוסף היה לו לקרות את שמע,** ואם היה שהות, גם יעקב היה יכול להמתין עד אחר שיתראה עם בנו אשר השתוקק עליו זה זמן כביר, **ותירץ הרב בעל ישמח משה ז"ל, כי באמת לא היה זמן ק"ש, רק יעקב אבינו ע"ה ידע בנפשו שכשיתראה עם יוסף בנו יהיה לו אהבה והשתוקקות גדול, ורצה להעלות האהבה לאהבת השי"ת בקריאת שמע, ע"כ דברי הישמ"מ.**

[ועוד ענין בזה איתא בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זללה"ה, **שעל ידי שמנשק ידי הצדיק, על ידי זה נתקיים ביותר ברכת הצדיק,** ופי' בזה בספר אמרי יהודה דזה הוא שאמר יצחק ליעקב **גשה נא ושקה לי** וגו' **וישק לו ואמר** 'ויתן לך'].

שיחות יקרים (אות כ"ז)

'ואביו אהבו' אבינו שבשמים נשאר אוהב למוסדות יטב לב

ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו. פעם היה הרה"ק מסאטמאר זללה"ה בבעל-הארבער, והגיע רבינו שמה ביום ראשון בשבוע, ובמוצאי שבת קודש שעבר עשה הר"ר ישראל זופניק ע"ה מלוה דמלכה לטובת מוסדות יטב לב, וכשנכנס זקיני ע"ה אל הרה"ק להזכיר את עצמו בפו"פ, היו אז שם כמה מחשובי העדה, ואמר להם הרה"ק: רצונכם לשמוע תורה שאמר ר' ישראל זופניק אתמול, (זה אמר ר' ישראל להרה"ק במלוה דמלכה העבר), אמרו הן, ואמר להם התורה (היה או פר' ויגש) **'ונאמר אל אדוני'** – היינו מלך מלכי המלכים הקב"ה, **'יש לנו אב זקן'** - הוא הרה"ק מסאטמאר, **'וילד'** - ראשי תיבות י'טב ל'ב ד'סאטמאר, **'זקונים'** - הוא כבר ישן, היינו שהוא מוסד גדול ויש לו הוצאות גדולים, **'קטן'** - אבל המוסד יש לו מעט ממון, והוא בדוחק בחובות גדולים, **'ואחיו מת'** - און די ברודערשאפט איז געשטארבן, היינו שיש לו שונאים הרבה, **'ויותר הוא לבדו לאמו'** - לשכינתא קדישא שהוא מתנהג בדרך הסלולה מאבותינו ורבותינו, כי כולם הלכו שבי אחרי נסיונות הזמן, **וסיים הרה"ק מסאטמאר: עד כאן אמר לי ר' ישראל, ואני אסיים התורה, אבער "ואביו" - דער טאטע אין הימל. "אהבו" - שאוהב אחד עדיין נשאר לנו, והוא אבינו שבשמים.**

מפיהם ומפי כתבם (ח"א עמ' ר"ס אות ס"ו)

לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה. ויתבאר עפימ"ש בייטב לב לבאר מה שאחז"ל עה"פ בראשית ברא אלקים וגו' בתחילה עלה במחשבה לברוא במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדה"ר, דהנה אמרו חז"ל אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן ברא להם הרפואה מקודם, עכ"ד, והנה מודעת זאת שכל מה שנתגלגל יוסף למצרים היה כדי שיתקן ויטהר את המקום מטומאת מצרים, ורק אחי"כ יוכלו בני ישראל לבוא למצרים לבל יתערבו בהם, ובזה הקדים להם הקב"ה רפואה למכה במה ששלח את יוסף לפניהם, וז"ש כי למחיה שלחני אלקים לפניכ"ם, דמה שבא מקום מאת ה' היתה זאת לשום לכם שארי"ת בארץ, דשארי"ת הוא אותיות ראשי"ת, לחורות דכמו בבריאת העולם בראשית ברא והקדים הקב"ה רפואה למכה, כן נשלח יוסף בראשונה כדי להחיות לכם לפליטה גדולה שלא יתערבו בגוים.

(קדושת יו"ט)

☆

ויגש אליו יהודה. יבואר עפי"מ מה שאי"בגמי מעשה דר"ט שרצו לזרוק אותו בנהר והציל את עצמו במה שאמר אוי לו לטרפון שזה הורגו והצטער כל ימיו ע"ז שהשתמש בכתרה של תורה ואמרינן שם הטעם לפי שר"ט עשיר גדול היה והיה יכול להציל עצמו ולפייסו בממון ע"ש, ומבואר דהיכי דיש לפדות א"ע בממון אסור להשתמש בכתרה של תורה, אבל כאשר אינו יכול מותר, ובזה יש לפרש דברי רשי" אע"פ שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים אלא מתנת חינם, דכשם שאסור להציל את עצמו בכתרה של תורה כך לא ירצו לבקש בתפלה משום מעשיהם הטובים, ולפי"ז במקום פיקוח נפש יש לבקש במעשיו הטובים כמו שמותר להציל עצמו בכתרה של תורה משום פיקוח נפש, וז"ש ויגש אליו יהודה ויאמר, ובמדרש אין הגשה אלא תפילה והיינו שהתפלל אל ה' ואעפי"י שאין לתלות במעשיו הטובים דעבדות הוא רק כמו עונש ממון ואולי יכול לפדות עצמו, לזה אמר יהודה ויהי כראותו כי אין הנער ומת, וא"כ שייך בזה טענת פי"נ ובכה"ג מותר להתפלל ולתלות במעשיו הטובים דאין לך דבר שעומד בפני פי"נ.

(עצי חיים)

☆

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם. ונל"פ עפי"מ ששמעתי ממרן דויז זללה"ה לבאר הטעם שהביאו הנשיאים שש עגלות צב, עגלה לשני הנשיאים ביחד, דהנה האלשיך הקי הביא בשם הר"ש אלקבץ ז"ל טעם על מה שצוה השי"ת להביא מחצית השקל ולא שקל שלם, להורות על האחדות והשלום שצריך כל אדם מישראל להתחבר עם חבירו ורק אז הרי הוא שלם, ומהאי טעמא לא הביאו כל אחד עגלה לעצמו אלא עגלה על שני הנשיאים ביחד עכ"ד, והנה כתבו בעלי התוספות עה"פ וירא את העגלות כמו שנאמר שש עגלות צב, וי"ל שיוסף הצדיק השיג וידע כי אף כשיבשרו ליעקב דעודו חי יהיה בצער על הפירוד בין שבטי יה, לזה בקש לבשרו כי כבר השלימו ביניהם לכן שלח לו שש עגלות צב המורה על שלום ואחדות בין י"ב השבטים.

(ברך משה)

☆

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. ונראה דבא לרמז כלל גדול בתפילה, דהנה האריך באלשיך הקי בביאור הכתוב ואתחנן אל ה', פי' שהיה מתחנן תחלה כדי שיוכל להתפלל אחר כן, לאמר, פי' הדבר שהיה צריך לאמר, אלא שקודם לא היה יכול לאמר כי היה בוש מלפניו יתי"ש והיה צריך להתפלל שיוכל להתפלל, עיי"ש, ומטעם זה תיקנו חז"ל לומר קודם התפילה הפסוק ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתיך, דהיינו תפילה על עצם התפילה, והנה כתב בייטב לב דויגש אליו יהודי"ה רמז לאיש הישראלי הנקרא יהודי כמי"ש כי הגיד להם אשר הוא יהודי, ע"כ, ואיתא במדרש ויגש אליו יהודה, הגשה לתפלה, ועל כוונה זה י"ל ויגש אליו יהודי"ה, הוא איש היהודי המתקרב אל ה' בתפלה, ויאמר בי אדני, ומהו הבקשה, ידבר נא עבדך דבר באזני אדני, ותתן לי הזכיה שאוכל להתפלל לפני ה'.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

תוכחה בדרך צחות שאמר רביה"ק זי"ע בענין דרך הלימוד

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן. וברש"י מדרש אגדה להורות לפניו **לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.** ידוע מה שאמר פעם רבינו בדרך צחות, בשעה שעלה ודרש בישיבת "בית התלמוד" בעיר ברוקלין להתלמידים דשם, ודרך הלימוד שם הוא שלומדים בזמן אחד לא יותר מכמה דפים בש"ס, שאינו כדעת רבינו ולמעלה בקודש, אבל שמו של הישיבה יצא בטובו לכל העולם, כי הרבה לומדים נמצאים שמה, וכשסיים שם רבינו את שיעורו, **אמר להם בדרך צחות:** מצינו בשעה שירד יעקב אבינו לארץ מצרים, שלח את יהודה מלפניו לארץ גושן, וברש"י ז"ל כתב שצוה ליהודה שיתקן שם "בית התלמוד", ולכאורה יש להקשות, דאם כוונת יעקב אבינו הי' לתקן שם בית המדרש וישיבה שיוכל ללמוד שם כל היום, אם כן מדוע הקפיד דווקא לקום ישיבה בשם "בית התלמוד", אלא המשיך רבינו כי רש"י פי' לעיל עה"פ וירא את העגלות אשר שלח יוסף', כי יוסף שלח לרמז ליעקב אבינו שהדבר האחרון שלמד עמו הי' פרשת עגלה ערופה, ולפי זה שפיר צוה יעקב לתקן דווקא ישיבת "בית התלמוד" כי ראה כי יוסף הצדיק עדיין לומד פרשת עגלה ערופה, אע"פ שכבר עבר זמן של שתים ועשרים שנה, וזה אי אפשר אלא בישיבת "בית התלמוד".

מבצר תורה וירא (ח"ג עמ' ק"ח)

אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח (מד, יט). פירש"י מתחלה בעלילה נתת עלינו, למה היה לך לשאול כל הלה, כמך היינו מבקשים או מחותנו אתה מבקש. ויש להבין, היכן נזכר כאן מקודם מענין קנאי החיתון, שהוצרך יהודה להזכירו כדברו אל יוסף.

ויש לומר בדרך נמוס, כי יהודה אמר אל יוסף 'מתחלה בעלילה נתת עלינו', ואין הדרך לבוא בעלילה רק 'כשבתך היינו מבקשים או מחותנו אתה מבקש', היינו כשרואים לעשות קנאי החיתון, או הוא הדרך לבוא בעלילה, ולומר קנאת גוזמאות על המדובר ועל המדוברת, אבל לא בחופן אחר.[1] ומזה ים לימוד זכות על האחכנים, שאומרים קנאת גוזמאות למועלת האידוכים.[2]

(מפי כ"ק מרן רבינו הברך משה זצ"ל, בשם דודו מרן רבינו זצ"ל)

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגו' (מה, א). במדרש רבה (בר"ר פרשה צג, ח) אמר יהודה לנפתלי, לך וראה כמה שווקים במצרים, קפץ וחזר, אמר לו שנים עשר, אמר יהודה לאחיו מי אחריב מהם שלשה, וטלו כל אחד ואחד אחד אחד, ולא נשאיר בהם שים, אמרו לו אחיו, יהודה, מצרים שינה כאחכם, אם אתה אחריב את מצרים אחריב את כל העולם, אמרה שעה ולא יכול יוסף להתאפק וכו'. והוא תמוה כי למה יחרב כל העולם כולו אם יחריב את מצרים. ואו, להה אנו רואים לנאמר בנאמת אחרבה מצרים כולה על ידי המכות שבאו עליהם, ועם כל זה נשאר העולם קייס.

ונראה לומר על פי המבואר בזוהר הקדוש (ח"ב פג ע"ח) דשעבוד מצרים היה הכרח ליגרעל, כי רק על ידי זה נגרפו ונתלבנו שיהיו יכולים לקבל את התורה. וכן בעשרת הדברות פתח הכתוב (שמות כ, ב) 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', להורות שזהו מה שהגיעם לקבלת התורה. והנה אמרו חז"ל (שבת פח ע"ח) שהתנה הקב"ה עם משה בשעת נתינת התורה ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. נמצא דלמאי החריבו השבטים את ארץ מצרים, ולא היו ישראל משתעבדים בה לעולם, לא היו יכולים להגיע לקבלת התורה, והרי למאן קבלת התורה היה חוזר העולם לתוהו ובוהו, לזה אמרו לו שפיר אתה מחריב את מצרים תחריב את כל העולם.

(ליל שב"ק ויגש תשי"א, ליל שב"ק לך תשט"ו, וליל שב"ק ויגש תשט"ז)

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו (מה, א). ויש לעיין, הרי יוסף היה משנה למלך, וכשנוה להוציא כל איש מעליו בודאי שמעו לדבריו, ואם כן למה הוצרך הכתוב להדגיש שלמעו לדבריו, בשומרו ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו.

---

1. או יאמר לפרש באופן אחר קצת, כי קודם לזה אמר יהודה אל יוסף (פסוק יח) 'כי כמוך כפרעה', **ופירש"י** מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו. ולזה המשיך יהודה ואמר לו בתך היינו מבקשים או אחותינו אתה מבקש, דבשלמא כשעומדים לפני קישור החיתון, אז מובן הדבר שאדם מבטיח ואינו עושה, כי מבטיח נדן ואינו נותן, אבל כשאין עומדים לפני קישור החיתון, הרי אין מדרך העולם להבטיח ולא לקיים. **(פ' ויגש תשכ"ו אצל שמחת תנאים של האדמו"ר רבי בעריש מספינקא ז"ל, מפי הרה"ח ר' יהושע מענדלאוויטש הי"ו שהיה נוכח שם. כשהגיע רבינו לשמחת התנאים הלזה, שאל רבינו מהמיול"ח הגה"צ ר' אלעזר מייזליש ז"ל אב"ד אוהעל אם הבטיח נדן להחתן, והוא לא השיב מאומה רק שחוק קל עלה על שפתיו, ועל זה אמר לו רבינו פירוש זה.)**

2. ונראה דדבר זה כבר התחיל מלבן הארמי, כשרצה לעשות שידוכים לבנותיו, שרימה את יעקב בתתו את לאה תחת רחל.

ויש לומר על פי מה שהביא בילקוט לשמעוני (פרשת ויצא ופרשת משפטים בשם גלגלטני) שמדת הדין קטרגה על השבטים שמכרו את יוסף, להיות כתיב (שמות כט, טז) 'וגוזר אים ומכרו ונמצא בידו מות יומת', והביא הקב"ה וגוזר 'אים', ויוסף לא היה אים, עכ"ל. הרי שיוסף הצדיק לפי גודל מדריגתו בצדקות ובפרישות לא היה בגדר אים רק בגדר מלאך. ולזה רמז הכתוב בשומרו ולא עמד 'אים' אתו בהמודע יוסף אל אחיו, כי בעת שהתודע יוסף אל אחיו, הכירו השבטים הקדושים את גודל צדקתו של יוסף הצדיק שאינו בגדר 'אים' רק בגדר מלאך.

(ס"ג ויגש תשכ"ה)

וחיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם, ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה וגו' בעבור תשבו בארץ גושן כי תועבת מצרים כל רועה צאן (מו, ג-לד). ויש לעיין, הרי יוסף היה מצנה למלך, אם כן למה לו אל אחיו שיאמרו לפרעה בפירוש דבר שהוא נגד רצונו, שהם מתעסקים בדבר שהוא תועבת מצרים, הרי אין זה מן הנימוס למצנה למלך לייעץ כן לדבר אל המלך. אך יוסף הצדיק רצה שירמוז לו בזה, כי אף שאמו לגור בארץ, מכל מקום רצונו ומחוייב להשתדל ללעג ולקלס בעיני המצרים, כדי שהמצרים לא יהיו חפצים להתחבר עמהם ולהיות להם שום שייכות, על כן ייעץ להם יוסף שיאמרו כן למלך, כדי שיבין מזה שאין רצונם להתחבר בהם.

(מפי הגה"צ ר' משה דוב ווייסבערגער ז"ל אב"ד פאיע, ששמע מרבינו ז"ל)[3]

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאוד (מז, כז). לימד בזוהר הקדוש (ויגש רי"ח ע"ב) ויאחזו בה, מחשבת עלמין. ונריך ליאור, וכי נשתרו לנצח בארץ גושן, ומאי הוי דקאמר ויאחזו בה מחשבת עלמין.

ויש לומר כי בספר יהושע (י, מא. טו, נח) מבינו דארץ גושן היתה בערי ארץ ישראל, ולכאורה קשה דהא כאן מוכח מן הכתוב שהיה בארץ מצרים. ובפ"ך על התורה בפרשתן (עה"פ ואת יהודה שלח לפניו) כתב לתמה, דכשירד יעקב למצרים הלכה עמו רצועה מארץ ישראל, וארץ גושן שבארץ ישראל הלכה עמו למצרים, עיין שם. ונמצא לפי זה דמה שאחזו בני ישראל בארץ גושן היה בחשת ירושת עולם, שהרי גם אחרי שיצאו ממצרים נשארו אוחזים בארץ גושן, שהלכה עמהם בחזרה לארץ ישראל, על כן פירש בזוהר הקדוש ויאחזו בה אחסנת עלמין.

(דרשה מוצש"ק ויגש תשכ"ב, וס"ג ויגש תשכ"ה בבארא פארק יצ"ו)

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאוד (מז, כז). פירש במרגוס יונתן ויאחזו בה, ונטו להון בתי מדרשין. וים לעיין היכן נרמז בקרא שנטו להון בתי מדרשין.

וים לומר להמרגוס יונתן היה קשה ליה הלשון ויאחזו בה, להיות בפשטות לא שייך לשון אחוזה כי אם על ארץ ישראל שהיא ירושה לנו מאבותינו, ואם כן היאך נאמר כאן ויאחזו בה על ארץ גושן שהיא מחוצה לארץ. אך ידוע מה שכתב המהרש"ל (בראשית פ ע"ג מ"ג ד"ה המוציאים בנחלה) דכיון שעתידין בתי מדרשות שבבבל להקבע בארץ ישראל, לכך יש להם כבר מעכשיו דין ארץ ישראל על אם העתיד, עיין שם. וכיון שכבר יש להם דין ארץ ישראל שפיר נופל בהם לשון אחוזה, לכן פירש במרגוס יונתן 'ויאחזו' בה, שנטו להון בתי מדרשין, דכיון שעתידין לקבוע בארץ ישראל, שייך בהם שפיר לשון אחוזה.

(טיב לבב פרשת ויגש)

---

3. מסופר כי בשנים הראשונות על אדמת אמעריקא, היו הרבה אנשים שהתביישו לילך ברחוב עם השטריימל בשבת קודש ויום טוב, לפי שהגוים התלוצצו מהם, וגם לרבות כי היהודים שגרו באמעריקא עוד קודם מלחמות העולם השניה, 'די אמעריקאנער אידן', הרימו קולם בקול מחאה בראותם אנשים מלובשים במלבושי חסידות, וטענתם בפיהם כי בזה הם עושים חילול השם. ופעם אירע שראה רבינו בסעודה שלישית איך שבא אחד לבית מדרשו מלובש בכובע, שאלו רבינו על זה, השיב הלה כי הוצרך לילך דרך ארוכה - כי הוא גר באיסט סייד, והוצרך לעבור הגשר בכדי להגיע לווילליאמסבורג - ועל הדרך מתלוצצים הגוים ממנו, על כן לבש כובעו של חול. על זה השיב לו רבינו, דאדרבה זהו מעליותא שהמה מתלוצצים מן השטריימל, כי על ידי זה יש לנו בגד מיוחד שהוא להיכר בינינו לבין הגוים ולבין יהודי אמעריקא, דאי לא היו מתלוצצים מן השטריימל, היה מן הצורך להמציא בגד חדש כדי להבדיל בזה בינינו לבינם. וגם הוסיף לו פירוש הנ"ל, וסיים דבריו: מזה אנו רואים כי בעת שבאים למדינה חדשה, צריכים להמציא תחבולות שבזה נהיה מובדלים מן הרחוב.

סיפורי צדיקים, גבורות הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

שמני אלקים לאדון לכל מצרים

בעת אשר ישב הרה"ק מרוזי'ן זצוק"ל בטשערנוביץ, לאחר שברח מרוסיא, והקיסר של רוסיא ביקש מקיסר של אסטרייך שיחזירהו לרוסיא, ושלחו מאסטרייך אנשים מיוחדים לווינא, והצליחו לפעול שם שיוכל לישב באסטרייך בלי שום מפריע, ובבוא הבשורה הטובה לטשערנוביץ, אמרו לו האנשים משם, הלא כעת ראינו כי רצון יראיו יעשה, ולא הועיל כל השתדלות מלך רוסיא לעשות כנגד רצונכם, וידענו גם ידענו כי לו הואלתם לשבת שם ברוסיא יודעים אנו שהשי"ת הי' ממלא רצונכם וכל כלי יוצר עליך לא יוצלח, והשיב להם הרה"ק מרוזי'ן זצוק"ל יוסף הצדיק בשבתו במצרים שלח להודיע לאביו יעקב שבארץ כנען, שמנו אלקים לאדון לכל מצרים, ויש להבין מה בישר לאביו שזכה להיות שר על "ציגאנערס" אמנם הפי' כך הוא, האבות הקדושים ישבו כולם בארץ כנען ופירסמו כולם אלוקותו ית', אמנם בארץ מצרים לא נודע דבר, וזהו שבישר לו, כה אמר בנך יוסף [תיבת "כה" הוא כינוי להשכינה הק'] שהשכינה הק' מכריז ומודיע "בנך יוסף אמנו אלקים לאדון לכל מצרים" פי' שיוסף הצדיק פירסם אלוקותו והשריש בתוך המצרים שהוא ית' הוא אדון כל, וזהו בוודאי בשורה טובה ליעקב, וסיים הרה"ק מרוזי'ן בלשונו הקדוש: בארץ רוסיא כבר ישבו אבותי הקדושים והודיעו ופירסמו בשם אלוקותו ית' ולכן באתי הנה, כי פה לא נודע עוד מאומה.

(נר ישראל)

ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד

בשנת רנ"ב כאשר היתה עת צרה ליעקב במדינת ספרד ועוללים ויונקים נמרטים ונשחטים על קידוש ה' הי' שם אשה אחת שכששחטו את שני בניה נגד עיניה ענתה ואמרה באומץ לבה: ה' אלקי, מעודי ועד עתה אהבתי אותך, אמנם כל זמן שצאצאי הנאהבים והנעימים חיו על פני האדמה אולי לא אהבתי אותך אהבה שלימה בכל לבי, כי גם לאהבת בני נתתי מקום בלבי, אולם כעת פניתי את כל לבבי להיות משכן לאהבתך, ועתה אקיים את מאמה"כ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", וזהו שכתב רש"י כאן: אבל יעקב אבינו לא נפל על צואריו יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהי' קורא את שמע, ולכאורה אב שבנו האהוב לו אבד והיה מתאבל עליו ימים רבים, אין מלים בשפת האנוש לתאר את גודל התענוג הנפלא המציף את כל חדרי לבו בעת שהבן האבוד נופל על צואריו לנשקו ולחבבו, ולזאת באו חז"ל ואמרו: שהי' קורא את שמע, שבאותה שעה הוא יחד את כל לבבו לאהבה את ה', ולא נשאר בו מקום פנוי לכניסת מחמדי תבל, ולכן לא נפל על צואריו של יוסף.

(ספרן של צדיקים)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים. וברש"י ד"ה מטוב מצרים, יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנה. פעם אחת היה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע משובתי שבת אצל הרה"ק הרבי ר' אליעזר"ל מדז'יקוב זצ"ל. וכמנהג הצדיקים היה נהוג גם אצל הצדיק מדזיקוב שבעת עריכת השלחן בש"ק הכריזו שפלוני מעמיד לוג יין, וכן פלוני וכו', וכמובן שכל אחד קיבל כוס יין לשתות 'לחיים' ולהתברך מפי הצדיק. רבינו ראה איך שמעמידים 'לוגין' ומקבלים רק 'כוסות' **נענה ואמר בצחות** עתה הנני מבין הפסוק ולאביו שלח כזאת וגו' ופירש"י יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנה. דהנה יוסף רצה לרמז לאביו שנמכר כמה פעמים (לישמעאלים למדינים ולמצרים) לזה שלח יין ישן, שג"כ נמכר כמה פעמים (כי מכל לוג נחסר רק כוס אחד ושאר היין נמכר שנית בשבת הבא), וזה שמרמז רש"י ש'דעת זקנים נוחה הימנו' כי מאחר שנמכר כמה פעמים הרי יש להם לזקנים היינו הצדיקים העורכים שולחנותיהם הרבה ריוח מזה, כי בעד לוג אחד משתלמים כמה פעמים.

אוהב שלום

לא נשאר לפני אדוני בלתי אם גויתנו ואדמתנו. פעם בא לפני הגה"צ רבי הלל ליכטענשטיין אבד"ק קאלאמייא, איש א' ושמו יוסף שהי' מגדל חזירים, **ויכיההו הרב הנ"ל על זה, ויאמר לו בדרך הלצה,** עתה נתיישב לי מה שקשה לי בזה בפ' ויגש שאמרו המצריים ליוסף כי אם תם הכסף כו' לא נשאר לפני אדוני בלתי אם גויתינו ואדמתנו, ולכאורה תיבות לפני אדוני הם מיותרים. אמנם הדבר נכון שאנשי מצרים הי' להם חזירים לרוב רק יוסף לא רצה בזה ליתן להם תבואה ולחם בעד חזירים, וז"ש לא נשאר 'לפני אדוני' דייקא בלתי אם גויתינו, אבל חזירים יש לנו עוד לרוב רק שאין זה סחורה לפני אדוני יוסף, ולהיות עתה שהאיש 'יוסף' מגדל חזירים, א"כ מיותר ה'אדוני' ורמז באצבעו עליו כלומר זה 'אדוני יוסף' למה לנו, ודפח"ח.

שיחת חולין, דברי תוכחה

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי. ידוע קושיית המפו' והלא כבר שאל אותם אודות אביו והשיבוהו שהוא חי, ואפ"ל דהנה אמרו חז"ל אשר זיו איקונין של יוסף היה דומה ליעקב, ולכן לא היה יכול יוסף להבין איך אפשר הדבר אשר אחיו לא יכירו אותו, ומזה שפט אשר שקר בפיהם, כי בוודאי לא יחיה אביהם, ולכן שאל "העוד אבי חי" כלומר שמא אבי כבר זמן רב אינו חי, ולכן אינכם זוכרים את צורת פניו, ולכן לא הכרתם גם אותי, כי אין דמות דיוקנו לנגד עיניכם, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, היינו יען הסתכלו בפניו, וראו אשר באמת הוא כצורתו של אביהם.

(ילקוט האורים)

☆

והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם. ופרש"י כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש, ונראה לפרש דהנה לכאורה יש להקשות מדוע לא הכירו האחים את יוסף מיד ע"י "טביעות עינא דקלא", כפי שמצינו בגמ' (חולין צ"ו:) שאפילו לגבי איסורים סומכים על טביעות עינא דקלא, אך יש לומר דטביעות עינא דקלא אינה אלא כאשר מדבר האדם בשפתו, אבל כאשר הוא מדבר בשפה אחרת לא אמרינן טביעות עינא דקלא, ולכן כאשר דיבר יוסף עד עכשיו בשפה המצרית לא הכירו אותו האחים בטביעות עינא דקלא, אמנם עכשיו אמר להם והנה עיניכם רואות שאני הוא יוסף, והטעם, "כי פי המדבר אליכם – בלשון הקודש", ואם כן כבר תוכל להכיר אותי בטביעות עינא דקלא.

(אהבת יהונתן)

☆

ולבנימין נתן שלש מאות כסף וגו'. ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו'. וברש"י שלח כזאת כחשבון הזה, ומהו החשבון עשרה חמורים, וצ"ב, ושמעתי עפי"מ שאחז"ל (בבא בתרא צ"א.) אין יוצאים מארץ ישראל לחוץ לארץ, אלא א"כ עמדו סאתים בסלע, והנה משאוי חמור הוא לתך, דהיינו ט"ו סאה (בבא מציעא פ.) נמצא שמשא עשר החמורים הוא ק"נ סאה, ואם סאתים בסלע, אז עולה ק"נ סאה ע"ה סלעים – שהם שלש מאות דינרים, כי הסלע הוא ד' דינרים, והנה סתם כסף האמור בתורה הוא דינר (בכורות נ.), וז"ש "ולבנימין נתן שלש מאות כסף" דהיינו ש' דינרים "ולאביו שלח כזאת" כחשבון הזה של ש' דינרים, הם עשרה חמורים הנושאין ק"נ סאין, וא"כ הם סאתים בסלע ומותר לו לצאת מא"י.

(חנוכת התורה)

דורש טוב

לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף, וחמש חליפות שמלות. הנה במסכת מגילה מקשינן היתכן שנתן יוסף לבנימין חמש חליפות שמלות ולא חשש שיעורר בזה את קנאתם עליו כשם שאירע לו עם הכתונת פסים, ומתרצינן, שרמז לו רמז על העתיד. **וקשה מדוע לא פריך הגמ' כלל על השלש מאות כסף שנתן לבנימין לבדו.**

ונראה דאיתא בגיטין, המוכר עבדו לעכו"ם קונסין אותו שיפדהו מידי הנכרי עד עשרה פעמים בדמיו, והנה סתם עבד שוה שלשים שקלים כסף כדכתיב בפרשת משפטים, **ועשרה פעמים דמיו הם שלש מאות שקלים כסף**, והנה האחים מכרו את יוסף לנכרים, ונמצא שהיה כל אחד מהם חייב להקנם ולשלם עשר פעמים דמיו כי לפדותו, ונמצא שבזה שמצאו עכשיו את יוסף זה פטר אותם מלשלם את הממון הזה, **ונמצא שהרויחו כל אחד שלש מאות שקלים, אבל בנימין שלא היה עמהם במכירה למה יגרע הוא ולא ישתכר ג"כ שלש מאות כסף, ולכן נתן לו יוסף את הסך הזה.**

(טור על התורה, רבינו בחיי, והחיד"א בשם הרוקח)

אי נמי י"ל דהנה מביא רש"י בפרשת וישב שהשבטים חילקו ביניהם את ימי השנה לשמש את אביהם, וע"כ באותם כ"ב שנה שלא היה יוסף אצל אביו, נתוסף חלקו על שאר האחים, ובשלמא שאר השבטים אין להם תביעה ע"ז דהרי הם מכרוהו, אבל שורת הדין שיוסף יפרע עכ"פ לבנימין שכר העבודה ששימש במקומו.

והנה הרי אין לחשוב שכר שבת ויו"ט אלא של ימי החול, ובשנה יש שלש מאות ימי חול (כמובא בב"י שלזה מרמז השי"ן של התפילין), והשבטים היו י"ב, וממילא היה לכ"א לשמש כ"ה ימים בשנה, ויוסף שנחסר כ"ב שנה, חיסר כ"ב פעמים כ"ה דהיינו תק"נ, וזה נתחלק אצל הי"א שבטים, ונמצא שנתוסף לכ"א חמשים יום, כי י"א פעמים חמישים הוא ג"כ תק"נ, והנה איתא במדרש דשכר עבודה הוא דינר ליום ודינר הוא שש מעה, **וא"כ שכר עבודה של חמישים יום הוא ממש שלש מאות מעה, ולכן נתן יוסף לבנימין שלש מאות שקלים שהוא שלש מאות מעה, כדי לשלם לו שכר העבודה שעבד על מקומו לשמש את אביו.**

(הגה"ק מאסטראוויצא בספר אור תורה)

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרתי ההוראה

מצות כתיבת ספר תורה (זז)

שאלה ח'

לחקוק בתוך המזוזה מאחור שהמזוזה נבדק

נשאלתי ע"י חכמי ורבני הכולל 'שלמי יהודה', ללימוד הלכות סת"ם. לאור קריאת רבינו שליט"א ביומי דחנוכה, שאין לקנות סת"ם כשאינו ידוע מי הסופר, ושנכתבה ע"פ דקדוק ההלכה לפרטיה ודקדוקיה. וכן שהרבה מזוזות פסולות איכא בשוקא. האם מותר לחקוק בתוך הקלף שם הסופר שנוכל לדעת מי כתבו. או לחקוק חותמת שהמזוזה כשרה?

תשובה: אסור לחקוק בתוך המזוזה, חותמת לסימן שהמזוזה כשירה. שהרי אין להוסיף שום אות בסת"ם. אפילו על ידי חקיקה. ואפילו מצד האחור אסור. ואם חקקו איזה סימן או אות, אסור להניח המזוזה עד שיסירו. ודבר פשוט שמותר להסירו ואז המזוזה כשירה. [כל הנ"ל גם בספר תורה ותפילין].

מקור הדין: שו"ת מנחת יצחק (ח"ב סימן טו). ע"פ המבואר בשו"ע (או"ח סימן מב) דאפילו בהזמנה בעלמא את הקלף לדברים שבקדושה, אסור לכתוב עליו דבר חול, ורק תנאי מהני. ואולם כל זה רק בקלף שלא נכתבה עדיין רק הזמינו לדבר שבקדושה. אבל אם כבר התחיל לכתוב עליו דבר שבקדושה, לא מהני שום תנאי כמבואר במג"א (שם סק"ו).

והנה דבר פשוט שאפילו אם נכתב שלא ע"י דיו רק על ידי חקיקה נמי אסור. והא דמבואר בשו"ע (או"ח סימן לב ס"י) דמסמנין העורות בנקבים כעין אותיות, מיירי שעושים כן בשעת עיבוד העורות שלא יחליפם בעורות אחרים, דמותר ע"י תנאי כנ"ל.

ואף דנוהגים הסופרים לציין על סת"ם השאלות שיש בזה וכדומה, היינו משום שזה לצורך הספר, ועדיין צ"ע מכל הנ"ל. אבל עכ"פ מוחקים את זה אח"כ. אבל לקרות בס"ת או לצאת בפרשיות של תפילין או המזוזות בעת שהתיבות חול נכתבים בו הרי זה תלוי במחלוקת הפוסקים האם יתרון אות פוסל. ולכו"ע לכתחילה אין לעשות כן.

ואפילו באופן שכתוב מצד האחור כתב בדעת קדושים שלכתחילה יש לגרור הכתב כנ"ל.

וכן מסיק בשו"ת אגרות משה (יו"ד ב, סימן קמ) והביא ראיה לדבריו שאפילו לכתוב מצד האחור אסור, ממה שכתב בשו"ע הלכות מזוזה (סימן רפח סעיף טו) "אסור להוסיף בה מאומה, אלא שמבחוץ כותבין ש'ד'י", הרי לנו דגם מבחוץ אין להוסיף דברים אחרים.

חוקים להורותם
הלכות יומיות, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים ומעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני קדימה בפת

הנלמד ביני עמודי דגירסא בכוללינו הק' - כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

כללי הקדימה

היה לפניו שני מיני פת, וברצונו לאכול משניהם, או אף כשאין ברצונו לאכול משניהם אלא ששניהם שוים לו ואין לו הבדל ביניהם, ושניהם מונחים לפניו, צריך לברך על המין החשוב יותר כפי סדר הקדימה דהיינו מין שבעה, שלם, נקי, חביב, גדול, ונפרט כמה דוגמאות המצויים ביותר.

עפ"י המבואר בשו"ע ואחרונים בסי' קס"ח (סעי' א' ב' ועוד), והא דכתבנו דדוקא כשברצונו לאכול משניהם, כן מבואר ברמ"א (שם סעי' א'), והא דכתבנו דאף אם אין ברצונו לאכול משניהם אולם שניהם שוים לו, זהו עפ"י מה שחידש במשנ"ב (סק"ח) דאם שניהם שוים לו לאכול מזה או מזה, יש בזה מצוה מן המובחר, והא דכתבנו דדוקא כששניהם מונחים לפניו, כן כתב במשנ"ב (סי' רי"א סק"א)

שבעת המינים

היה לפניו מין חטה ומין שעורה והחטה שלימה, מברך על החטה, ואם החטה פרוסה והשעורה שלימה, יניח החתוכה תחת השלימה, ויבצע משתיהן יחד.

שו"ע (שם, סעי' א'), ומבואר בגמ' דמעיקר הדין מברך על החטה, ויר"ש יבצע על שתיהן יחד.

היה לפניו שאר מינים ממין שבעה יברך לפי סדר זה, חטה, שעורה, כוסמין, שיפון, שבולת שועל.

שלם ופרוס

היה לפניו שני לחמים מאותו המין, אחד שלם ואחד פרוס, יברך על השלם, אף אם הפרוס נקי או חביב או גדול, ולכן ביש לפניו פרוסת לחם ולחם שלם או לחמניה שלימה, מברך על השלימה (שם), היה לפניו פרוסה לחוד, ונטלו בידו לברך עליו, ובתוך כך הביאו לו שלימה, מניח הפרוסה תוך השלימה ומברך עליהם.

משנ"ב (סק"א), ועי' כה"ח (סק"ב) דזהו דוקא כשכבר התחיל לברך, אבל אם עדיין לא התחיל לברך מניח הפרוסה ומברך על השלימה, אולם פשטות המשנ"ב לכאו' אינו משמע כן, ועי' באה"ט (סי' תרע"ג סק"א) לגבי מי שהכין נרות חנוכה, ובתוך כך הביאו לו שמן.

חלה רגילה וחלה מתוקה

היו לפניו חלה רגילה וחלה מתוקה, מסתבר דצריך להקדים לברך על החלה הרגילה.

דחלה הרגילה ברכתה המוציא לכו"ע, וחלה מתוקה לפי דעת השו"ע (סי' קס"ח סעי' ז') ברכתה מזונות, ואף דאנן [בני אשכנז] נקטי' כדעת הרמ"א (שם) דברכתה המוציא, אולם כיון דלפי דעת השו"ע ברכתה מזונות, לכן מסתבר דחלה הרגילה חשובה יותר דברכתה המוציא לכו"ע.

לחם ומזונות

היו לפניו פת גמור ומזונות ששייך בו קביעות סעודה, מברך על הלחם אף אם בדעתו לאכול מהמזונות שיעור קביעות סעודה.

פמ"ג (משב"ז סק"ז), ואף דברכת המזונות הוא ג"כ מזונות, דמזונות כשאוכלים ממנו שיעור קביעות סעודה ברכתו המוציא, עכ"ז פת קודם, דפת גמור חשוב יותר, דהרי ברכתו המוציא אף בלא קביעות, והביא כן בשם א"ר (אות ז) שכתב בשם שכנה"ג והוא כתב כן אפילו לגבי עיסה שנתן לתוכה מעט שמן, שיברך על הלחם גמור, דהרי לדעת המח' זהו ג"כ מזונות, והוא כתב כן אפילו כשהמזונות הם יפים יותר.

ובפשטות דין זה הוא אף כשבדעתו לאכול מהמזונות עצמו שיעור קביעות סעודה, ולא רק בצירוף עם הלחם, דסוכ"ס הלחם הוא יותר חשוב מהמזונות.

לחם ומצה

היו לפניו לחם ומצה, לכאו' יברך על הלחם ואף שבדעתו לאכול מהמצה שיעור קביעות.

עפ"י הפמ"ג הנ"ל, דהרי מצה מעיקר דינא דשו"ע צריך לברך עליו מזונות, דמצה הוא בכלל תנאי הג' של פהב"כ בסעי' ח', וכן נוהגים בני ספרד במשך כל השנה חוץ מפסח, ואף שאנו נוהגים לברך המוציא יש בזה כמה טעמים עי' מה שכתבנו בדין המזונות, ועדיין ספק הוא, וכפי שנקטו הפוסקים יש לאוכלם רק בקביעות סעודה, וממילא הלחם חשוב יותר שזהו ודאי המוציא.

וכל שכן כשאינו אוכל מהמצה כשיעור קביעות.

דאז נחלקו הפוסקים בדין ברכתו, עי' מה שכתבנו ,,, ולכן כתבו הפוסקים דאין לברך המוציא אלא כשקובע סעודה עליו, וא"כ כשאינו קובע עליו לחוד אזי צריך לברך על הפת, הן משום דהפת קודם דברכתו בודאי המוציא, והן משום דאז אין לברך המוציא על המצה כיון שאינו קובע עליו לחוד.

גדול וקטן

היו לפניו שני לחמים גדול וקטן, יברך על הגדול (שו"ע סעי' ב'), וכן היו לפניו שני פרוסות גדול וקטן, יברך על הגדול (מ"א סי' קס"ו סק"ד), וחוקא כששניהם שוים ביופי, אבל אם הקטן נקי והגדול קבר יברך על הנקי (משנ"ב סי' קס"ח סק"ו בשם כמה אחרונים).

לבן ושחור

היו לפניו לחם לבן ושחור, אם שניהם שוים במינם ובשלימותם, יברך על הלבן ואפילו אם השחור גדול יותר.

בשו"ע (סי' קס"ח סעי' ד') לגבי פת שחור ולבן כתב דיברך על הלבן, והיכא שהשחור גדול יותר במ"א (סק"ח) מסתפק, וצדדי הספק ביאר בפמ"ג דכיון דגדול מוזכר בגמ' משא"כ גדול דאינו מוזכר בגמ', אלא דכיון דחביב הוא לכן קדים, ובמשנ"ב (סקט"ו) פסק כהא"ר דלבן חשיב יותר משום מעלת החביב.

אם השחור חביב יותר עליו, יברך על השחור.

משנ"ב (בשעה"צ סק"א) וסברתו הוא דכיון דהטעם דלבן קודם משום חביב, ולכן כיון דבשבילו הלבן חביב יותר, לכן יברך עליו, ולא אמרי' בזה בטלה דעתו אצל כל אדם.

לחם רגיל ולחם מקמח מלא

היו לפניו פת מקמח רגיל ופת מקמח מלא, יכול לברך על איזה שירצה, ומסתבר דיברך על החביב לו.

בשו"ע (סעי' ד') איתא דפת נקי ופת קבר יברך על הנקי, ולפי"ז צריך לברך על הפת הרגיל.

פת רגיל ופת של עירוב

היו לפניו פת רגיל ופת של עירוב תבשילין או של עירוב חצירות, ושניהם שוים בגודלם וביופי, יבצע על פת העירוב.

ביש"ש (פ"ב דביצה אות יח) כתב דבשבת אחר היו"ט ויש לו פת של העירוב תבשילין, אזי בשבת שחרית אם יש לו שני לחמים וברצונו לבצע על שניהם, יבצע קודם על פת העירוב ע"כ, דאם רוצה לבצע רק על אחת צריך להניח הפת של העירוב לשאר הסעודות ללחם משנה כדאיתא במהרי"ל דיש לברך על פת העירוב בכל הסעודות של שבת, דכיון דאיתעביד בהו מצוה חדא ליתעביד בהו מצוה אחרינא, וכ"כ ברמ"א (סי' שצ"ד סעי' ב') לגבי פת של עירובי חצירות,

אלא דעדיין יש לדון היכא דהפת של העירוב קטן והפת השני גדול, וכן מצוי הרבה פעמים דבעירוב תבשילין לוקחים פת קטן, או כשפת העירוב אינו חביב כהפת השני, על איזה יבצע, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' סח) כתב דיברך על הגדול או החביב דזה איתא להדיא בשו"ע לברך על הגדול, והא דאיתא ביש"ש דיבצע על העירוב צ"ל דהיינו כששניהם שוים, אבל אם הפת השני הוא גדול יברך על הגדול,

ובראש יוסף (ברכות לט:) כתב לגבי הא דאמרי' הואיל ואיתעביד מצוה חדא, וז"ל ה"ה לדידן עירובי תבשילין בשלש סעודות בשבת ראוי לברך עלי' ויש להסתפק אי א' נקי יותר, ומיהו פתיתין כה"ג יש לברך על השלמה ולא מהני הואיל ואיתעבידא חדא מצוה וי"ל נקי, נמי אבל גדול הואיל ולא הוזכר י"ל כך ע"כ, אולם אינו ברור אי איירי כשברצונו לבצע על שניהם.

מזלא טבא וגדיא יאה

בשם כל הקהל הקודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזל טוב, מריחוק מקום וקירוב לב, קדם מע"כ ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, אהוב לשמים ולאנשים, תומך נלהב למען החזקת קהילתינו ומוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרותו העצומה למען כל קדשינו,

הרבני הנגיד הנכבד המפואר

מוה"ר רפאל פערלמוטטער הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

לרגל תת ה' שמחה כפולה ומכופלת בביתו, רון שיר ושבח בשפתו

בהולדת נכדיו שיחיו למזל טוב

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לראות ולדוות מכל יוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת המוסדות והקהילה

פה בני ברק יצ"ו

חומרת צום העשירי, יום עשרה בטבת

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה יום צום עשרה בטבת ממשמש ובא, אשר בו ביום התחיל חורבן הבית והפורעניות, וע"ז נקבע יום תענית חמור לצום ולבכות ולהתחנן אל ה', וחמור יום צום זה בכמה ענינים משאר ימי הצומות שנקבעו ע"י חכז"ל, ויש להאריך בזה, אבל כעת נכתוב ונבאר קצת בדברי ה'אבודרהם' הידועים דאם עשרה בטבת הי' חל שבת הי' דוחה את השבת, ובאמת כבר האריכו בזה הרבה בספר 'זכרון שלמה' [לזכרון הרה"ג ר' שלמה קאליש ז"ל חתן החלקת יואב], וכן בספר הנפלא 'צום העשירי', וגם אנו נלך בעקבותיהם ובתוספות הערות לזה.

נתחיל בלשון ה'אבודרהם':

"וחילוק יש ביניהם שארבעת הצומות הם נדחין לפעמים בשבת חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת אבל הוא חל ביום ששי ומתענין בו ביום, **ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו** (יחזקאל כד ב') **בעצם היום הזה כמו ביום הכיפורים**" וכו', עי"ש. ועי' ב'אליה רבה' סימן תק"נ (סק"ג ציין) לכנה"ג דמביא בשם ספר 'תיקון ישששכר' אשר בתשובות הגאונים נמי מבואר כן.

ובספר 'צום העשירי' כתב דלא מצא לו חבר בראשונים, אבל ב'קבץ על יד' [ע"י חברה מקיצי נרדמים] חלק כג (דף 280) יש העתק מאחד מתלמידי רבינו יונה וז"ל: "יום עשרה בטבת בו סמך מלך בבל על ירושלם ובאיזה יום שיבא בשבוע חייבין לצום בו ביום ואינן יכולין לאחרו כל שכן שלא להקדימו דאקדומי פורענותא לא מקדימין, ועל זה נבנה העיבור כדי שלא יבא בשבת, כי אלו היה בא בשבת לא היו יכולין להחליפו והיו צריכין לצום בשבת מפני שנ' לנביא ע"ה כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל על ירושלם" עי"ש. [ובאמת מה שכ' **דע"ז נבנה העיבור כדי שלא יבוא בשבת**, צע"ג דלא מצינו זה בשום מקום דעיבור מהנה כדי שלא יחול עשרה בטבת בשבת, ועי' בקובץ הנ"ל בהקדמה להעתקה זה דהאריך בזה].

וב'בית יוסף' בסימן תק"נ מביא את דברי האבודרהם הנ"ל וכתב ע"ז "ולא ידעתי מנין לו זה", ובספר צום העשירי העיר דלכאורה אינו מובן דברי הב"י דהא האבודרהם מביא מקור לזה דכ' "מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב') בעצם היום הזה". ור"ל דכוונת הב"י הוא דלא מצינו זה בדברי חז"ל, וא"א לדרוש דרשות חדשות דלא מצינו בחז"ל, ונראה יותר דכוונתו הוא, דהפסוק הזה של 'בעצם היום הזה' הוא בנבואת יחזקאל, דהקב"ה אמר לו (כשהי' כבר בבבל) ביום עשרה בטבת: "כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה", וברד"ק פי' 'שם היום הזה' היינו איזה יום בשבוע, ו'עצם היום הזה' היינו יום בחודש, והיינו דהקב"ה אמר לו דעכשיו בא מלך בבל סמוך לירושלים לצור אותה, אולם אינו מבואר שם דהתענית יהי' ביום זה, וע"כ תמה הב"י מנין לו זה דהתענית בעינן דוקא ביום הזה, ומאי שנא משאר תעניות דלא בעינן דוקא ביום הזה ונדחה מפני שבת?

ובאמת הקושיא הוא ביותר, דידועים הם דברי ה'מנחת חינוך' מצוה ש"א שכתב: "דד' צומות הללו מדברי קבלה אין נקבע להם יום מיוחד עשרה בטבת או תשעה באב וכדומה, רק הדברי קבלה הוא **על אלו חדשים דבטבת ותמוז מחיובים להתענות בהם יום אחד, אבל לא נתייחד יום מיוחד רק איזה יום שירצה יוכל להתענות רק באלו חדשים, וראי' לדבר דבפסוק אינו מבואר איזה יום כלל, רק צום הרביעי וצום החמישי וגו', רק חז"ל ביררו היום" וכו', עי"ש.** ובהגהות 'חלקת יואב' שם העיר דיסוד זה כבר כ' בראשונים, בריטב"א ובתשב"ץ, **ומבואר דבפסוקים משמע דעיקר דהצום יהי' בחודש ולא באיזה יום** [והגם דבמנ"ח שם מביא דברי הב"י בשם האבודרהם ולא האיר מ"ש עשרה בטבת משאר תעניות]?

אולם ה'גר"ח' בחידושיו על הש"ס (דפוס מישור דף צא) **ביאר זאת כדרכו:** "והנה תענית חלום מתענין אפילו בשבת וחזינן מזה דשייך תענית בשבת רק דבכל מקום נדחה התענית מפני השבת משום דגם למחר יכולים להתענות על זה ולמה שיתענו בשבת, אבל אם היה צריך להתענות דוקא בשבת וא"א לדחותו למחר שפיר נוכל להתענות בשבת, ולפיכך בתענית חלום דאמרינן בגמ' מס' שבת (יא:) דיפה לחלום כשמתענין בו ביום, א"כ אין לדחותו למחר לכן מתענין שפיר בשבת, וזהו החילוק בין עשרה בטבת לכל התעניות, דכל התעניות מתענים **מפני המאורעות שארעו ותלוי בחודש כדכתיב בקרא**, א"כ יכולים להתענות גם למחר ולכן כשחל בשבת נדחה למחר, אבל בעשרה בטבת דכתיב 'בעצם היום הזה' א"כ הוא דין דוקא באותו יום, וע"כ א"א לדחותו למחר ושפיר היה אפשר להתענות אף בשבת", עי"ש, ונראה הכוונה דהטעם דלא בעינן בשאר התעניות דוקא באותו יום, משום דמבואר בפסוקים דמתענין על המאורעות דארעו **באותו חודש**, דהיינו דמתענין בחודש דהי' **חודש של צרה**, אבל בעשרה בטבת דהקב"ה ציין ליחזקאל את המאורעות דוקא **אותו היום** דהיינו שאותו יום הוא יום צרה, **א"כ יש ציון מיוחד על היום צרה**, ע"כ מתענין דוקא באותו היום ודו"ק [אגב בספר הגר"ח דפוס סטענסיל מביא זאת בשם הבה"ג, ויפה האיר בספר צום העשירי דלא מצינו שם זה, ובדפוס החדש תיקנו זאת ומביאים בשם אבודרהם].

ובעצם הענין ראוי להבין לאיזה נפק"מ כתב זאת האבודרהם, הלא בזמנינו א"א לחול יום זה בשבת, וב'תורת חיים' (סי' תק"נ) כתוב "וצ"ל דכוונת האבודרהם להפליג חומר של התענית די' טבת שהוא כיו"כ ולאסור בו גם שאר עינויים, דהא אם הי' אפשר שיחול בשבת הי' דוחה שבת, ולכן כ' בשו"כ כל הד' צומות וכו' לאפוקי מהאבודרהם, **ושמעתי מאאמו"ר** [המחנה חיים] **ז"ל, שיש לחוש להאבודרהם ולהחמיר בתענית י' טבת, וכן ראיתי ממנו שבסוף ימיו שהי' חלוש מאד ולא הי' רשאי להתענות, אעפ"כ התענה בי' בטבת בכל כוחו יען שהוא חמור מאד כיו"כ עי"ש.** אולם כבר ציינו לשו"ת מהר"ם בריסק חג כט ועוד דחולקים ע"ז דודאי לא החמיר האבודרהם כ"כ בזה, ולא מצינו בפוסקים דהחמירו בזה, ובפרט דכמה ראשונים חולקים על דברי אבודרהם כדלהלן.

ובאמת יש דו"ד באחרונים בזה דלכאורה מבואר ברש"י במס' מגילה (ה.) דלא כאבודרהם, אהא דאיתא בגמ' (שם) 'אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין' - פי' רש"י: "האמור במס' תענית (דף כח.), שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן, אם חל להיות בשבת מאחרין ליום מחר, וכן תשעה באב שחל להיות בשבת, **והוא הדין לי"ז בתמוז ולעשרה בטבת** והאי דנקט תשעה באב משום דהוכפלו בו צרות והכל מתענין בו, אבל שאר צומות אמרינן במסכת ראש השנה (דף יח:) רצו מתענין רצו אין מתענין, הרי משמע שגם צום עשרה בטבת מאחרין ליום מחר.

וגם ב'רמב"ם' הל' תענית (פ"ה, ה"ה) כתוב שם "אבל אחד **מארבעה ימי הצומות** שחל להיות בשבת דוחין אותו לאחר השבת, ואם חל להיות בערב שבת מתענין בערב שבת", וכן בשאר ראשונים מבואר כן, ועי' באחרונים שהאריכו בנידון זה.

ובס' 'יערות דבש' (ח"ב דרוש י"ב) הסביר שיטת אבודרהם שלא יקשה קושית הב"י דמנ"ל דבר זה, בהקדם לבאר למה ציין הקב"ה ליחזקאל את 'יום השבוע' דלא מצינו כן בכל התורה, וביאר: דלפי החשבון נמצא דעשרה בטבת הי' אז בשבת (עי"ש באריכות החשבון), וזהו שהקפיד הכתוב לכתוב יום השבוע להורות שבשבת היה ובשבת קרה הצרה, ואף בהזדמן בו יש להתענות, ולכן צוה לכתוב יום השבוע

למען ידעו דורות כנ"ל, ומזה הוציא האבודרהם דין הזה דאף ביום השבת מתענין, דאל"כ מה טיבו של יום השבוע כלל וכלל, עי"ש. ובספר 'צום העשירי' ציין דגם ב'דרשות חת"ס' (דף ע"ד:) משמע כן דיום זה הי' חל בשבת, ונתגלגל הדבר כך משום שהחורבן הי' בעוון חילול שבת, ועיין גם ב'תורת משה' פ' ויגש שמרן החת"ס ביאור הענין כזה, ומוסף לזה רמז נאה וז"ל שם: "וכבר כתבתי במקום אחר כי בעצם היום סמך מלך בבל על ירושלים **והיינו שבת שנקרא עיצומו של יום, כי בעון חילול שבת סמך מלך בבל והי' בטוח שילכוד ירושלים**, דכי היכי דהמענג שבת נותנים לו נחלה בלי מצרים כך המחלל שבת נותנים מצרים ומצירים בלי נחלה, ורמז הנה מיו"ד טבת שנת ט' עד ה' טבת שנת י"א הם ב' שנים חסר ד' ימים, והנה מספר הימים בשנה חסירה היא שנ"ג וב' פעמים שנ"ג עולה תש"ו ימים הסר מהם ד' ימים מחמשה בטבת עד יו"ד בטבת

הבית יוסף (או"ח סימן תק"נ) הביא בשם האבודרהם שכתב בהלכות תענית, שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות, שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב) בעצם היום הזה כמו ביום כיפור. וכתב הבית יוסף ולא ידעתי מנין לו זה, וכתב עוד האבודרהם שעשרה בטבת חל לפעמים בששי ומתענין בו ביום, ושאר צומות לעולם אין חלים בששי, עכ"ל הב"י. וראוי להבין למה חומר תענית זה יותר משאר תעניות ואפילו מיום ט' באב אשר בו נחרב הבית והיו בו הרבה צרות ר"ל, ואף על פי כן נדחה משבת ליום א', ומה נשתנה עשרה בטבת שחמור ביותר. (ועיין מה שכתב בזה מרן דו"ז זללה"ה בקונטרס חידו"ת להחזקת המוסדות פ' ויגש עמוד רלח).

ונראה על פי דברי מרן החתם סופר בדרשותיו (לשבת הגדול עמוד רמט) אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא (במדבר טו מ) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות, וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח. ולכאורה שפיר קאמרו ליה רבנן לרבות ימות המשיח, וי"ל דהוא יליף לה מן הכתוב יו"ם צאתך מארץ מצרים, ולא אמר סתם צאתך מארץ מצרים, כי הפסוק קאי לימות המשיח שתהיה יציאת מצרים טפל ובטל בניסים הגדולים שתתרבה בימים ההם, על כן יזכרו רק יום ורגע היציאה שהיא התחלת התנוצצות לכל הגדולות, וההתחלה היא חצי כל דבר, אבל לא יזכרו היציאה גופיה כי הוא בטל בניסים ההמה, נמצא הרי ימות המשיח אמור, ואייתר כל לרבות הלילות.

וממשיך החתם סופר בנועם אמריו, לבאר בזה מה שנצטוינו להגיד בליל פסח לבנים קטנים, אפילו שאינו יודע לשאול, אשר פעולת את פתח לו היא כמעט לבטלה, אלא כבר אמרו חז"ל במשל (ברכות מח.) בוצין בוצין מקטפיה ידיעא, כי פתיחת הלב לקטנים בקטנותם, כהתחלת צמיחת פרי יחשב, אף על גב שבימי שיבה יתרבה שכלו באופן שלימוד הילדות ההוא כלא היה, מכל מקום תחלת צמיחת הקדושה הוא כחצי דבר, ועל כן בלילה הזה שהוא כתחילת פתיחת הסמדר לפרי הגדול של ימות המשיח, על כן מתחילין גם לקטנים לפתוח הסמדר, ואולי משום זה דרשה בן זומא שהיה בחור, והיה מצעירותו ידוע בגדולת עוז תורתו וחכמתו, לו נאה לדרוש זה, אלא שהיה נראה כישיש מפני ששערו הפך לבן, ועל כן אמר הרי אני כבן שבעים שנה ואיננו ניכר כבחור בשנים, ועל כן לא זכיתי לדורשה עד שדרשה בן זומא, עכ"ד ודפח"ח.

ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' חיי שרה עמוד קיז) מאמר הגמרא (בבא קמא צז:) מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר. כי אברהם אבינו אשר מסר נפשו להכניס את בני דורו תחת כנפי השכינה, הוא ידע והשיג הענין הלזה, ולכן חוץ מעבודתו עם הגדולים והזקנים להדריכם בדרך ה', עוד התעסק במיוחד עם הקטנים והצעירים, אף כי השגתם מעוטה, מכל מקום הלא

ישאר ימים כמספר שבת, **לרמז על האמור למעלה שבעון חילול שבת נלכדה העיר ונחרב הבית**", עי"ש.

ובס' 'בני ישששכר' מאמרי חודש טבת (מאמר י"ד, א)

תהא בזה התחלת צמיחת הפרי, שתגדל ותפריח בשנות שיבתו, וזה שאמרו חז"ל מטבע של אברהם אבינו בחור ובתולה מצד אחד, וזקן וזקינה מצד אחר, שאברהם אבינו עסק הן עם צעירי הצאן הבחורים לפתוח לבם לעבודת השי"ת, והן עם הזקנים הבאים בימים, עכ"ד.

ובדרך זה אפשר לומר בביאור הענין שכתב הטור (או"ח סימן תכ"ח) בסימני המועדות שנרמז בסדר א"ת ב"ש, א"ת, פירושו דביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן (במדבר ט יא) על מצות ומרורים יאכלוהו. ולפי דרכינו יש לדרוש בשייכות של חג הפסח לתשעה באב, דהנה בנסים שהיו במצרים העידו החרטומים לפרעה הרשע (שמות ח טו) אצבע אלהים הוא, ובנסים של קריעת ים סוף מה כתיב בו (שם יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה, כי ניסי קריעת ים סוף היו חמש פעמים יותר מניסי יציאת מצרים, ובעת קריעת ים סוף עוד זכו בני ישראל גם להתגלות אלהית, והיו מראין באצבע (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו, ופירש"י ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואה, ולמדריגה זו לא זכו במצרים, נמצא כי שביעי של פסח היה בחינה גדולה וגבוה ממה שהיה ביום ראשון של פסח, ואם כן לפי זה מן הנכון היה לספר ביציאת מצרים ולאכול מצה ומרור ביום שביעי של פסח שאז היו הניסים בבחינה היותר גבוה, והכל הולך אחר החתום, ומיום ראשון עד יום השביעי עוד רדפו המצרים אחר בני ישראל ועדיין היו בסכנה שלא יחזרו למצרים, ואם כן למה עורכים הסדר דייקא בליל ראשון. אלא על כרחך הסיבה לזה הוא כמו שנתבאר דהתחלת הדבר הוא העיקר, וכיון שבליל התקדש החג היה התחלת יציאת מצרים, לכן דייקא אז עורכים הסדר ונותנים שבח והודאה להשי"ת על כל החסד אשר עשה עם אבותינו. וכדבר הזה מצינו בחורבן בית המקדש, וכמבואר בגמרא (תענית כט.) דביום תשיעי באב סמוך לחשיכה הציתו את האור בבית המקדש, והיה דולק והולך כל היום כולו, והיינו דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף, אלא מאי טעמא קבעוה בתשעה באב, דאתחלתא דפורענותא עדיפא, עי"ש. ולפי זה שפיר יש להם שייכות יום ראשון של פסח ליום תשעה באב, כי שניהם היו התחלה, זה אתחלתא דגאולתא, וזה אתחלתא דפורענותא.

ומעתה יבואר לן היטב בביאור חומר התענית של יום עשרה בטבת, שהוא עוד חמור ביותר מיום תשעה באב, שאפילו היה חל ביום שבת קודש לא היה נדחה, וטעם הדבר כי אז היה אתחלתא דפורענותא, וכמבואר בכתובים (מלכים-ב כה, א) דאז בא נבוכדנצר מלך בבל על ירושלים, ואף שעבר עוד כמה שנים עד חורבן בית המקדש, מכל מקום ההתחלה היה ביום עשרה בטבת, ולכן הוא תענית החמור, כי אזלינן תמיד בתר ההתחלה. (שוב מצאתי כעין זה בספה"ק בני ישששכר - טבת מאמר יד, א).

(לב אהרן)

הוסיף דדוקא בצום זה מתענין אף בשבת, משום דהי' אתחלתא דפורענותא שבו ביום סמך מלך בבל וצר על עיר הקודש, ומבאר שם: "דמזה למדו חכמי הדור בעת ההוא, דהנה אמר ר' יוחנן [על צום החמישי] אלמלא הייתי באותו הדור, קבעתיו בעשירי, שרוב של היכל בעשירי נשרף [כי ביום התשיעי לעתותי ערב הציתו בו את האור, ורובו נשרף בעשירי]. ומקשו: ורבנן? [היינו למה קבעוהו בתשיעי?] ומשני: אתחלתא דפורענותא עדיפא", עי"ש.

ויסוד הדברים מבואר בס' יערות דבש ח"א דרוש ב' וז"ל: "ובאמת על מה שלא נודע בט' בטבת מה היה בו, כבר אמרתי בפעם אחרת ענין הדבר, אבל גם זהו תדע כי לעולם כאשר לאחר חצי היום השמש למערב נוטה ונטו צללי ערב, כבר החל ענין יום הבא, ולכך בחורבן

ביהמ"ק בעו"ה עיקר היה ביו"ד, אבל בט' נטו צללי ערב החל הצרה והשממה בעו"ה, וכן תמיד, ולכך בערב יום כיפור כאשר נטו צללי ערב כבר החלה קדושת יוה"כ, וקבעו חז"ל במנחה להתוודות, ואמרה התורה ועניתם בתשעה לחדש בערב היינו אחר חצות, ודרשו חז"ל (יומא פא:) ועניתם את נפשותיכם בתשעה, וכי בתשעה מתענין והלא בעשור מתענין, אלא לומר לך דכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי, ועיקר הסעודה אחר חצות, וכן בט' בטבת לאחר חצות כבר נטו צללי ערב מיו"ד בטבת, יום צרה ומבוכה יום הרע אויב בקודש לצור על עיר, ויום ההוא קשה לישראל למאוד יותר מיום חורבן הבית, כי ט' באב אינו דוחה שבת ואילו יו"ד טבת לפי קביעת קדמונים שהיה אפשר להיות בשבת, כבר כתב הב"י (או"ח תק"נ) בשם אבודרהם כי דוחה שבת כמו יוה"כ, ומזה מופת כי צרה גדולה היתה וכל התחלות קשות (זוהר ב, קפז), וכיון שכבר הותרה הרצועה מלמעלה לצור על עיר כבר אח"כ היתה הדרך כבושה לפני אויבי עמו לעשות כאשר זממו בעו"ה, ולכן אף ט' בטבת מהצרה והתוכחה, כי בחצי היום נטו צללי ערב ליו"ד", עי"ש. הרי מבואר דעיקר הצרה של י' בטבת הוא כי התחלת הצרה קשה הוא למאד, דעד שלא הותרה הרצועה א"א לשונאי ישראלים לעשות כפי מחשבתם, אבל אם הותרה הרצועה יש בידם לעשות מה שבידם ובמחשבתם הרעה.

וידועים המה דברי מרן החת"ס ב'תורת משה' לז' אדר (פ' ויקרא) שכתב אשר בכל שנה ושנה ביום י' בטבת גוזרין על חורבן בית המקדש מחדש, וז"ל: ויש להבין הלא יו"ד טבת לא הי' רק התחלת מצור העיר ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, וקשה חורבנה מסתמא מן התחלת המצור, ולמה ט"ב אין דוחה שבת, ועיי' בעירובין בענין ט"ב שחל בע"ש אין משלימין ויו"ד טבת בע"ש משלימין, והי' דוחה שבת, ונראה לבאר דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההיא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור בימי פרעה נכה וכדומה, רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר בטרדת המצור שתי שנים ומחצה, זו מחמת **שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו ב"ד שלמעלה, אלו מיימינים אלו משמאילים, עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית**, והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, **נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשמגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, יושבין ב"ד שלמעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה**, ודבר זה מרומז קצת בספר הקרנים, עיין בפירושו הנקרא דן ידין, בענין חודש טבת, וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אביו ואמו אין אנו מתענין בשבת אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הילכך תענית ט"ב, דזהו רק על צרה שעברה לא דחו שבת, **אבל תענית י' טבת זהו על בטל צרה העתידה עונג הוא, והיה דחי שבת**", עי"ש.

וב'דרשות חתם סופר' (דף פה, דרוש לח' טבת תקפ"ז) כתוב: "דיעקב אבינו נולד ומת ביום א' דסוכות, ולכן לא קבעו ימי חנוכה לששון ולשמחה רק להודות ולהלל, דביום כ"ה כסליו שלמו שבעים יום אבלו וחניטה של יעקב, והעלוהו אותו יום ממצרים, ולכן אין ראוי לקבוע אותו יום משתה ושמחה, ובא"י נהג יוסף אבילות ז' ימים קודם קבורה, ומצרים לחברון לפי עדות הרמב"ן מהלך ששה ימים, ואין רחוק שהי' קבורת יעקב י' טבת לפי החשבון ההוא, והוא יום צום לדורות, **ויען כי בו ביום נהרג עשיו ע"י חושים, רמז שיתהפך לששון ולשמחה**", עי"ש.

אולם מש"כ דיעקב אבינו נקבר בי' בטבת, יש להעיר שבס' 'בני יששכר' במאמרי חדשי כסליו (מאמר א, א) מבאר דיעקב אבינו נקבר בחנוכה עי"ש, וע"ע בס' 'יערות דבש' (ח"ב דרוש ב') שמבאר דיעקב אבינו נסתלק בחג הפסח, וכן החת"ס בעצמו בספר 'דרושים ואגדות מכת"י' (דף רמ"ג דרוש לער"ח אדר תקנ"ח) כתב בתוך חשבון נפלא שמבאר על ימי שליחות האגרות השניות של אחשורוש, אשר שלח מרדכי הצדיק לבטל גזירות המן, כתב שם בתו"ד: "דליעב"ץ בסידור דלר' אליעזר בתשרי נולדו האבות, אזי נולד יעקב ביום א' דסוכות, **אבל לר' יהושע דבניסן נולדו האבות, נולד יעקב בט"ו בניסן ובו ביום מת, וכלו ימי חניטה בכ"ז סיון, דו"ק ותשכח**", עי"ש החשבון לפי"ז הפלא ופלא.

ונסיים בנוסח הסליחות ליום עשרה בטבת: **"מיגון ואנחה. פדה אל את נפשי. עשה לעמך הנחה. מלכי וקדושי. תהפוך לרוחה. את צום החמישי. לששון ולשמחה. צום הרביעי וצום העשירי"**, במהרה בימינו.

כולל עצי חיים

צדקת

רבי מאיר בעל הנס

מיסודם של הבוסטרנר ומקיל למת

סיגוט • סאטמאר

אלקא דמאיר עננו

החוקת אנ"ש עניי ארץ ישראל על טהרת הקודש

ע"ץ חיי"ם היא למחזיקים בה

באותות הוקרה וחיבה, נשגר בזה ברכה מרובה, ברכת מזלא טבא קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לקהילתינו ולכוללינו המעטירה, עומד תמיד לימינינו בעצה ובמעש ברוח נדיבה ומסורה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה,

הרבני הנגיד הנכבד והנעלה

מוה"ר רפאל פערלמוטטער הי"ו

מראשי קהילתינו הק' במאנסי יע"א

עמוד התווך של כוללינו הק'

לרגל תת ה' בביתו שמחה משולשת למזל טוב

בהולדת נכדיו התאומים הבן עם הבת

אצל חתנו החשוב הר"ר שלמה גאלדשטיין הי"ו

ולרגל הולדת נכדתו למזל טוב

אצל בנו החשוב הר"ר משה פערלמוטטער הי"ו

וזאת הברכה, יצו ה' ככה, שיזכה לרב תענוג ונחת מהם ומכל, המשפחה וזכות מעשיו הטובים למען הפרט והכלל, ילווה אותו ברכה והצלחה על כל צעד ושעל, וכל טוב סלה

המברכים בלונ"ח ובברכת הודאה

הנהלת הכולל בארה"ק

הנהלת הכולל בארה"ב

מס' עבודה זרה - דף ב'

עפ"י המעשה מהבעש"ט הק' יבואר לשון הגמרא 'הקב"ה מביא ס"ת עמו'

לעתיד לבא, מביא הקב"ה ספר תורה ומניחה בחיקו, ואומר למי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. יש להבין, בפשטות צריך ביאור הלשון 'מביא ספר תורה', למה צריך כביכול הקב"ה לזה 'להביא' את הספר תורה, גם מבלעדי הספר- תורה, יכול הוא לומר דבר זה, **אלא ידוע המעשה שהובא בספה"ק אשר הבעש"ט הק' זללה"ה** הגיע פעם לעיר אחת שהיה שם בביהמ"ד הרבה לומדים, ונשאר עומד על פתחה ואמר שאינו יכול ליכנס בביהמ"ד מפני שהוא מלא בתורה ותפילה, וישאלוהו אנשי המקום דאדרבה שורת הדין נותנת כיון שהוא מלא בתורה ותפילה שירצה ביותר ליכנס, ויענה להם דהנה אמרו (תקוני זהר הק' תקון י): **'אורייתא בלא דחילא ורחימא לא פרחת לעילא'**, ומשכך ממילא נמצא שנשארת למטה בעולם הזה.

ובזה אמרו אשר יבואר היטב במה שלעתיד לבא **"מביא הקב"ה ס"ת עמו", היינו שמביא מלעילא משמי השמים, את התורה שעלתה למרומים במשך כל הדורות, ועלתה לשם ריח ניחוח אשה לה' מחמת שהתה בדחילו ורחימו כראוי, אשר מי שעסק בה ותורתו נמצאת בחיקו של הקב"ה "יבוא ויטול שכרו" ומדוייק שפיר.**

'דער בעקער באקט א גאנצע נאכט בייגל פאר אידן'ס וועגן', אף שנוטל כסף על כך, אך הגוי כל פנימיותו שחור

אומרים לפניו, רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו וכו' וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, אומר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם שווקים וכו' מרחצאות וכו' גשרים וכו' כרכים וכו', מאמר נפלא על דרך מליצה ישרה ונאה הביא בספר "גדולת הצדיקים" (דף ט"ו) וז"ל: **שמעתי מא"א ז"ל אשר שמע זאת בעצמו מפי מרן הרהגה"ק אלקי מהר"י יצוק"ל מווארקי**, שהקשה (ע"ד הגמ' הנ"ל) היתכן שיאמרו שקרים כל כך לפני הקב"ה וכמ"ש **'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני'**, וגם לא הי' צריך להשיב להם על דברי שקריהם.

ואמר בשם מורו הרב הקדוש אלקי רבי דוד'ל לעלובער זללה"ה בזה הלשון : "א אידישער בעקער באקט בייגל א גאנצע נאכט פאר אידנ'ס וועגין" כך אמר הרה"ק הנ"ל. ואמר על זה רבינו הק' הר"י הנ"ל פירוש, **היינו שאע"פ שהאופה לוקח מעות עבור הבייגל אעפ"כ פנימיות של האופה הוא להיות ער כל הלילה ולאפות בייגל רק עבור ישראל, רק בחיצוניות לוקח האופה ג"כ מעות.**

וזו הטענה הי' לעכו"ם ג"כ, הלא עשינו שווקים וגשרים וכו' וגם הישראלים היו נהנים מהם ע"כ באנו בטענה זו ליטול שכר, כי באו כל הטובות והנאות לישראל על ידינו, והשיב להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא

מס' כתובות:

דף נ"ד

בזמן הגלות הש"י משפיע מזונותינו, עבור שאין לבינו פונה מעם ה' אלקינו

כיחלה ופרכסה אין לה מזונות. מוסר ה' רמז הגאון בעל בית הלוי זצ"ל מבריסק בגמרא זו, בעת רבנותו בסלאצק בעת שנודע לו מגודל האסון אשר חלק מיהודי סלאצק, בתוכם בעלי בתים בעלי עושר ושררה, שולחים את בניהם אל שקולע"ס של הגויים ולגימאנזייעס, קרא אליו את ההורים אחד אחד וניסה לדבר בנחת על לבם דברי שידול והשפעה כי ייטיבו את דרכם. כשראה שאינו מועיל, הקהיל את כל יהודי סלאצק והוכיח ברבים את האבות, כשדמעתו על לחיו, הלמאי חוטאים בנפש הילד. הוא התחיל דרשתו בדברי האמורא רב יוסף במסכת כתובות (דף נ"ד) **ש"אלמנה ניזונת מנכסי יתומים"** רק כל זמן שהיא באלמנותה, אבל אם **"כיחלה ופירכסה"** אין לה מזונות, כי מאחר שמתקשטת בודאי הסיחה דעת מבעלה הראשון ובלבה להינשא שנית. אף לעניננו כנסת ישראל בגלותה 'היתה כאלמנה' וכל צרכיה על הקב"ה. **ברם, באותו רגע שהיא כוחלת ופוקסת ומתקשטת בנוצות זרים, בתרבות של בני עממין, משמע לבה הולך אחריהם וממילא מפסדת כל זכויותיה בתורת אלמנה ואין לה עוד פתחון פה לבקש רחמים על עצמה מאלקים רח"ל.**

לצורך עצמכם, כי גם כל הפנימיות שלכם ג"כ לצורך עצמכם, ומשום הכא אין לכם שום חלק בזה מה שגרמתם טובות לישראל כי לא הייתם מכוונים כלל לזה וכל החצוניות והפנימיות שלכם הכל לעצמכם ותוכו כברו של העכו"ם הכל שחור. ע"כ.

לרגל סיום מסכת "שבועות"

דבר פלא היה לאבי הגה"ח ר' עזריאל זצ"ל עם הרה"ק מנאדבורנא, היה זה בעת שלמד בישיבתו של הגאון בעל ערוגת הבושם זצ"ל בקליינוארדיין, ששם למדו תלמידים מופלגים בתורה ויראה, והיה נהוג אז בישיבה להכתיר להבחור המופלג ביותר בתואר 'ראש הבחורים'.

באחת השבתות שבין פסח לעצרת נסע הערוגת הבושם על שבת קודש לאיזה עיר להיות מוהל אצל בן שנולד לאחד מתלמידיו, והחליטו אז חמשה בחורים חשובים מהישיבה ובתוכם אבי ז"ל וגם ראש הבחורים, לשבות בצל הרה"ק מנאדבורנא ששהה אז בעיר קאסאן, ושכרו עגלה ורוב הדרך נסעו עם העגלה ובסוף הדרך נשבר העגלה, ואז המשיכו ללכת ברגליהם עד לקאסאן, ועל אם הדרך שוחחו ביניהם בדברי תורה, וראש הבחורים ביקש מכל אחד ואחד שיחזור על אותן הענינים שלמד לאחרונה ויציע לפניהם החידושים שחידש בעת לימודו.

וכאשר ביקש מאבי ז"ל שיאמר לו מה שחידש לאחרונה בלימודו, אמר שלמד מס' שבועות לקראת חג השבועות שמקובל בעולם ללמוד בימי הספירה המ"ט דפים שבמס' שבועות דף ליום, ורצה להתחיל לומר מה שחידש בלימודו על מסכתא זו, ולא מצא הדבר חן בעיני ראש הבחורים שבחור בעל כשרון כמוהו יעסוק במס' שבועות, ואמר לו בלשון בתמיה, בחור כמותך ילמוד מס' שבועות דף ליום, הלא לפי כשרונותיך הנך צריך להתעסק בלימוד סוגיות עמוקות בש"ס, בכדי להתגדל לאילנא רברבי, אבל לעסוק במס' שבועות זהו 'באביטשקע מעשיות'.

סמוך לכניסת השבת הגיעו לעיר קאסאן, ופגשו באחד שהשתיך לעדת האשכנזים שיצא מביתו לבית הכנסת, ונתן להם שלום ושאל אותם מהיכן באו, והם אמרו לו שבאו לחסות בצל הרה"ק מנאדבורנא, אז ביקש מהם שיתאכסנו אצלו, והציע לפניהם לבוא להתפלל איתו בבית הכנסת ולמחרת ילכו להתפלל אצל הרבי, ואכן הם עשו כדבריו, ולמחרת ביקש שוב מהם שיבואו להתפלל איתו ויסעדו אצלו סעודת היום ואחר כך ילכו לראות את עבודת הצדיק שהיה דרכו להתפלל מאוחר מאוד, אולם הם אמרו לו שברצונם להתפלל אצל הרה"ק מנאדבורנא, והלכו לבית המדרש, ורגיל היה על לשונו של אבי ז"ל לספר התנהגותו הנפלאה של הרה"ק מנאדבורנא שהיה מאחר לבא לבית המדרש להתפלל עד כמה שעות אחר הצהרים, וכמה מהבחורים נענו ואמרו שטוב היו עושים אם היו שומעים לקול בעל האכסניא, ובאותו עת נכנס הרה"ק מנאדבורנא לבית המדרש ואמר 'מען קומען שוין דאוועגען', וגם אמר 'אַ דרעש מאשין וואס מ'דרעשט ווייַן אז מען לייגט אסאך ווייַן פלאצט עס, און אַ באן אז מען לייגט אסאך דאמפ פלאצט עס', והיה נראה לעין כל שמאד עמקו מחשבותיו הק' ומי חכם וישכיל להבין זאת.

וכאשר נכנס להתפלל נעמדו ארבע בחורים סביב לכסאו להסתכל מקרוב בעבודתו הק' בעת תפילתו, וראש הבחורים עמד מרחוק, ואבי ז"ל היה מרבה לספר בהתפעלות האיך שאמר פיוט האדרת והאמונה בהתלהבות בשלהבת אש קודש.

אחרי שגמר קדיש תתקבל משך את טליתו וכיסה את פניו, ואמר 'אַ אינגל וואס קען לערנען גמרא פארוואס זאל ער נישט לערנען מסכת שבועות, מסכת שבועות איז דען באביטשקע מעשיות, וואס מיינסטו די, דע זיידע רבי ארון לייב האט געהייסן לערנען מסכת שבועות', ראש הבחורים בשמעו הדברים יוצאים מפורש מפה קדשו ברוח הקודש נפל תיכף בחלשות והיה מן הצורך לעוררו מעלפונו. אחר השבת טרם שחזרו לדרכם נכנסו כל הבחורים לקבל ברכת קדשו, וכאשר נכנס ראש הבחורים לא אמר לו הרה"ק מנאדבורנא מאומה מענין זה, רק לאבי ז"ל אמר 'זאלסט ווייטער לערנען מס' שבועות'.

(המאזרינו חי"ל - מהרב החסיד המפו' רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל)

מאמר פלאי בטעם שנקראת מסכת כתובות 'ש"ס קטן'

פרק 'אף על פי'. איתא בספרים בשם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זללה"ה, דהנה איתא במדרש (אסתר פרשה ט' ג') **ארבע פתחו באף ואבדו באף** ואלו הן נחש, "אף כי אמר אלקים" (בראשית ג'), שר האופים, "אף אני בחלומי" (וישב מ' ט), עדת קרח "אף לא אל ארץ" (קרח ט"ז), המן "אף לא הביאה אסתר המלכה" (אסתר). וקשה דאם להתחיל באף הוי סימן רע למה מתחיל רבי במסכת כתובות פרק חמישי (דף נ"ד ע"ב) באף על פי, **והתירוץ דתורה שבעל פה יוצאת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן שהן כנגד י"ג מדות של רחמים, ומסכת כתובות מי"ג פרקים, ועל כן נקראת ש"ס קטן בפי הקדמונים ז"ל. כי כל פרק נגד אחד מי"ג מדות, ופרק אע"פ הוא החמישי מכוון נגד מדת 'ארך אפים'.**

י״א טבת

הגה״ק רבי שלמה יודא טאבאק זי״ע
[בעל ערך ש״י] ראב״ד סיגעט

מתולדותיו

נולד בשנת תקצ״ב בעיר סיגעט לאביו ר׳ פסח צבי ז״ל שהי׳ יהודי פשוט וירא שמים מרובים, עודו נער צעיר מאד כבר נראו בו סימני גדלות מיוחדים, וחשקו לעסוק בתורה הי׳ אין לשאר, והי׳ לומד כל היום בתורה״ק, והרחיק את עצמו מכל דרכי נערות, והי׳ ממעט לדבר עם בני אדם, ומכל תהליכותיו נראה כי זרע קודש הוא, והי׳ כאשר נתגדל קצת בגיל צעיר מאוד, חשקה נפשו לקיים את מאמר חז״ל הוי גולה למקום תורה, ועזב את עיר מולדתו וגלה למקום תורה, לעיר אוהעל, שכיהן אז מרן הייטב לב זי״ע, ורבו זה ראה את כוחות הנפשיות שלו קירב אותו מאד, וחזקו וסייעו לעלות במעלות התורה, כן למד אצל הגאון בעל ה״בית שלמה״ מסקאלא זצ״ל, וגם למד במאד אצל הגאון בעל ה״קול אריה״ זצ״ל, ולמד בישבות אלו בהתמדה גדולה ממש יומם ולילה, ממש לא יאומן כי יסופר גודל התמדתו בתורה, וכאשר שאב ואסף מלא חפניים תורה ויר״ש, חזר לעיר מולדתו עיר סיגעט כשהוא מלא חפניים בסוגי׳ הש״ס ובידיעות התורה, ולמד איזה זמן קצר אצל הג״מ יהודה מוידרען ז״ל אשר גם אותו מזכירו בספריו כמה פעמים בשם מורי.

האיש מקדש

וכאשר יצא שמו לבחור חריף ומתמיד גדול בתורה, רבים וגם שלמים התאוו להכניס אותו לתוך בתיהם ורבות נכבדות נדברו בו, שידוך אחד שנידברו בו, הי׳ בת של רב תלמיד חכם גדול, והי׳ לו אוצר הספרים גדול ורש״ל התאוה מאד להשידוך הזאת בגלל האוצר הספרים שיהי׳ לו ע״ז, אבל אמו לא רצתה את השידוך כיון שהיא רצתה שידוך שהמחותן יבטיח לו שיפרנס אותו כדי שיוכל לשבת על התורה ועל עבודה בלי שום הפרעות, לבסוף נשתדך עם הגביר הרבני הנכבד ר׳ מרדכי ישראל ז״ל מקריוע שליד סיגעט, לאחר פטירתה בשנת תרל״ה, נשא את בתו של בעל ״אמרי בינה״.

ראב״ד סיגעט

בשנת תרי״ח כאשר נתקבל בסיגעט הגה״ק בעל ה״ייטב לב״ זי״ע, ביקש מאנשי עירו שרוצה שיבחרו לצידו עוד ב׳ דיינים, הוא יבחר אחר והשני יבחרו הם, והוא נתן עיניו בתלמידו הגאון ר׳ שלמה לייב, ונבחר תומ״י בהסכמת כל הקהל, וכיהן כראב״ד יובל שנים עד יום פטירתו, וכל הזמן עמד לצדו של הייטב לב וגם אחר פטירתו של הייטב לב כאשר מרן הקדושת יו״ט זי״ע מילא את מקומו של אביו גם כן עמד לצדו, בפרט בהמלחמה הידוע שניהל מרן הקדויו״ט עם קהילת הספרדים בעיר סיגעט, שלא רצו לקבל עליהם את תקנות של הארטאהדאקסין כשאר קהילות הקודש באונגארין, ומרן הקדשת יו״ט ניהל עמהם מערכה כבידה עד מאד, (עיין בספר מלחמת מצוה באריכות כל הפרשה הסוערת), לבסוף אחרי סכסוכים בין הצדדים הסכימו לילך לדין תורה בפני חמש רבנים אחר משני הבוררים מצד קהילת הארטהדאקסין הי׳ הגאון ר׳ שלמה לייב, והמכריע הי׳ ע״פ בקשת הגה״ק משינאווא הגה״ק מגארליץ זי״ע,

ימי ההילולא

ו׳ טבת

- רבי צבי הירש מפינסק (בן הבעש״ט) - תק״מ
- רבי צבי הירש מקאמינקא - תקמ״א
- רבי יקותיאל יהודה מטבריה - תרי״ג
- רבי מרדכי יוסף מאיזביצא - תרי״ד
- רבי נחום רובין מנאראל - תרל״ו
- רבי שלום יוסף מהוסיאטין - תרמ״ג
- רבי דוד מלובין - תרנ״ב
- רבי חיים מאיר הלוי מניישטאט - תרע״ד

ה׳ טבת

- רבי שבתי מראשקוב - תרמ״ג
- רבי יוסף אלימלך מקשאנוב - תרס״ז

ט׳ טבת

- עזרא הסופר - ג״א תמ״ב
- נחמי׳ בן חכליה
- רבי אברהם חיים שור (תורת חיים) - שצ״ב
- רבי שמואל קרויס אב״ד וואגאש - תק״ס
- רבי יהודה ממעליץ ב״ר יעקב - תרל״ט
- רבי קלונימוס קלמן מניישטאט - תרס״ג

אחר שהוציא הגה"ק מגארליץ את פסק דינו לטובת הארטהדאקסין, אז אחד מן הבוררים של הצד השני הי' בעל גידולי קדש מבארדשין, והוא הי' תלמוד חכם גדול וחריף ומפולפל, הוציא ספר בשם "אוהב משפט" בו הוא מפריך דברי הגה"ק מגארליץ זי"ע וכותב עליו דברי בוז, וזורק חיצים ובליסתראות על חשבונם של מרן משינאווא ועל כל הגאו"צ גדולי מדינת אונגארין ז"ל, אז אזר ר' שלמה לייב את מתניו והראה את כח תורתו, והוציא לאור קונטרס בשם "עין משפט" לסתור את כל דברי ה"אוהב משפט" מרישא לסיפא ולהראת בעליל כל זיופיו. מרן העצי חיים ורביה"ק זי"ע הוסמכו על ידו בהתרת הוראה, וסיפר רבינו שליט"א שכשרביה"ק זי"ע בא אליו ליבחן אמר לר' שלמה לייב שכעת יסיר מלבו גודל יחוסו שהוא בן הרב ואב"ד, ולא ישגיח על כבוד אבותיו, ויבחנו בכל חומר כאלו הי' מבני כפריים פשוטים, ואכן הגאון בעל ערך ש"י בחן אותו בדקדוק גדול, ובמשך שני שבועות כל שאלה בחלק יורה דעה שהיו מביאים להג' בעל ערך ש"י הי' מציע לרבינו שיחוה דעתו, וכאשר ראה כי הוא מכוון לאמיתו של תורה הסכים בחפץ לב ובשמחה רבה לסומכו, ואמר רביה"ק שאצל הגאון בעל ערך ש"י הי' לו הבחינה הכי קשה מכל גדולי הדור שעמד לפניהם.

מגדלותו

עם היותו טרוד בעניני העיר סיגעט, לא פסק פומיה מגירסא, ועסק באורייתא כל שעות היום ממש, אפ' על שמחתם של בניו לא השתתף רק כמה דקות וחזר תיכף ללימודו, יסופר עובדא נפלאה מאוד, ביומא דהילולא הראשון של מרן בעל הייטב לב, באו אלפים להשתטח על ציונו הק', אבל ה"ערך ש"י לא הלך לשם כלל, ושאלו בנו ע"ז, שהרי הי' קרוב אתו בחייו, השיבו: ללכת אל הציון ולא לראות ולהיראות עם הנשמה הקדושה, חבל על הזמן, וכדי לראותה, צריך אני להפסיק כמה ימים מלימוד הנגלה ולהתמסר רק ללימוד הנסתר..., והדברים נפלאים, ואכן הי' גאון בנסתר כבנגלה כפי שאנו רואים בספריו מלא בקיאות בכל ספרי הקבלה, הי' מדקדק קלה כבחמורה, סיפר כ"ק הגאב"ד דירושלים הגרמ"א פריינד זצ"ל שפ"א כשהי' ילד כבן חמש שנים בערך הי' בסיגעט, והוא עמד תפילת שמונה עשרה ליד הדלת, והגאון בעל ערך ש"י רצה לעבור ולא הי' יכול, כי הוא עמד בתפילתו והוא לא רצה לעבור כנגד המתפלל, וחכה שם על שגמר להתפלל, מעולם לא נראה על שפתיו שחוק קל כ"ש, קדושתו וטהרתו הי' ממש להפליא, לא הסתכל אפ' על בנותיו, הי' הסתר לכת עם אלוקיו, וספר שאלות ותשובות שלו לא כתוב מי הי' השואל, רק שאלה כך וכך ותשובה על זה, וטעמו ונימוקו הי' כדי לא לפרסם התוארים מה שכתבו עליו גאוני ארץ שהעריצו שאלותיהם אליו, שמו הטוב הלך לפניו ונתפרסם שמו לגאון גדול ופוסק הדור, עיין בספר שרגא המאיר

ימי ההילולא

י' טבת (עשרה בטבת)

- זכריה הנביא ג"א - תמ"ח
- מלאכי הנביא
- רבי נתן מברסלב - תר"ה
- רבי מאיר שלום מקאלושין - תרס"ג
- רבי נח מקודינוב - תרס"ד
- רבי ירחמיאל יוסף מלעלוב - תרע"ח

י"א טבת

- רבי משה אוסטרר - תקמ"ה
- רבי שלמה איגר - תרי"ב
- רבי אלכסנדר (השני) מקאמארנא - תרי"ט
- רבי שלמה זלמן אולמאן אב"ד מאקאווא (ירישות שלמה) - תרכ"ג
- רבי אורי שרגא פייבל טויבש אב"ד יאס - תרס"ה
- רבי שלמה יהודה טאבאק ראב"ד סיגעט (ערך ש"י) - תרס"ח
- רבי יהושע הורוביץ מדזיקוב - תרע"ג
- רבי דוד טווערסקי מזלאטיפולי - תרע"ה
- רבי אברהם שמואל מברזנא - תרע"ח

י"ב טבת

- רבי משה מרגליות אב"ד קיידאן (פני משה על הירושלמי) ב"ר שמעון - תקמ"א
- רבי משה הלוי סופר מפשערוואַרסק (אור פני משה) ב"ר יצחק - תקס"ז

י"ג טבת

- רבי יהודה לייביש מאוזרוב ב"ר יחיאל מיכל - תקצ"ז
- רבי משה מלעלוב ב"ר דוד - תרי"א
- רבי נתן נטע סג"ל לאנדא אב"ד אושפיצין ב"ר משה דוד (שו"ת כנף רננה) - תרס"ז

י"ד טבת

- רבי פנחס יעקב ממאליניץ ב"ר יחיאל אפרים פישל מאלכסנדר - תר"ס
- רבי לוי יצחק מסטעפין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרל"ד

מביא ששמע מהג' מטשעבין ז"ל בשם הג"ר מאיר אריק ז"ל שהנודע ביהודה הי' הפוסק הדור האחרון ואחריו החתם סופר ואחריו הבית שלמה מסקאהל ואחריו הג' ר' שלמה לייב דיין הערך ש"י מסיגעט, גדולי ארץ השכימו לפתחו, יסופר שהגה"ק משינאווא זי"ע הי' פ"א אצלו, וכאשר הלך ממנו כשהי' כבר אצל המסילות הברזל, חשב לעצמו הגה"ק משינאווא את ברכתו שברכו הגאון בעל ערך ש"י כשנפרד מעמו ולא הי' לו ברור כ"כ, ולא מצא חן בעיניו, חזר עוד פעם להתברך ממנו, מלבד גדלותו בתורה, יצא שמו כקדוש עליון, ורבים נהרו אליו להתברך ממנו, יסופר כי פ"א חלתה כלתו קשות עד שהרופאים התייאשו ממנה, ובעלה בנו של ה"ערך ש"י רץ להזכירה לפני הגה"ק בעל הייטב לב, והייטב לב שלח אותו לאביו בעל הערך ש"י וחזר חלילה, עד שהייטב לב התבטא ואמר: מה אעשה ושמה היא ח' ב"ת ח'נ' שהוא ר"ת ח'תם ב'תוך ח'תם, ואין אפשרות לבטל הגזרה רח"ל, רץ בעלה מהר אל אביו הערך ש"י וסיפר לפניו דברי הייטב לב, נענה בעל הערך ש"י מיד ואמר: הרי קוראים לה "אסתר" חי' (לא קראו לה כן, אלא מניה וביה החליט להוסיף לה שם זה) וממילא הר"ת שלה היא "א'ין ח'תם ב'תוך ח'ותם", ואכן נתקיימה הבטחתו וחיתה והאריכה ימים.

אשכבתי' דרבי

בחודש טבת תרס"ח חלה את חליו אשר נפטר בו, קודם הסתלקותו ציווה שלמען השם ששום אדם לא יספידוהו כי לא בא לידי מדה זו, ולא יעשו שום פרסום מפטירתו, ולא יכתבו בשום מקום על פטירתו, ועל מצבתו לא יכתבו רק שמו ושם ספריו, וביום ב' י"א טבת תרס"ח עלה לגנזי מרומים, והוטמן סמוך לאוהל הק' של רבותינו הק' מסיגעט, בתוך האהל של הגאון הצדיק ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראש הקהל דסיגעט שפתוח עם חלון לתוך האהל של רבותינו כידוע, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו ע"פ פקידתו: פ"נ שלמה יהודה בעל המחבר ספר ערך ש"י שאלות ותשובות תשורת ש"י בן ר' פסח צבי נפטר ביום יא טבת שנת תרס"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית היא ספריו אשר השאיר אחריו בכל מקצועות התורה על התורה, נביאים, וכתובים, על הש"ס, ושאלות ותשובות בד' חלקי שו"ע, אשר נתקבל ונתפשט בכל תפוצות ישראל, כשהוציא לאור ספרו ערך ש"י על חושן משפט ולגודל ענוותנותו ביקש מגאוני ישראל הסכמות, ה"ה הגה"ק משינאווא הגה"ק בעל קדושת יו"ט והגאון ר' יהושע אהרן צבי ווינבערגער אבד"ק מארגארעטען, והגאון המהרש"ם, זי"ע, וכולם עטרוהו בהסכמותיהם הנלהבות, מהסכמת הקדיו"ט: והנה אם אמנם כי מאז מעולם מנעתי ומשכתי את ידי מליתן הסכמה מכמה טעמים הכמוסים עמדי, ואף גם כי הספר הזה אין צריך להסכמתי כי הדברים בעצמן יתנו עדיהן אשר יש בו תועלת רב לכל יושבי על מדין, אולם גודל אהבתי אל כבוד ידידי הרה"ג הנ"ל העיר אותי לצאת מחוץ לגדרי..., מהסכמת המהרש"ם: ...ומעט אשר ימצא בחיבורים חדשים אשר יקלעו אל מטרת האמת כספר הלז... ולאשר אוזן שמעתי עוצם שקידתו ורב גדלו בתורה ויראת ד' הטהורה אשר היא אוצרו...

י"א טבת

הרה"ק רבי יהושע מדזשיקוב זי"ע
[בעל "עטרת ישועה"]

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' יהושע זי"ע ממשיך שלשילתא דדהבא של בית ראפשיץ – דזיקוב, נולד בשושן פורים שנת תר"ח בעיר דזיקוב, לאביו הרה"ק בעל "אמרי נועם" זי"ע, שהי' בנו בכורו של הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע, בנו של הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע, יחוסו של הרה"ק מראפשיץ הי' כידוע עד לשל"ה הק' ולמעלה בקודש דורות של גאוני וצדיקי עולם.

במעלליו יתנכר נער

כבר בילדותו נתגלה כבעל כשרונות בלתי רגילים, היא חונן בתפיסה מהירה ביותר בצירוף הבנה עמוקה שנינות וחריפות, נוסף על זכרונו העצום שהפליא את כל מי שבא אתו במגע, הקנה לו שם "ילד פלא", רוב תורתו קיבל מאביו, בזכרונו העצום רכש לו בזמן קצר ידיעות רחבות בכל מכמני התורה, ובגיל צעיר יותר החליף מכתבים עם גאוני הדור בדבר הלכה ובפלפולא דאוריתא, הם קבלו את דבריו והתייחסו אליו כאל גאון מושלם, ובשו"ת "חסד לאברהם" נמצא תשובה ערוכה אליו מזמן י"ח אדר תרכ"ו, דהיינו כשהי' אז בן י"ח שנים, וכותב שם וז"ל: "לכבוד ידידי הרב המופלג החכם ושלם, תואר כזה בימים ההם מפי גאון מפורסם מוכיח על יחס הכבוד והערכה שרכשו גדולי הדור אליו.

באותו זמן סיים את חיבורו "עמק הלכה" על הסוגיות הקשות בש"ס מבוסס על דרך פלפול שהרעיש את עולם התורה ונתקבל בהתלהבות בין הלומדים, וגדולה היתה ההתפעלות אפילו אצל גדולי התורה ויעידו על כך דבריו הנלהבים של הגאון הגדול ר' יוסף שאול נאטנזאן זצ"ל אשר על אף שלא הי' נמנה בקהל חסידים ולא הי' פזרן

בחלוקת תוארים ושבחים כותב בהסכמתו על הספר וז"ל: "כבוד הרב החריף מורג תפוץ בעל פיפיות תל תלפיות בנש"ק מוה"ר יהושע הורוויטץ מדזיקוב נ"י... ולא אכחד קושט דברי אמת, אשר הוא צעיר לימים ולפי מעט השנים הרבה מקנתו וראיתי איל מגנח ימה וצפונה על הדרך הנהוג לפני כמו הספר דורש לציון להגאון בעל נודע ביהודה", ולאות חיבה לא הסתפק בהסכמה זו בלבד, אלא אף דן בדבריו ומתפלפל עמהם, הסכמה זו הכתה גלים בכל רחבי הארץ ושאלות רבות בכל מקצועות התורה, בפלפול ובהלכה החלו לזרום אליו, כמו"כ כבר הי' בעת ההוא בקי בחכמת הקבלה, ואביו הק' העיד עליו פעם שבהיותו כבן עשרים שנה כבר סיים פעמיים את הזוהר הק'.

האיש מקדש

בגיל צעיר מאוד כבן י"א או י"ב בא בקשרי השידוכין עם בתו של הרה"ח ר' לייבוש רייך מריישא, שהי' עשיר ונשוא פנים מחסידי זקינו הרה"ק ר' אליעזר, השדכן הי' הרה"ק ר' אליעזר בעצמו, ומעשה שהי' כך הי': פע"א נכנס אליו ר' לייבוש עם קוויטל והי' כתוב שם שיש לו בת שהגיעה לפרקה והוא מחפש שידוך עבורה, והרב יתפלל שיזדמן לו חתן טוב, הרה"ק הרהר רגע ואמר לו: "זיי דיך משדך מיט מיר" והמשיך ואמר: "יש לי נכד יהושע'לע בחור'ל נחמד וזה שידוך הגון וטוב למזל טוב", ר' לייבוש לא היסס אף לרגע והסכים לשידוך זו שמעולם לא עלתה על דעתו על חתן כזה, ר' אליעזר נכנס אל בנו ר' מאיר ואמר לו בזה"ל: "מאיר געב אריין לעקעך און ברוינפען איך האב אַ שידוך געטוהן מיט דיין יהושע'לע" המחותנעים שתו לחיים, וברכו איש את רעהו בברכת מז"ט, לאחר זמן נערכה החתונה ברוב פאר במעמד הרבה צדיקים וגדולי הדור.

על כס הרבנות

אביו הרה"ק בעל "אמרי נועם" שהי' הרב בדזיקוב מסר לו בחייו את כח רבנותו, כדרך שעשה זקינו במנותו בחייו את בנו ר' מאיר כרב העיר, כן עשה ר' מאיר הוא החליט למנות את בנו כרב העיר והוא יסתפק בהנהגת החסידים, כרב העיר נהג את הרבנות ברמה ובתקיפות, הוא חייב את ראשי הקהילה להתייעץ עמו בכל נושא, כדי שיהי' מעורב במתרחש בחיי הקהלה, יש לזכור שהרה"ק הי' אז צעיר מאוד ובשנת תרכ"ו בהיותו כבן שמונה עשרה כבר כיהן כרב העיר והנהיג העיר ביד רמה, וקיים במלואו הפסוק לא תגורו מפני איש, וכל ראשי ותקיפי העיר הוצרכו בע"כ לשמוע ולקיים מאמרו, וכפי שאפשר לראות מתשובה אליו בשו"ת "חסד לאברהם" משנה זו שכותב לו: "לכבוד ידידי הרב המופלג החריף ושנון בנן של קדושים כש"ת מוה"ר יהושע הורוויטץ כעת הגאון החסיד אב"ד אב"ד דזיקוב".

כשנסתלק אביו הק' ר' מאיר ז"ע ביום ח' תמוז תרל"ז נתעטר בכתר ההנהגה למלאות מקום אביו, או אז החל להנהיג את עדת צאן מרעיתו ומלבד היותו ידוע כגאון הגאונים בדורו, התפרסם כצדיק וקדוש עליון, ואלפים נהרו אליו להתברך מפיו וליהנות ממנו עצה ותושיה, אם ברוחניות ואם בגשמיות, ולהאזין נועם דברותיו ומתק אמרותיו, ובאו אליו כל מיני אנשים, לומדים ובעלי יראה ובעלי השגה ואנשים מכובדים, ואף מאלו שלא היו נמנים בעדת חסידים באו אצלו שישפיע להם צרכם, כן היה בעל תפילה ובעל מנגן נפלא ורבים באו לשמוע בקול שועת שיח ערב.

ענוותנותי' דיהוש"ע

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, ודרך מיוחדת היתה לו לאיש אלוקים צדיק יסוד עולם נחבא אל הכלים היה, וכל הליכותיו והנהגותיו היו בהצנע ובהסתר, הרחק מעיני הבריות, עד שכלפי חוץ היתה לפעמים התנהגותו בלתי מובנת לזרים, כן לא ראו עליו שום רושם התלהבות דקדושה, ואף מעיני מקורביו היה מצליח להסתיר עבודתו בקודש, פעמים בעת התפילה היה יכול לשבת בביהמ"ד ולהתבונן בחסידיו המתפללים מתוך התלהבות אש קודש, והוא עצמו היה יושב על מכונו שקוע במחשבותיו ולא נע ולא זע, כהנה וכהנה דוגמאות לרוב.

פעם נסע לשבות בעיר אחת, ובערב שבת קודש לפני מנחה ניגש אל התיבה, ולפני שהתחיל הודו פנה אל הציבור ואמר: "איך האב מיך בארעכנט, וואס דארף איך דאוונענען און יענער זאל לאכן, בעסער זאל יענער דאוונענען און איך וועל לאכן", אח"כ אמר: "ניין, וואס דארף מיר ארויס גיין די גרינע גאל פון לאכן, בעסער זאל יענעם ארויס גיין די גרינע גאל", הרה"צ ר' יהודה'לע האראוויטץ מדזיקוב זי"ע שמע עובדא זו מאיש אחד שהי' נוכח שם, והלה הפטיר ואמר: כאשר שמעתי דברי אלו, רציתי מיד לצאת מביהמ"ד, וכי ככה מתחילים הודו בערב שבת לפני מנחה, שהוא זמן אשר כל יהודי באשר הוא מרגיש קצת הארת קדושת השבת, אלא שהתביישתי מפני הציבור, ולכן לא יצאתי החוצה, ומה אומר ומה אדבר, שמעתי אז תפילת "שמונה עשרה" כזו אשר לא שמעתי מעולם, שהרי מתפלל אני תפילה זו שלש פעמים ביום, ובכל זאת לא ידעתי מעולם מה אומרים בה, ותיבות התפילה לא נקלטו במוחי אף פעם, ואז זכיתי לשמוע תפילת "שמונה עשרה" אשר נחקקה בעצמותי, עד שלא שמתי לב עוד למה שהי' לפני תפילת מנחה.

פע"א בהיות החסיד הנודע ר' מאטיש עקשטיין ז"ל מריישא משובתי שבת אצלו בדזיקוב, השכים החסיד

ללכת למקוה בשב"ק בבוקר והוצרך לעבור דרך החצר של רבו, עוד מרחוק שמע קולות ובכיות מעומקא דליבא יוצאים מהבית, והכיר מיד שזה קולו של רבו, ר' מאטיש נדהם משמע אזניו, היסס לרגע ולבסוף נכנס לחדרו, וראה שרבו עומד מעוטף בטליתו ומתפלל בדביקות עצומה, החסיד הנ"ל נשאר קפוא נרעש ממראה עיניו, פחד ורעדה אחזוהו ולא היה יכול להוציא הגה מפיו, כשהרגיש רבו שאחד נכנס לחדרו הגביה הטלית מעל פניו, וראה את חסידו המובהק עומד נבוך, פנה אליו ואמר: כן מאטיש, כשלא מתפללים עם הציבור מוכרחים להתפלל ביחידות במוקדם, וצוה לו באזהרה שאסור לו לגלות ממה שראו עיניו.

גם אלו שבאו אליו רצה לדחותם שלא יבואו אליו עוד, ופע"א אמר לו חסיד אחד שהוא הביא לו כמה חסידים, אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים ואני מטכס עצה איך להפטר מהם, ואתה מביא לי עוד חסידים.

פע"א אמר ברוב ענוותנותו: אסביר לכם במשל למה אלי באים יהודים ונותנים לי כסף רב עבור פדיון נפשם, ואילו אל הרה"ק משינאווא באים ומשאירים כמה פרוטות לפורטה, פעם אחת הייתי בוויען וראיתי אספסוף רב עומדים ברחוב, לשאלתי למה עומדים שם, אמרו לי שיש כאן איזה "טעייאטער", וכאן קונים כרטיסי כניסה לראות את המשחק שישחקו שם, שאלתי אותם, כמה עולה כרטיס, והשיבו לי שזה תלוי באיזה שורה ובאיזה מקום אתה רוצה לקנות, אולם הכרטיס הזול ביותר עולה שלושים ריניש, שאלתי אותם שוב, ומהו המשחק שישחקו שם, וענו לי משחק ה"בעטלער", אמרתי להם עבור לראות משחק ה"בעטלער" משלמים אתם כזה הון עתק, הלא כאן ברחוב יושב לו "בעטלער" אמיתי, ונותנים לו רק כמה פרוטות... הסתכלו עלי האנשים בפליאה וענו ואמרו: אינך מבין, הלא אנו הולכים לראות "בעטלער" מזייף ועל כך צריך לשלם היטב...

פעם אמר: "איך בין אזוי ווי אַ אתרוג מיט אַ שיין געשטעל, כאטשיג סי האט הונדערט פלעקן", ואכן בחג הסוכות היה משתדל ליקח אתרוג עם גידול נאה אף שלא הי' נקי ומנומר כולו, ואמר: "איך דארף אַ אתרוג אזוי ווי איך בין".

אחד מהזמנים שגילה טפח מעבודתו בקודש היה כידוע בהושענא רבה ובשמחת תורה שאז היתה שורה בבית מדרשו התעוררות גדולה עד מאוד, לעתים הי' מפסיק באמצע ההקפות כשרקד עם הס"ת, והי' אומר איזה רעיון או חידוש שעלה לו בדעתו או דברי התעוררות מתוך בכיות נוראות, ויהי פעם אחרי שערך ההקפות בהתלהבות אש קודש, כאשר ישב הקהל לסעודת החג, נכנס הרה"ק להחדר שסעדו בו, וראה כי הציבור מתלחשים אחד לחבירו, ניגש אליהם ושאלם על מה הם מדברים, והשיבו לו, שמדברים כי בעת ההקפות היתה התעוררות עצומה עד מאוד, הפטיר הרה"ק באנחה ובענוות חן: "מתוך שלא לשמה", על אף שהדברים יוצאים משלא לשמה – והחוה בידו הק' על לבו – מכל מקום "בא לשמה" – והראה על קהל החסידים – שהיא באה ונכנסת לתוך הציבור המכוונים לשמה.

לוחם מלחמת ה'

ברם, עם גודל ענוותנותו ודרכו הנסתרה בעבודתו הנעלית בינו לבין קונו, כשהגיעו הדברים בעניני חינוך הטהור והיהדות הצרופה, הי' עומד על המשמר בכל תוקף להעמיד הדת על תילה, והי' לוחם נגד כל פירצה בחומת היהדות כשהוא לובש מגן ושריון ויוצא למלחמה בעוז ובגבורה, ואכן גדולי וצדיקי הדור ראו בו מנהיג דגול בישראל והעריצוהו ביותר, והעמידוהו בראש הלוחמים בהשכלה הארורה.

לפעמים אף היה מצוה שיקראו לפניו את החדשות מהעתונים, והביע דעתו בזה שכל מנהיג חייב לדעת מהנעשה בעולם, ובעיקר בעניני היהדות כדי שיוכל להחזיק את עדתו ולמנעם מלהסחף ברוח הזמן החדש שהחל להתפשט אז ברחבי פולין וגאליציע.

מפורסם ביותר הערכתו של הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע אליו, ובעת כינוס הרבנים הגדול בלעמבערג שבה הוחלט על יסוד הארגון "מחזיקי הדת" יחד עם הגאון ר' שמעון סופר מקראקא זצ"ל, כיבד אותו והושיבו על ידו לפני כל זקני האדמורי"ם והגאונים שהשתתפו שם, וכיבדו לשאת דבריו, ואכן הי' מראשי המדברים באותו כינוס גדול, על אף שהי' אז אברך צעיר לימים, הכינוס נמשכה לכמה ימים והוצרכו להישאר שמה על שב"ק, והוא נתכבד להתפלל לפני התיבה במעמד כל גדולי גאליציע ותפילתו עשתה רושם.

ביותר אפשר ללמוד על דאגתו הכבירה אודות חינוכם הטהור של הצעירים, מתפילת ה"יהי רצון" שחיבר בערב פסח תרס"ט, בעת אשר שרף הספרים החיצונים והמשכילים, אשר אסף מאת הבחורים, בזמן ביעור חמץ, ובא לביתו ואמר ה"יהי רצון" וכתבו, ואמר: חפצי שיבוא בדפוס, ונעתיק אות באות מכתי"ק: "יהי רצון מלפניך ד' אלקי ואלקי אבותי, כשם שאנוכי באתי לבער את ספרי החיצונים והמשכילים אלה, כן יסיר את הצפוני מזרע ישראל, וביותר מן הבחורי חמד אשר ההשכלה מצאו קן בלבם ובמוחם והיצר מבלבל מחשבות, בעל הרחמים ירחם עליהם ויטע בקרבם אמונת הבורא ואמונת הצדיקים כדה"כ ויאמינו בד' ובמשה עבדו, ועתה בזמן ביעור חמץ אשר הוא עת מוכשר על זה לגרש ולבער את השאור שבעיסה הטמון בקרבנו, יעלה תפלה זו לרצון לפני אדון כל, אמן כן יהי רצון".

עטרת ישוע"ה

כמו כן הי' ידוע לפועל ישועות בקרב הארץ, ועובדא הוה שפע"א חלתה אשתו של חסיד אחד במחלה הידועה, ומכיון שאצל הרה"ק הי' ידוע שב"פורים טיש" אפשר לפעול ישועות, על כן ניגש להרה"ק באמצע הטיש להזכירה לרפואה שלימה, ענה ואמר: כל זמן שאני חי לא יארע שם דבר, וכך הוה.

סיפר ר' רפאל שפירא שכשנקרא לצבא הפולני, הוא אץ אל הרה"ק וביקש את ברכתו להתפטר מצרה זו, אמר לו הרה"ק: אל תדאג תיפטר מהצבא בגלל מכנסיים, הדברים לא הובנו ע"י ר' רפאל, עד שבבואו למחנה הקלט של הצבא הפולני, לא הצליחו להתאים לו זוג מכנסיים ושלחו אותו לחפשי, ויהי לנס.

מסופר על איש אחד שרצה לעלות לארה"ק, ולפני נסיעתו לארץ בא להיפרד מהרה"ק, אמר לו הרה"ק: בעת צרה תיזכר בדמותי ותינצל, לימים חלה במחלת הקדחת, המחלה תקפה אותו בצורה קשה מאוד והרופאים התייאשו מחייו, תוך כדי איבוד ההכרה חלם שהוא רואה את הרה"ק, הניח אפרים את ראשו על לב הרה"ק ואמר: אני הולך למות והרה"ק הבטיח לי שאם אזכר בדמותו אינצל, שם הרה"ק את ידיו על ראשו ובירכו שאמנם יינצל, וכך הוה שהבריא לתדהמת הרופאים.

בדזיקוב הי' גר יהודי משכיל ואליעזר מונהייט שמו, פע"א נזדמן לשם כשהיו מסובין לסעודת יומא דהילולא של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, פנה אליהם המשכיל ושאל: האם כבר יש עוד יאהרצייט, שמע ר' יהושע ואמר: לו שמעת בקולי היית נותן סכום גדול לחסידים, המשכיל נענה לו ונתן, למחרת ראה אותו הרה"ק מחלון ביהמ"ד, קרא לו שיבוא להתפלל אתו בצוותא, המשכיל סירב ואמר שכבר התפלל, אולם הרה"ק עמד על דעתו שיכנס לביהמ"ד, לאחר התפילה רצה לעזוב שכן יפסיד את עסקיו, אולם הרה"ק עכבו, אח"כ אמר לו: סובר אתה שנטפלתי אליך ובחינם עכבתיך, דע לך שרואה אני מלחמה גדולה (זה הי' בשנת תרס"ח, שש-שבע שנים לפני מלחמת העולם הראשונה) בתוך המלחמה אני רואה אש ופצצות, בתוך האש הצולבת וירי התותחים אני רואה אותך, הזכר נא בי ותינצל, ואכן כך הוה ר' אליעזר מונהייט השתתף במלחמה האכזרית כחייל בצבא האוסטרי, הוא היה בקרב הנורא שנתפרסם בשם קרב קראשניק (ע"י לובלין) ועשה כדברי הרה"ק והעלה את דמותו לפניו ואכן היה מן החיילים המעטים שניצלו מהקרב הנורא.

סיפר נכדו של הרה"ח ר' ברוך נוסבוים שזכה לשמש בקודש עוד אצל אביו ר' מאיר מדזיקוב בעל ה"אמרי נועם", ר' ברוך עסק במסחר של ביצים כשיצא הספר "אמרי נועם" ביקשו ר' יהושע שיסע בערי הסביבה ויפיץ את הספר, סירב ר' ברוך באמרו שיש לו מלאי גדול של ביצים ועליו למכור את המלאי, אמר לו ר' יהושע מהו מחיר הביצה, השיב לו ר' ברוך: שתי אגורות, אמר לו ר' יהושע: ואם תמכור בחמש התסע, הלה השיב בחיוב, אמר לו הרה"ק: מכור תמכור בחמש, לאחר יומיים באו אליו סוחרים וקנו את המלאי במחיר שקבע הרה"ק, על אף שהשער יום קודם לכן הי' רק של שתי אגורות.

משפחה אחת מדזיקוב השתדכה עם משפחה מבארנוב, לפני שיצאו מדזיקוב באו לבקש את ברכת הרה"ק, אמר להם: שמעו לעצתי אל תסעו היום, תסעו למחר, ברם, אצה להם הדרך להספיק להגיע לחתונה ולא שמעו בקולו, מיד כשיצאו אירעו תקלות שונות, כשתיקנו תקלה אחת באה תקלה אחרת, עייפים וכעוסים חזרו לדזיקוב, ונסעו רק למחרת היום.

מפני הרעה נאסף הצדיק

בימיו האחרונים ראה בעיניו הק' את אשר יקרא באחרית הימים לאחר פטירתו, לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה קרא פע"א לחדרו אחד מחסידיו, ואמר לו בדיוק את השנה והחודש שבו תפרוץ המלחמה, גם יעץ לרבים מחסידיו לעבור לארצות אחרות מבלי להגיד סיבה למה, ורק אחרי שנים רבות ראו שעי"ז ניצלו מגיא צלמות, ופע"א אמר בזה"ל: "אני שומע את היריות והם מצלצלות באזני".

ובשנתו האחרונה לימי חייו ביום הושענא רבה טרם שהתחיל החרוז "אדמה מארר", אמר בלשון קדשו: "דער טאטע ז"ל פלעגט זייער שטארק ווייגען ביי הושענא נפש מבהלה, ווייל ער האט געזאגט, ווייל ער איז געווען אַ גרויסער פחדן, און איך ווייס ביי הושענא פירות משדפון, פירות אלו הבנים, אז די קינדער זאלן נישט גיין קראכען, זיי זאלן בלייבין אידן", הדבר היה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה, הגם שכבר דיברו על מלחמה, עוד לא העלה איש על דעתו כי בעקבות המלחמה יפרקו צעירים רבים את עול התורה והמצוות מעליהם, אולם הוא כבר הרגיש העתיד לבוא בעולם, והרעיש עולמות על זה בדברי תורתו.

פע"א קרא לחדרו אחד מחסידיו, ואמר לו בדיוק את השנה והחודש שבו תפרוץ המלחמה, גם יעץ לרבים מחסידיו לעבור לארצות אחרות מבלי להגיד סיבה למה, ורק אחרי שנים רבות ראו שעי"ז ניצלו מגיא צלמות, ופע"א אמר בזה"ל: "אני שומע את היריות והם מצלצלות באזני".

באותו הזמן הי' מאוד מודאג מהמלחמת העולם שאותה חזה מראש והרבה לדבר על תוצאות המלחמה, וביו"ח ניסן שנת תער"ב שנה אחת קודם פטירתו כשערך את שולחנו הטהור בסעודת ראש חודש, באמצע הסעודה נענה הרה"ק אל הציבור ואמר: "איך זעה דא זיצן אלע זעלנערס, נאר איך בעט אייך איהר וועט דאך חלילה

דארפן עסן טריפות, בעט איך אייך אז כאטשיג דע ביינער זאלט איר נישט באלעקן", הדבר הי' אז לפלא גדול שלא הי' שם אף חייל אחד, אולם כעבור שנים מספר בפרוץ מלחמת העולם הראשונה נתגייסו יהודים רבים אל הצבא, ואז נתבררה כוונת קדשו למפרע.

בשנים האחרונות לחייו הי' חלוש מאוד, והי' שבתות שלא הי' יכול לערוך שולחנו הטהור, בשנתו האחרונה יעצו הרופאים שיסע למעייני הרפואה, אבל הוא סירב למרות הפצרותיהם של משפחתו באמרו שאביו הק' גם לא רצה לנסוע עד שהוא הבטיח שיחזור אותו לדזיקוב, אבל הוא אינו רוצה להכביד על בנו, חולשתו התגברה מיום ליום ועם כל זאת התמסר כולו להנהגת חסידיו עד יומו האחרון.

זמן קצר לפני פטירתו חדל לומר תורה בפני חסידיו, והרבה לדבר על עניני הסתלקות הצדיק מן העולם, ובשב"ק פר' ויגש י"א טבת שנת תרע"ג חשכה השמש בצהריים ונשבה ארון הקודש במעמד בני משפחתו וחסידיו, והוא בן ס"ה שנים, הלוי' התקיימה במעמד רבבות אלפי ישראל ובראשם גדולי פולין וגאליציע והוטמן באהל רבני דזיקוב אצל אביו.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה, הלא המה ספריו הקדושים, וביניהם חיבורי קונטרסים שחיבר בהיותו צעיר לימים: "עמק הלכה" הנ"ל, קונטרס "תוספת מצוה" פלפול עמוק על סוגיא דבל תוסיף, קונטרס "דרך מלכים" י"ב סעיפים בענין כדרך שמלכים אוכלים, קונטרס "קדושה משולשת" על עניני קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא, וספריו הקדושים "עטרת ישועה" על התורה ומועדים, וכן "שו"ת עטרת ישועה".

י"ב טבת

הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע
[בעל "אור פני משה"]

מתולדותיו

נולד להוריו שהי' תמימים וישרים יראי ה' אשר גדלו אותו לתורה ויר"ש, עוד בימי עלומיו התחיל רוח ה' לפעמו ודבק בהרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע אשר הי' רבו מובהק, ונתקשר אליו ולאורו נסע ונתעלה במעלות התורה והחסידות, מתחלה הי' מלמד לתינוקות של בית רבן והי' רגיל להתענות למען יצליחו תלמידיו בלימוד התורה, וקבע מכון שבתו בק"ק פשעווארסק בארץ גאליציען, אשר בעיר הזאת ישב גם הרה"ק ר' אברהם משה מפשעווארסק זי"ע הנקרא "דער ערשטער רבי ר' משה" ונתקשרו בעבותות אהבה ועל ידו נתקרב גם ר' אברהם משה לרבי ר' אלימלך זי"ע.

אתפשטותא דמשה

הי' לו ניצוץ קדוש מרבינו משה אלשיך הקדוש זי"ע, וגם הי' רגיל להתגלות אליו, כמו שכותב עליו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע בהסכמתו על ספרו הק' אור פני משה וזל"ק: "והי' לו מדריגה שהרב הגאון המנוח מוהר"ר משה אלשיך זלה"ה נתגלה אליו, וזה הי' מנעורו וכו' ודבר זה נתגלה להחוזה ע"י מעשה שהי', כי בימי עלומיו הי' רגיל החוזה להתענות הרבה, ולסגף עצמו בסיגופים קשים, ופ"א נתגלה האלשיך הק' להרה"ק מהר"מ מפשעווארסק ואמר לו "היות שהנך ניצוץ מנשמתי על כן מחויב אתה לשמוע בקולי, ובכן הנני מצוה עליך ליסע אל הרבי מלובלין ותגיד לו בשמי, כי די ומספיק לו בסיגופים שסיגף את עצמו עד הנה, ומכאן ואלך יחדול מזה". וגם רוב ספרו מיוסד ע"פ דברי המהר"ם אלשיך הק' כמו שכותב הרה"ק ר' אפרים זלמן מרגלית זי"ע, בהסכמתו על ספרו הק' אור פני משה וז"ל: ושמתי פני לספר הלז ודרכיו ראיתי כי שקולים הם בשקל הקודש ויסודתם בהררי קודש על ראמות וגביש בניות ברמה ורומו של עולם רבינו הקדוש הגאון מוהר"ר משה אלשיך ז"ל.

נפשו יצאה

עבד את בוראו עד כלות הנפש, ומסופר שפ"א שלח אחד מבניו להסתופף בצל הרה"ק מלובלין זי"ע, ובליל שב"ק בעת עריכת השולחן אמר הרה"ק מלובלין לבנו שיעמיד יין להשלחן עבור רפואת אביו, וכן צוה עליו להזכיר לפניו שם אביו אחר בהמ"ז עוד הפעם, ואחר כך אמר לו הרה"ק מלובלין שלא ידאג שאין כאן שום סכנה ח"ו, רק שאביו חולה במקצת אבל בעז"ה ישיב לאיתנו כמקדם, ותיכף ביום א' נסע בנו לבית אביו, כשהגיע שאלו אביו מה מהרת לבוא הלא צריך היית להיות שם כמה שבועות לפחות, שאלו בנו איך מצב בריאת גופו, השיבו טוב, ושאלו שנית האם נעשה עמך מאומה בליל שב"ק כי אמר לי הרה"ק מלובלין שאתה חולה, ענה לו אביו שהצדיק הרגיש הכל, ומעשה שהי' כך הי' שכאשר ליל שב"ק צריך כל איש לתקן מעשיו שעשה כל השבוע, על כן ערכתי חשבון הנפש על מעשי, וראיתי כי מעשי רעים מאוד והחרטתי ע"ז, עד שהדבר נגע אל לבי מאד עד שהרגשתי טעם מות רח"ל. ולא ידעתי מה לעשות כי כל הבני בית הי' שנים, והי' חושך בבית, ונחלשתי מאד עד שנטלה ממנו אפי' כח הדיבור, ונזכרתי שעל השלחן מונח יין שרף ולא הי' בכחי לקחתה לחזק אותי, אבל לפלא. פתאום נפלתי

אצל השלחן ליד מקום היין שרף, וזה הי' בשעה שהרבי מלובלין אמר לך שתעמוד יין שרף.

ספרא רבא

סופר סת"ם הי' ונודע שפרשיותיו נכתבו בקדושה ובטהרה יתירה, ולא דיבר באמצע הכתיבה אפי' לשון הקודש, וצדיקי הדור מסרו עצמם להשיג פרשיותיו ומזוזות שלו, הרה"ק ר' אלימלך הי' לו תפילין משלו וגם שלח תלמידיו לקנות אצלו תפילין, הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשא זי"ע הי' עני ואביון, והשתוקק מאד לפרשיותיו, ואסף פרוטה אחר פרוטה עד שהי' לו רענדל והלך לפשעווארסק והלך למהר"מ לבקש שיכתוב עבורו פרשיות וכשהגיע אצלו אמר לו ר' משה, אליהו הנביא כבר הזמין עבורך הפרשיות, וכבר כתבתי הפרשיות והרענדל תקח בחזרה. וידוע שהי' כותב לכל אחד סת"ם כפי שורש נשמתו של המבקש, ומסופר בזה שהרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע נתן לאחד מחסידיו מגאליציע כסף וביקש ממנו שכאשר יבוא אליו עוד פעם יסע דרך פשעווארסק ויאמר לו לר' משה שהוא בא בשליחותו ויכתוב לו מזוזה עבורו, והחסיד עשה השליחות, וניצל את ההזדמנות והזמין גם עבורו מזוזה, וכאשר בא לרבי ר' ברוך ונתן לו המזוזה, הביט ר' ברוך על המזוזה ופניו נשתנו ושאל את החסיד אם אמר לו שהמזוזה הם עבורו, וענה החסיד כן, הלך רבי ר' ברוך בחדרו הלוך ושוב ושאל שוב להשליח אם בטוח שהמזוזה היא עבורו השיב הזמנתי מזוזה אחת גם לעצמי אולי נתחלפו, והוציא את המזוזה, וצהלו פניו ואמר אכן זוהי המזוזה, שנכתב עבורו והשני' נכתבה בשבילך, ויודע שהבטיח כי סת"ם אשר יצאו מתחת ידיו יהי' כשרים לעולם ועד, ומסופר שאחד הי' לו תפילין שנכתבו ע"י, ובעת בדיקתן מצא הסופר אות שנראה כאלו נפסקה, ביקשו שיוסיף דיו, אבל הסופר מיאן לעשות, כי נתיירא לנגוע בכתב יד קדשו של ר"מ, ופנה לסופר אחר, וגם הוא לא רצה, הלך אצל סופר אחר ולא גילה לו מי הי' הסופר, וכאשר רצה הסופר לתת עוד דיו נפל ספר מהארון על השלחן כשהרימו הספר גילו שהנפילה הסירה את האבק מהפרשה ולא הי' נפסק בכלל, ומה גדלו תמיהתם שהספר לא הי' כי אם הספר הק' "אור פני משה". להרה"ק מלובלין הי' לו ס"ת שכתב ר' משה והי' נוהג שכשהי' נוסע לדרך נטל הס"ת עמו כיון שלא רצה לקרות בס"ת אחר, הרה"ק ר"מ הי' פ"א אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע ר' מרדכי ביקשו שיכתוב עבורו ס"ת ולא רצה, ולא רצה להגיד טעמו ואחר הפצרות שהפציר ר' מדרכי אמר לו ר' משה כי לאשר הוא לעת זקנתו, לכן אולי לא יהי' ביכלתו לגמור בעצמו הס"ת, ואין ברצונו שאיש אחר ישלים את זה וגם אינו רוצה שיגזנו הירעות שכבר כתב, הבטיח לו ר' מרדכי אשר הוא בעצמו יגמור כל הס"ת ור' משה במכין משך זמן כתיבת הס"ת במשך ט"ו שנים.

אשכבתי' דרבי

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב טבת תקס"ו, ומנוחת קדשו בפשעווארסק, רבים באו להשתטח על קברו לשפוך שיחם, וידוע שכאשר נחלה רביה"ק זי"ע ואחרי שהוטב קצת מצבו שלח את הרבנית להתפלל על קברי צדיקים בארץ פולין ובקש ממנה שאם ביכולתה אז לכל הפחות תיסע לג' מקומות הק' ציוני הקדושים של תלמידי בעשטה"ק ואחד מהם הי' ציונו של הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע.

מורשתו הרוחנית

אחרי פטירתו נמצאו הרבה כתבי ידות, שלא הי' ברצונו שיודפס בחייו כמו שמזכיר זאת הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בהסכמתו על הספר, ונתעטר בהסכמותיהם של מ"ט מגדולי וצדיקי הדור כמו הרה"ק מבארדיטשוב, והרה"ק החוזה מלובלין, והרה"ק ר' מענדעל'ע מרימנוב, והרה"ק מאפטא, והרה"ק מראפשיץ, וגם מאותן שלא נמנו בעדת החסידים כמו הרה"ק בעל ישועות יעקב, והרה"ק רא"ז מרגליות, וכ"א מאריך מאוד בשבחו של המחבר, ולפלא לציין מה שכתבו בהסכמה בני הרה"ק הרבי ר' זושא וז"ל.. אבל לאסהודי באנו ששמענו מפה קדוש אדונינו אבינו הצדיק מורינו ורבינו נשמתו עדן בזה הלשון, בהיותי נע ונד נתארחתי בק"ק פשוועארסק, ולא הוטב בעיני האכנסי' להתאכסן בא נער קטן ואמר לי אם להתאכסן מר רוצה בא עמי והוליך אותי אצל הרב הזקן זה שקנה חכמה מורינו משה סופר נשמתו עדן דק"ק הנ"ל, וראיתי בהיותו לומד הי' דמות דיוקנו עומד לפני כדמות מלאך ה' צבאות וביותו כותב ספרו הקדוש הי' להב יוצא מאותיותיו הכתובות כל זה שמענו מפיו הק'.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

חודש טבת

הנה החודש הזה מזלו גדי וטבעו הקפיצה, וכמו ששנינו (בבא קמא נא, ב) הכלב והגדי שקפצו מראש הגג, וכן היתה מלחמת החשמונאים עם היוונים ענין קפיצה למעלה מהטבע וממדריגתם, קומץ אנשים נגד עם רב כחול אשר על שפת הים מזוינים בכל תכסיסי מלחמה, כי זה הזמן מסוגל לאחוז במעלות רמות ונשגבות אף שנפלו ממנו ומסוגל לקפיצה כזו, וע"כ בימי היוונים הצליחו החשמונאים בקפיצה זו וזכו לנסים ממעלה מעלה, וכן נשאר לדורות שמי שיקבל עליו עבודת ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאוד אף שהוא איננו ראוי לכך ועדיין לא הגיע למדה זו יצליח בכל קפיצתו זו.

(שם משמואל)

◆◆◆

על כך אמרו בזוהר (זח"ג רע"מ, רנח ב), על הפסוק "והמים היו הלוך וחסור עד החודש העשירי", דא טבת, שהוא סוד ניסוך המים בחודש תשרי, ששבעים הקרבנות שכנגד שבעים אומות הולכים ומתמעטים, והשפעת האומות הולכת ומתמעטת עד חודש טבת, שאז מתעורר השי"ת לנצח את האומות העולם מצד מעשיהם הטובים של ישראל, ואז יהפך צום העשירי לששון ולשמחה.

(מאיר עיני חכמים)

עשרה בטבת

ועוד טובה גדולה עשה הקב"ה עם ישראל, כיצד שבעשרה בטבת היו ישראל ראוין לגלות מירושלים, שכן הוא אומר (יחזקאל כד, ב) "בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה" וגו', מה עשה הקב"ה, אמר, אם יוצאין עכשיו בצינה הם מתים, מה עשה, המתין להם והגלה אותם בקיץ וכו', וזהו שנאמר (דניאל ט, יד) וישקוד ה' על הרעה הוי אומר אף זה טובה.

(מדרש תנחומא תזריע ט')

◆◆◆

בתשובות הגאונים ז"ל – שאפילו אילו חל זה הצום של טבת בשבת עצמו לא היינו יכולין לדחותו ממנו כלל, לא להקדים ולא לאחר, והיינו מתענים אותו ביום השבת עצמו, כיום הכיפורים שחל להיות בשבת, משום דכתיב בו (יחזקאל כד, ב) "בן אדם כתב לך את שם היום את עצם הזה" כמו שכתוב בתעניות של יום הכיפורים "בעצם היום הזה", אלא שלעולם אינו חל ביום השבת.

(תקון יששכר)

◆◆◆

י' טבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה, וכתיב באבודרהם, דאם אפשר היה שחל יו"ד טבת בשבת היו צריכים להתענות בשבת וכו', ויש להבין, הלא יו"ד טבת לא היה רק התחלת מצור העיר, ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, וקשה חורבנה מסתמא מן התחלת המצור, ולמה ט' באב אין דוחה שבת, ועי' בגמ' (עירובין מ:) בענין ט' באב שחל בערב שבת אין משלימין, ויו"ד טבת בערב שבת משלימין, והיה דוחה שבת. ונראה לבאר, דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור, רק הטעם הוא, דמה שהיתה העיר בטירדת המצור שתי שנים ומחצה, זו מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו"כ ישבו בי"ד שלמעלה, אלו מימינים אלו משאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית. והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחבירתה, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי ריש יומא) נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור יושבין בי"ד של מעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה. ודבר זה מרומז קצת בספר הקרניים (להגה"ק ר"ש מאוסטראפלי) עיין בפירושו הנקרא "דן ידין" בענין חודש טבת (מאמר ו'), וידוע דעל צרה שעברה, כמו יום שמת בו אביו ואמו, אין אנו מתענין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות (עי' או"ח סי' רפ"ח), דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הלכך תענית תשעה באב דזהו רק על צרה שעברה לא דחו שבת, אבל תענית י' טבת זהו על ביטול צרה העתידה – עונג הוא והיה דחי שבת.

(תורת משה להחת"ס – פר' ויקרא דרוש לז' אדר)

הגאון רבי מאיר אריק זצוק"ל

השטן אינו מפריע להעליות

פעם התקיימה אסיפת רבנים גדולה בהשתתפות גדולי ישראל מכל קצוות הארצות וביניהם רבני אונגערן ובראשם הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל או אב"ד גאלאנטא ולימים גאב"ד ירושלים, וכן הגה"צ רבי הלל ווינבערגער זצ"ל הי"ד גאב"ד סערדעהל.

ורבני אונגערן רצו לדעת דעת תורתם של גדולי ישראל האחרים לארץ ישראל, ועיני כולם הביטו אל גאון הדור, רבי מאיר אריק זצ"ל ששימש באותם הימים כאב"ד בוטשאטש שיביע דעת תורתו אודות התנועה של עליות לארץ ישראל ע"י החובבי ציון והציונים.

רבי מאיר נעמד והסביר במתק לשונו:

"מצינו במשנה מס' ברכות (מט.) **שמצווה שנעשית ע"י רבים יש בו קדושה גדולה, ואם יש יותר אנשים נתעלה שם שמים יותר, לכן כשעשר אנשים מברכים במזומן אומרים 'נברך לאלוקינו', וכשמאה מברכים יחד מובא במשנה שיאמרו 'נברך לה' אלוקינו', ואם יש אלף שמברכים אומרים 'נברך לה' אלוקינו אלוקי ישראל וכו'.**

חזינן מזה מעלת ריבוי העם כשאלפים נאספים לקיים מצוה המביא לקידוש שם שמים גדול מאוד, ואם ביחיד הרוצה לקיים מצוה בא הבעל דבר ומפריעו על כל צעד ושעל ומעכבו מעשיית המצוה, א"כ בוודאי כשרבים מתוועדים לקיים מצוה וכוונתם לשם שמים בוודאי מנסה השטן בכל כוחו להפריע.

ובוודאי במצוה גדולה כ"כ כיישוב א"י שחז"ל בספרי (ראה יב כט) **מונין אותו בין המצוות ששקולים כנגד כל המצוות שבתורה, וודאי שהבעל דבר מפריע בכל כוחו, ולכן אינו חידוש כלל כשהבעש"ט והווילנער גאון רצו לנסוע לארץ ישראל, עמד עליהם הבעל דבר בכל כוחו, והוצרכו לשוב על עקבותיהם.**

אין ידוע לנו הטעם שהוכרח אותם לשוב, אבל זה ברור שלא נראה להשטן שקדושי עליונים כאלו יזכו לקיים המצוות התליות בארץ, ולא רק צדיקים קדושים כאלו, רק כל יהודי ואפ' הפשוט בירא את ה' שהחליט לקיים את המצווה של יישוב ארץ ישראל, הגיע לו תמיד בקשיים ובייסורים גדולים.

והנה רואים אנו שבזמן האחרונים תלו עצמם במצווה זו של יישוב ארץ ישראל, אלה הרחוקים מדת ישראל ותורה ומצוות, וחלק גדול מהם הם שונאי דת, ונוסעים למאות ואלפים, והבעל דבר המפריע לקיום המצוות, ולהם אינו מפריע, רק עוזרם ומכניס בהם כ"כ התלהבות ועושה הרבה פראפאגאנדע ע"י שלוחיו, בדיוק לצורך המצווה הגדולה, מסתמא עוד ירוויח מזה, והעסק יכניס לו הרבה ריווח...."

זה היה תירוצו של הגאון הנ"ל בהתאסף ראשי עם מנהיגי ישראל, בנוגע ההתלהבות המזויפת שהציתי את ההמון עם לעלות לארץ ישראל בתמיכת השקפת הציונים.

והנביאים נבאו בבעל

היה דרכו בהזדמנויות שונות באסיפות רבנים וגדולי ישראל להזכיר את הפסוק בירמי' (ב ח): **"הכוהנים לא אמרו איה ה', ותופשי תורה לא ידעוני, והרועים פשעו בי, והנביאים נבאו בבעל ואחרי לא ידעו הלכו"**, ופירש את הפסוק באפן הבא, 'הכוהנים לא אמרו איה השם' הכוהנים שתכליתם הם להיות מנהיגי התורה ולהראות לעם ה' את דרך ה', לא אמרו איה ה' רק שקטו, 'ותופסי התורה לא ידעוני' תופסי התורה הם בעלי הבתים, לא ידעוני הם לא ידעו, אבל איך יודעים הם הכל היפך דעת תורה, רק התירוץ הוא כפי מסקנת הפסוק, 'והנביאים נבאו בבעל' הצרה הגדולה הוא שהנביאי השקר לא נשארו בשקט, רק עשו אסיפות וקאנגרעסן, וכן אינם מחשים מלומר את דעתם, ועל ידי כך שומעים רק את ההיפך דעת תורה, עד שהעולם התחילו לחשוב שאולי הם יביאו ישועה לכלל ישראל השבורה.

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל

בתחילת תנועת חובבי ציון פנו פעיליהם אל הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל בתקוותם לקבל הסכמתו על פעולותיהם, אבל רבי מאיר שמחה זצ"ל החזיר להם במכתב ארוך וברור שבו הוא מפרט חששותיו מהתנועה החדשה, גם בשביל שזה יפגע במעות רבי מאיר בעל הנס לעניי לומדי ארץ ישראל, ובעיקר דואג שרעיונות ופעולות אלו יכולים לגרום לבני ישראל שח"ו ישכחו מהאמונה בביאת המשיח, שיכול להוות מכשול ונגף לכלל ישראל.

רבי מאיר שמחה זצ"ל מזכיר את ההיסטוריה של כלל ישראל שקמו תנועות כאלו כדוגמת משיח שקר בימיו של הרמב"ם ז"ל וכת ש"ץ שר"י, שדברו על התקרבות הגאולה וגרמו עי"כ שהרבה מכלל ישראל עזבו את דת תורתנו הק' ונאבדו מכלל ישראל, ובין הדברים כותב:

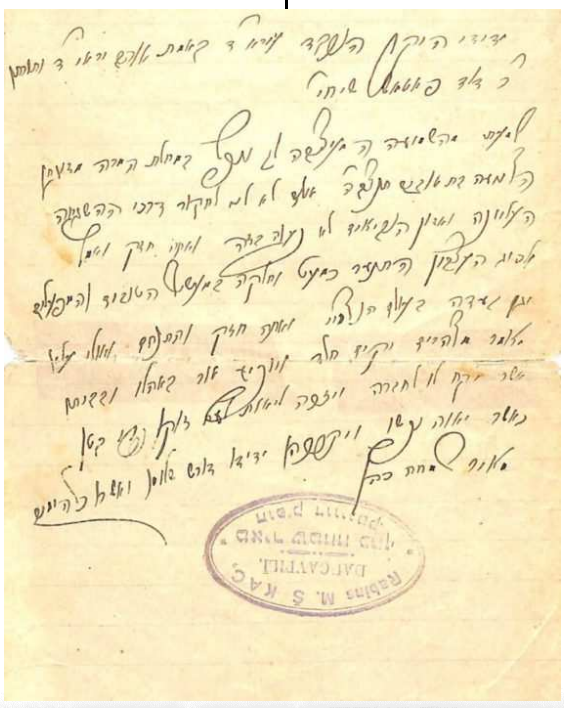
"והנה מידי דברו בזה, התאפק לא אוכל מלגלות אשר היה טמון בלבבי, וגלוי למתי סודו, כי המביט בעין פקוחה בספר דברי הימים להיות ישראל בגולה, יראה פעמים לא ספורות עמדו בעמנו משתגעים ובעלי דמיון אשר חש עתידות למו, זה בזרוע ימינו, וזה במופתים בדויים וכוזבים, וזה בתשובה ותענית הוליכו את העם שולל ויאמינו כי הגאולה קרובה לבוא, ובהיות דבריהם כמסיס ניסס, וכל מעשיהם הרסו בקורי העכביש, יצאו רבים מקהל עדת מהדת האומה, וכחשו בתקוה העתידה והיה לפוקה ולמכשול לבית ישראל וכו', ובנין העתיד ירד בנוי ומשוכלל בלא עמל בן תמותה וכו'". עכ"ל.

ספר
אור שמח
חובר ברצון אבינו שבשמים
על כל ספר
משנה תורה להרבני משה בר מיימון זל.
וכבר יצא לאור על ח"ב וחד
וכעת על ספר הפלאה, זרעים, עבודה,
קרבנות, טהרה.
מאת
מאור שמחה הכהן מדווינסק (מרפּשים דעניבאַרג)
בחיי חמשורים ר' שמשון קלוניומים זללה"ה
בנאון המפורסם בתורה ר' חנניה כהן זצללה"ה.
וואַרשא
שנה עת"ר לפק
СЕФЕРЪ ОРЪ СОМЕАХЪ
Комментарій къ сочт. Маймонида.
Сост. Разв. Моиръ Симха Когенъ съ Двинска
ВАРШАВА 1910.

מאיר שמחה זצ"ל התחילו להתגשם, התבטא הגאון בלב נשבר שהציונים היא 'צרות שניה', דהיינו קליפת הציונות היא מצב שנכפל בו מהקליפה הגדולה של הצרות ה"י, כמו"כ חתם רבי מאיר שמחה זצ"ל על המכתב עם כל גדולי ישראל על הצורך הגדול לחתום ולצאת מתחת הוועד הלאומי בארץ ישראל בשנים שלפני המלחמה.

אחד המקומות המפוקפקים עליו מנסה הציונות להישען כ'מקור' לכך שג' שבועות אינם נוגעים עוד להלכה, הוא סילוף מכתבו של הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל (אחר התכנסות האומות בסאן רעמא, בה החליט לאשר את ה'באלפור דעקלעראציע') **אשר** מעכשיו 'סר פחד השבועות', וברישיון המלכים קם מצוות יישוב א"י.

מכתב זה פורסם לראשונה על ידי י. ל. מימון, מראשי הציונות הדתית בכתב עת המזרחי "התור", ואין לה שום מקור מהימן באשר המו"ל הנ"ל נודע כשקרן וזייפן בחיבורו "שרי המאה" עם הרבה סיפורים בדויים או מסולפים, ובמיוחד ניכר הזויף במכתב זה שאין בו לא זמן ולא שם האיש שאיליו נשלח.

ולמעשה בולט הזויף מדברי רבי מאיר שמחה בעצמו בספרו 'משך חכמה' וזה לשונו: **"פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם** וגו' (פ' ויחי), **הנה למדם כי לא יעלו בחומה עד בא נביא מהשי"ת ויאמר פקוד** וכו', **וזה לימוד לדורות שלא יעלו מעצמן, ולא כמו שעשו בני אפרים שהקדימו הקץ, וגם אם יאמר להם הנביא שיעלו לארץ אחרת הוא נביא שקר, רק שיאמר שיעלו לארץ אשר נשבע לאבותינו וכמו שהיה במשה רבנו, ודו"ק."** ע"כ. המשך יבוא אי"ה

נצרות שניה

בשנים אח"כ כשתנועת הציונות התחיל להתפשט והחששות של הגאון רבי

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

סעודות שבת קודש (א)

חיוב הסעודה ◇ טעמי ורמזי סעודת שבת

חיוב הסעודה

החיוב לאכול ג' סעודות בשבת

חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וצריך להזהר בשלש סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות.. וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין, ולבצוע על שתי ככרות.

(רמב"ם - הל' שבת פ"ל ה"ט)

לסדר על השלחן סעודה שלימה אעפ"י שאינו יכול לאכול

בפרק כל כתבי (שבת קיט:) לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית, רצונם לומר אעפ"י שכבר הוא שבע, וכל מה שיאכל הוה ליה אכילה גסה, ואינו צריך אלא לאכול כזית כדי לקיים מצות סעודת שבת בליל שבת בכניסתו, אפילו הכי יסדר שלחנו במיני תבשילין, אעפ"י שלא יאכל מהם אלא כזית, וזהו שאמרו "לעולם יסדר אדם שלחנו" וכו' פירוש יסדר שלחנו בסעודה גמורה לפי מנהגו בסעודה, אע"פ שלא יאכל ממנו אלא כזית.

(ב"ח - או"ח סי' ש)

לאכול שלש סעודות משמע שהוא מדאורייתא

מצוה לאכול שלש סעודות בשבת, דהכי דרשו ז"ל במס' שבת (קיז:), מדכתיב תלתא 'היום' במאכלי שבת, (שמות טז, כה) ויאמר משה אכלהו 'היום' כי שבת 'היום' לה' 'היום' לא תמצאהו בשדה', ופירוש רש"י, תלתא היום, למנין שלש סעודות בא, עד כאן, משמע מלשונו דדבר תורה הוא ולא אסמכתא.

(חרדים - פ"ד אות ג)

יזדרז לקיימם בשמחה

ישתדל מאד לקיים תדיר כל ימיו שלש סעודות שבת קדש, אף אם הוא קצת חולה, או דכאיב ליה כאיבא, לא יעבור בשום סעודה שלא לעשותה, כי הסעודות של שבת דברים עליונים בשמים, ורבי שמעון בן יוחאי ביומא דהלולא לא נשתבח,

אלא שקיים שלש סעודות ולא ביטלם (זוהר ח"ג רפה:), על כן יזדרז לקיימם בשמחה, וגילו ברעדה, בלי שחוק וקלות ראש ח"ו, כי הוא פגם גדול, רק כל מגמתו תהיה לקיים מצותו יתברך, ולעשות אשר נצטוה, ובכן יתגדל גופו מקדושה ויהיה כלי שרת לעבודה.

(מורה באצבע, להחיד"א - פ"ד אות קמה)

מחויב לאכול אפילו כשיש לו צער

אמרו חז"ל כמה סעודות 'חייב' אדם לאכול בשבת, דאפילו אם האכילה הוא לו קצת צער ושינו ווסת, אפילו הכי יעשה כן לכבוד שבת.

(עין יעקב - שבת קיח:)

עיקר החיוב בלילה

מזה אמרנו סעד למה שאמרו בזוהר הקדוש (ח"ב דף פה.) לסדרא פתורא בליליא דשבתא כו', אפילו ביומא דשבתא נמי דעיקר חיוב אכילה בלילה. ומה שאמרו בגמרא (פסחים קה.) כבוד יום קודם הוא רק לענין יין לקבוע סעודתו על

היין. וכן האריז"ל חשב סעודת ליל שבת נגד קדושת יצחק אבינו ע"ה ויצחק מצינו שצוה לעשות לו מטעמים לאכילה.

(פרי צדיק - תולדות אות ב)

נראה לי דלכן מצוה לאכול בשבת ג' סעודות, משום דאכילת האדם שהוא שלא בקדושה אין עולה למעלה, רק ע"י אכילה דשבת, ולכן אנו אוכלין ג' סעודות שיעלה על החומש מכל הסעודות שאדם אוכל בכל השבוע, דהיינו שתים בכל יום ויום מימי החול עולה י"ב וג' דשבת עולה לט"ו, נמצא שהגימ"ל סעודות דשבת הם החומש מכל הסעודות והוא כולה קודש, ועי"ז הוא מעלה כל האכילות שלא בקדושה.

(אך פרי תבואה, ליסקא - פרשת ויגש בד"ה ויאמר החיתנו)

לא להתבייש בקיום ג' סעודות

ואל יניח שום ענין לא מפני עצלות ולא מפני בושה, כגון אם רגיל לאכול ג' סעודות שבת למצוה, ונתארח אצל בני אדם שאינם מחזיקים באותה מצוה, אל יניח המצוה מפני הבושה, כי אוי לה לאותה בושה, אלא יעיז פניו ויאמר 'שימו ואסעוד כזית כמצות הבורא', ואפילו אם יהיו העולם מתלוצצים עליו מ"מ יש לו להיות כפתי בעיניהם ולא יעבור מצוה קטנה ממצות הבורא.

(יסוד התשובה - לרבנו יונה מגירונדי אות ט)

להוסיף מאכל לכבוד שבת

אם רגיל ביומות החול לאכול שני תבשילין, יאכל בשבת שלשה תבשילין, ואם רגיל בחול בשלשה, יוסיף בשבת ארבעה, כדי שיהא ניכר שינוי בסעודות השבת.

(כף החיים - סי' רמב סק"ט / משנה ברורה - סי' רמב סק"ג)

להרבות בסעודות שבת כל מה דאפשר

כינה כל סעודות שבת באותיות היום על פי מ"ש הרב צמ"ר ח"ב דף קמ"א, מנין חשבון כל אות ואות מן אלפא ביתא כמה פעמים נכתב בספר תורה לפ"ד רבינו סעדיה גאון ז"ל, ועלה בידו אות וא"ו ששה ושבעים אלף ותתקכ"ב, ואות יו"ד ששה ושבעים אלף ות"ק, ואות מ"ם שנים וחמשים אלף ותת"ה, ואות ה"א שבעה וארבעים אלף ותשנ"ד, ושאר אותיות פוחתים והולכים, והמעט שבהם הוא אות פ"ה שהוא אחד אלף ותתקע"ה עיין שם. נמצא אותיות היו"ם הם רבים מכל האותיות, ולכן רמז הכתוב סעודות שבת בתיבת היו"ם לרמוז כמו האותיות היו"ם הם רבים יותר מכל האותיות כן ראוי לאדם להרבות בסעודות שבת כל מה שיכול להרבות.

(בן יהוידע - שבת קיז:)

לשבת בסעודה בדרך ארץ ובמורא

'וקראת לשבת עונג' שלא תהא אכילתך בשבת כבחול, אלא ענגהו, שבשכרו כתיב 'אז תתענג על ה', ולקדוש ה' מכובד', שלא תתנהג בו מנהג קלות ראש, אלא קדשהו וכבדהו בכל דבר.

(מדרש תנחומא - בראשית ב)

ישיבה בצניעות ובכובע העליון

ראשית הקדושה והטהרה המסוגלת להביא לקדושת אכילה, שישב בצניעות ובכובע העליון על ראשו, ובמלבוש העליון ויאמין שהשכינה הקדושה שורה שם, כמובא לקמן בשם הזוה"ק, וידוע המעשה שהי' אצל הרב הק' ר' ישראל מנגארה ז"ל בעל המחבר הזמר ק"ה רבון עלם שבנועם זמירותיו באו כל הפמליא של מעלה לשמוע שירותיו אשר חיבר, ומצאו אותו יושב אצל השולחן בלי מלבוש העליון עליו, ונסתלקו משם והלכו להם, וגלה לו האר"י הק' שיזהר מכאן ולהבא, הרחמן הוא יקדש אותנו בקדושתו.

(שלחן הטהור - מאמר הצניעות סופ"ה)

שלא להרבות באכילה ושתיה

משרשי המצוה, לפי שרוב חטאות בני אדם יעשו בסבת ריבוי האכילה והשתיה, והענין הוא לפי שהמזונות הם עיסת החומר, וההתבוננות במושכל ובריאת אלהים ובמצוותיו היקרות היא עיסת הנפש, והנפש והחומר הפכים גמורים, ועל כן בהתגבר עיסת החומר תחלש קצת עיסת הנפש, ועל כן תמנענו תורתנו השלימה לטובתנו מהרבות באכילה ושתיה יותר מדי, פן יתגבר החומר על הנפש הרבה עד שיחליאה ויאבד אותה לגמרי.

(ספר החינוך - מצוה רמה)

שלא לאכול ולשתות יותר מדי

זכור את יום השבת לקדשו. במה אתה מקדשו, במקרא ובמשנה במאכל במשתה וכו'. ואל ירבה בבשר ויין יותר מדאי, ואם הרבה בבשר ויין יותר מדאי הרי מקרא מוכיח עליו (משלי כג) 'אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו', כי סובא וזולל יורש גיהנום.

(תנא דבי אליהו - רבה פרק כו)

אם לא אכל בלילה יאכל ג' סעודות ביום

וחייב לאכול ג' סעודות בשבת, היינו סעודה אחת בלילה וב' סעודות ביום, ואם עבר ולא אכל בלילה יאכל ביום ג'

סעודות, וג' סעודות אסמכינהו אקראי שלשה פעמים היו"ם כתובים בקרא דויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לד' היום וכו' (שמות טז, כה).

(דרך פקודך - מצוה לא אות ה)

יסודות האמונה כלולים בהם

צריך לשמוח בשלש סעודות בשבת, שהרי האמונה ויסודות האמונה כלולים ומצויים בסעודות אלו, ורבי שמעון העיד על עצמו שמימיו לא ביטל שלוש סעודות, שבהם זוכה לאמונה שלימה, וכל הדינים נכפפים מעצמם.

(עפ"י הזוהר – פרשת האזינו רפח ע"ב)

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' וכו'. ולמדו רז"ל (שבת קיז:) מכאן, שחייב לאכול שלש סעודות בשבת, כי תלתא היום כתיבי'. נמצא שעל כל סעודה משלש סעודות כתיב היום, לרמז שלא לאכול בסעודה של שבת רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול, ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אך בכל סעודה משלש סעודות של שבת, לא יאכל כי אם בשביל היום, היינו סעודה זו לא בשביל קודם ולא בשביל אחר כך.

(ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן קכה)

נחשב כאילו קיים כל התורה

מי שזוכה לקיים הג' סעודות, זוכה לאמונה שלימה, ונחשב לו כאילו קיים כל התורה.

(אדרא זוטא - האזינו רפח:)

סעודת הלילה וסעודת היום הם ב' בחינות נפרדות

מפורסם בספר הזוהר (יתרו דף פח:) כי כל שבת מתחלק לשנים, שהם מדת לילה ומדת יום, כי ליל שבת מתייחם אל ה'שכינה' ומדת היום אל ה'שם הגדול', כי על כן כל סעודת שבת יש לה בחינה בפני עצמה, אחת של לילה ושתים של יום.

(אלשיך הק' - פ' תשא עה"פ אך את שבתותי)

מייחד שמו יתברך

בהיות אדם מקיים שלוש סעודות בשבת, הרי הוא כאילו מייחד הוי"ה יתברך, בסוד י"י אחד ושמו אחד, וכאילו מייחד העשר הספירות בייחוד שלם, ואשריך בהיותך שומר שבת שתיקרא אכסנאי לעשר ספירות.

(שערי אורה - שער ב)

טעמי ורמזי סעודת שבת

עשרה טעמים לשלש סעודות

המטה משה כתב עשרה טעמים על פי קבלה, ואביאם בקצרה, א' לרמוז על שבת הגדול ושבת בראשית ושבת מתן תורה, ב' נגד אברהם יצחק ויעקב, ימין ושמאל גוף, ג' נגד שלוש אותיות של חסד, ד' נגד עדן נהר גן, ה' נגד קדוש קדוש קדוש, והפוחת אחד מהן מחסר קדושה אחת חם ושלום, ו' נגד בית ראשון שני שלישי, ז' נגד השם יה"ו, הבא בשבת לשמוח עם ישראל, ולכך יש בו קרבן מוסף, ח' נגד כתר חכמה ובינה, ט' נגד חסד גבורה תפארת, עשירי נגד נפש רוח נשמה, וכל הפוחת אחת מאלו חם ושלום הורג את הנפש.

(אליהו רבה – סי' רצא סק"ב)

שבת בשבתו

עניני שבת בקודש בפרשת השבוע

סעודות שב"ק שהוא כולו קודש בראוי, מעלה כל אכילות ימי החול

ויאמרו החייתנו נמצא חן בעיני אדני וכו' וישם אותה יוסף לחוק וכו' על אדמת מצרים לפרעה לחמש, הנה הרב ר' עובדיה מברטנורא ז"ל כתב דגמ"ח בממונו יש להם שיעור שיתן בכל פעם חמישית מהריוח שבנכסיו ע"ש, ובזה נ"ל **דלכן מצוה לאכול בשבת ג' סעודות משום דאכילת האדם שהוא שלא בקדושה אין עולה למעלה רק ע"י אכילה דשבת ולכן אנו אוכלין ג' סעודות שיעלה על החומש מכל הסעודות שאדם אוכל בכל השבוע** דהיינו שתים בכל יום ויום מימי החול, עולה י"ב וג' דשבת עולה לט"ו נמצא שהגימ"ל סעודות דשבת הם החומש מכל הסעודות והוא כולה קודש ועי"ז הוא מעלה כל האכילות שלא בקדושה, וזה '**וישם אותה יוסף לחק על אדמת מצרים**' דזה שאינו בקדושה הוא נקרא מצרים לתת החומש וזה '**לפרעה לחמש**' (יל"פ דר"ל מלשון פריעת בע"ח מצוה, שיפרע עכ"פ חמישית ערכו שיהיה אכילתו בשב"ק כראוי, ובזה יעלו כולם).

(אך פרי תבואה)

ענין סעודת שבת להתענג בחיות החדש

ענין הסעודה בקצרה הוא, שבאמת לא הוא כמו שמדמין העולם שיום השבת הותרה הרצועה בתאוות הזמן, לא כן הוא, הרי הזוה"ק קורא ליום השבת יומא דנשמתין (ויקהל רה:), רק הענין מחמת שנתגלה המקור לכל החיות וכולם נכספים לשרשם, ועיקר כל הברואים הוא האדם והוא המתקן כל העולמות העליונים והתחתונים, ונמצא בשבת מתפשטת הארה וחיות חדש בתחתונים, בדומם צומח חי מדבר, וציווה השי"ת לנו שנתענג בזה החיות החדש שבכל הזמן וכו'.

כלל הדברים הואיל וביום השבת מתגלה השורש שלנו בהשי"ת, אין לנו לעסוק, רק להדמות בכל דבריו להשי"ת, ולדבקה בו בתפילה ותורה, ובסעודה להתענג לשמו, ולדבר דברי תורה על השולחן בכל הסעודות.

(ישר דברי אמת - סי' ג)

מתקנים כל האכילות של חול

טעם לג' סעודות בשבת, לפי שאדם אוכל שתים בכל יום מימי החול, הוי י"ב, וג' בשבת עולה ט"ו, נמצא דהגימ"ל סעודות דשבת הם החומש מכל הסעודות, והיא כולה קודש, ועי"ז הוא מעלה כל האכילות של חול שהיו שלא בקדושה.

(אך פרי תבואה - פ' ויגש)

ג' סעודות שבת נגד נפש רוח ונשמה

טעם על ג' סעודות בשבת, כי (יש ה' חלקי הנפש, נר"ן חיה יחידה, והג' סעודות) הוא נגד יותרת של נפש רוח נשמה, והלויה המלכה היא ליחידי סגולה למאן דזכי לחיה הרביעית, ויחידה לית מאן דזכי לה עתה.

(ישמח משה - שבת קיח)

ג' סעודות נגד השבת קוב"ה וישראל

טעם על שלש סעודות, נגד מה דאמרינן ג' מעידין זה על זה שבת והקב"ה וישראל.

(ישמח משה - שבת קיח)

נגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב

ג' שינוי זמן דשבת, הלילה ויום שבת שחרית וזמן מנחה, רמז לאבות אברהם יצחק יעקב.. ואינון סוד ג' סעודות דשבת.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת ואתחנן אות ו)

נגד הג' ברכות בכל מכל כל

"ויתן אברהם את 'כל' אשר לו ליצחק", זו הברכה שכתיב וה' ברך את אברהם ב'כל', כמ"ש כמו"ש ז"ל אברהם 'בכל' יצחק 'מכל' יעקב 'כל', ואברהם שהי' אב לאבות הי' כלולין בו הג' ברכות.. ובודאי כל הברכות כלולין באלה הג', והם ג' ברכות שבברכת כהנים, והם ג' סעודות בשבת, דכתיב ויברך את יום השביעי והברכה מתפשטת לג' בחי' הנ"ל.

(שפת אמת - פ' חיי שנת תרנא)

הג' סעודות משפיעים חיות לכל העולמות

הג' סעודות של שבת קודש הם רומזים אל ג' עולמות הק', אשר המה מתקשרים ומתייחדים ומתפשטים יחדיו ביום השבת הק' על ידי שמאירים זה לזה, להוציא רצונו הטוב מכח אל הפועל, כי רצונו הטוב הוא רק להיטיב לברואיו תמיד ולהשפיע להם כל הטובות והברכות, וע"י שמתקשרים יחד יוצא מהם הרבה ברכות והשפעות טובות לכל העולמות. ולזה נק' צרורא דלעילא דביה חיי כולא, היינו שע"י צרור הזה בא חיות לכל העולמות, וכמ"ש בזוה"ק כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין. והבן.

(אוהב ישראל – לשבת בד"ה בזוהר)

כונת כל סעודה מהג' סעודות

ויכוין בסעודה ראשונה שהיא כנגד יצחק אבינו עליו השלום, ומצלת מחבלי משיח. וסעודה שניה היא כנגד אברהם אבינו עליו השלום, ומצלת מדינה של גיהנם. וסעודה שלישית היא כנגד יעקב, ומצלת ממלחמת גוג ומגוג. ואשרי העושה המצות לשמן באמת בלב טהור ושלם.

(מורה באצבע, להחיד"א – סי' ד אות קמו)

ג' סעודות נגד שבת הקב"ה וישראל

שלש סעודות. דהיינו נגד מה דאמרינן (תוספות חגיגה ג: ד"ה כי כעמך) בשם המדרש שלשה מעידין זה על זה, שבת והקב"ה וישראל. או דיש לומר, שאוכל סעודה יתירה נגד נשמה יתרה שיש לו בשבת.

(עין יעקב – שבת קיז:)

נגד שלשה מיני שבתות

יש לפרש ג' הסעודות דשבת. דהנה בלוחות הראשונים נכתב זכור, ובשניים שמור, וידוע דזכור הוא בחי' דכורא, ושמור בחי' נוקבא, ונוקבא היא בחי' מקבל כמו לבנה המקבלת מאור השמש ולית לה נהורא מגרמה כלום,

ולעומת זה זכור בחי' דכורא דיש לו אור מעצמו. וע"כ בלוחות השניים שהיו בבחי' שבת שקודם ימי המעשה שניתן להם אף שהיו בלתי ראויים והוא בחי' נוקבא דלית לה נהורא מגרמה כלום נכתב שמור, אבל בלוחות הראשונים שהיו בחי' דכורא, והיינו שהגיעה זכותם לזה, והי' כמו שבת שאחר ימי המעשה נכתב זכור.

וע"כ בסעודתא דליליא שהיא בבחי' שמור וכו', הוא כעין שבת דקודם ימי המעשה דכולהון מתעטרין בנשמתין חדתין, שיהי' ביכולתם להדבק בקדושת שבת. אבל ביום השבת בסעודתא דיממא שאז ישראל זוכין ע"י מעשיהם מה שהתענגו מקדושת שבת מעת בואו, ע"כ הם אז בבחי' שבת שאחר ימי המעשה. אך בסעודה שלישית עת רעוא דרעוין הוא בבחי' שבת דלעתיד כנ"ל, שיש בו בחי' שתי השבתות יחד כנ"ל, וזה והא אזמין עתיק יומין למצחא וגו'.

(שם משמואל - פ' ויקהל שנת תרעב)

✧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ✧

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים
הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בעונג שבת

הרה"ק מריזין זצ"ל סיפר על הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל אשר בעת שהי' בוואַרשא ובעת סעודת שחרית דשבת אחר שבצע המוציא מלחם משנה זעק וצווח בקול גדול עונג שבת עונג שבת וחזר כמה פעמים [במקורות אחרים על סיפור זה איתא שהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע נישק את הלחם משנה בכל כוחו] וכל הרואה ושומע ראה בעיניו ובאזניו שמע שהי' כמעט כלות הנפש, ופידראטשיק אחד עמד שם אצל הפתח ושמע זאת ואמר לא אוכל להבין זאת הנה אני מפזר בשביל עבירות כמה מאות ואלפים רו"כ ואין לי הנאה ותענוג כזה.

והסבר הדברים אמר ע"ז הרה"ק מריזין זצ"ל דלפי האמת כן הוא, דנראה מהו המשמעות מן הנאה ותענוג, כי יש באדם איברים גשמיים והם אינם שייכים כלל עם הרוחניות, והאיברים הגשמיים נהנים מן הגשמיות כמו מאכילה ושתייה וכדומה והרוחניות אינו נהנה מזה כלל רק מאיזה תענוג רוחני שיש לאדם מזה נהנה הרוחניות שבו, אבל האיך יכול הרוחניות שבאדם ליהנות ממעשה גשמיות כמו שאמר הפידראטשיק הנ"ל שלא הי' לו כ"כ הנאה ותענוג ממעשיו כיון שהרוחני שבו לא נהנה כלל ממעשיו הגשמיים "וגם ענין הנאה ותענוג של שבת לא שייך למעשה הגשמי כלל רק למעשה הרוחני".

[ביאור הענין בכמה ספה"ק, עי' יסוד העבודה (ח"ב מכתב ז') וכן אמר אדומו"ר זי"ע שנפש ישראלי היא מעולם התענוג, ואם לא יטעימנה מתענוגה הרוחני והוא שמחת העבדות אם כן בעל כרחה ח"ו תפול ותרד לתענוג הגופני ח"ו. וכן ידוע לשון קדשו דספה"ק פרי הארץ במכתב כ"ב : תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות והתהוות הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, משא"כ אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות, מתאווה תאווה רח"ל עכל"ק וכהנה רבות]

(מגדיל ישועות ח"ב סיפור כ"ז)

פנימי | תרכ"ו | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מגור שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת שופטים תשפ"א לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו

רבינו: ברוך ה' אז מ'קומט אהער אויף א שמחה, מזכה צו זיין חוץ לארץ'דיגע אידן אויך זאלן זיך קענען באטייליגן אין די שמחה.

אדמו"ר מגור: עם איז נישט געווהן מעגלעך צו מאכען די שמחה אין ארץ ישראל, צוליב דעם מצב.

רבינו: אונז האבן מיר אויך געהאט א שווער יאר דא, געלויבט דעם הייליגן באשעפער ס'איז לייכטער געווארן.

רבינו: ווי אזוי שפירט זיך דער גערער רבי?

אדמו"ר מגור: ברוך ה'

רבינו: דעם שפת אמת צווייטע רביצין איז געווען דעם גארליצער רב'ס טאכטער, זי איז געווהן א קרובה, פארץ זיידען, א ערשטע קאזין איז זי געווען [אמה הרבנית מגארליץ היתה אחותה של מרן הקדושת יו"ט ז"ל].[1]

כ'האב פונקט איבער געזאגט א חידוש פון שפת אמת (סוכה ל.) א קטן האט גע'גזל'ט און ער איז געווארן א גדול ער איז געווארן בר מצוה, צי ס'איז פסול אלץ מצוה הבאה בעבירה ווייל ער איז נאך געווען א קטן ביי די מעשה עבירה, דער שפת אמת זאגט אז ס'איז פסול (היינו אם הוא יכול עתה להוציאו מתח"י), ווייל א חיוב השבה איז דא, ווען ער ווערט א גדול איז חל אויף אים א חיוב השבה, און אז ס'איז חל אויף אים א חיוב השבה איז עם א מצוה הבאה בעבירה אויב ער גיט עם נישט צוריק.[2]

---

1 ויש לציין שבתוך א' השיחות הקודש סיפר רבינו בתוך הדברים: אין ספר חמדה גנוזה פון זמיגראד'ער רב [הרה"ק רבי סיני בנו של הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל], ברענגט ער א שארף ווארט ווען חסידים, 'מגיסי השפת אמת מגור', אויפן פסוק (ירמי' ד' כ"ו) חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו, ווען א חסיד דארף א ישועה קומט ער צום רבין ווי עס שטייט ילך אצל חכם (בבא בתרא קמז.), 'חכמים המה להרע' ער האלט דעם רבי'ן פאר א חכם, אבער ווען עס ווערט בעסער קומען זיי נישט דערציילן, ואגט ער 'להטיב לא ידעו'. דעמאלסט קומען זיי נישט פארציילן. דעמאלסט האלטן זיי נישט דעם רבי'ן פאר א חכם. אזוי ברענגט ער פון 'גיסי מגור'.

2 וז"ל: בתוס' ד"ה משום הקשו דלמה לי לכם למעט גזול תיפוק לי' דהוי מצהב"ע ע"ש, אכן י"ל דאיכא כמה נ"מ בין טעם מצהב"ע לטעם לכם כגון .... וכו', עוד אפ"ל דנ"מ היכא דגזלו כשהי' קטן ונעשה גדול דלא חשוב עבירה ואי משום דצריך עכ"פ עתה להוציא הגזילה מתח"י י"ל כגון דבלא"ה א"י להשיב עכשיו שהוא בעיר אחרת [ומשום שואל שלא מדעת ליכא לדעת הפנ"י], גם י"ל דבי"ט שני דרבנן שפיר הוי מהב"ע אבל בראשון דהוי מ"ע י"ל דדוחה הל"ת דא"נ לומר דגזל חשוב עשה ול"ת משום והשיב דוהשיב ליכא בשעת הנטילה רק אח"כ ובפרט אם לא נתכוין לגוזלו כלל דאפי' אי שואל של"מ חשוב גזלן מ"מ מצות השבה ליכא דכל היכא דאיתי' ברשותי' דמרי' קאי, עכ"ל השפת אמת.

אגב, ויש מן האחרונים המבארים דבריו עפ"י דעת הגאון מליסא זצ"ל בספרו קהלת יעקב (אבה"ע סי' כ"ח) וכפי שהסבירו האחרונים דבריו דבאמת יש קניני גזילה להגזלן, אלא דהא דלא נעשית לגמרי שלו, משום דהחיוב השבה שיש לו להשיב להגזל מעכב להגזלן שלא יהי' שלו, ואם מחל לו "החיוב השבה" נעשית לגמרי של הגזלן עיי"ש. א"כ י"ל הכא כיון שבעת שגזל לא היה מחוייב להשיב, כיון דהיה קטן, וא"כ נפקע בעלותו של הבעלים הנגזל ויצא בו, כיון דאין בו חיוב השבה, וא"כ מטעם מצוה הבאה בעבירה לא היה פסול, ומ"מ "שלכם" אינו, וכשיטת היראים (הובא במג"א סי' תרל"ו) דאפילו למ"ד גזל עכו"ם מותר, מ"מ שלו לא הוה, דבעינן דיהי' לכם, וא"כ ה"ה בקטן דאף דאין עליו איסור גזילה וממילא אין עליו חיוב השבה, מ"מ שלו לא הוה, ומשו"ה בעינן לכם.

ועיין גם באור שמח (פ"ה הכ"ה מהל' סוכה) שאפילו לשיטת הסוברים דאף דגזל עכו"ם אסור מן התורה, מ"מ אין עליו חיוב השבה וכדעת הנתיבות (סי' שמ"ח ס"ק א), אעפי"כ אין זה קנוי להגזלן ואינו שלו.

דער שפת אמת איז זייער א שיין ספר, ער האט א געוואלדיגן קלארן מהלך אין לערנען, ער איז זייער קלאר, פשוט און אויסגעהאלטן.

אדמו"ר מגור: ביי זיין לעבן האט מען נישט געוואוסט אז ער קען לערנען, מ'האט גארנישט געוואוסט.

רבינו: מ'האט נישט געוואוסט? ניין?

אדמו"ר מגור: אפילו די קינדער האבן אויך גארנישט געוואוסט.

רבינו: א חידוש, אזוי האט ער זיך געקענט באהאלטן?[3]

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל גין אויף שמחות, מיט בריאות השלימות.

אדמו"ר מגור: לחיים טובים ולשלום.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן עם זאל זיין א שלימות'דיגע שמחה.

אדמו"ר מגור: אמן, דער אייבערשטער וועט העלפן.

רבינו: דער שפת אמת האט דאך געלערנט מיטן זיידן מיטן חידושי הרי"ם האט ער געלערנט,[4] ער שרייבט אין שפת אמת, ער ברענגט אסאך מאל אראפ דעם זיידן, ער ברענגט אז ער האט געלערנט מיטן זיידן.[5]

אדמו"ר מגור: ער ברענגט אין עטליכע ערטער נאך פונעם זיידן.[6]

רבינו: דער רי"ם האט דאך גע'שם'ט פאר א חריף.

דער דברי חיים האט אמאל געזאגט, אז מ'האט דאך אמאל געזאגט אז חסידים קענען נישט לערנען, האט ער געזאגט, היינט קען מען עס נישט זאגן, ווייל אין רוסלאנד איז דא רבי מענדעלע פון ליובאוויטש [הצמח צדק], אין פוילן איז דא רבי איטשע מאיר אין וואַרשא [החידושי הרי"מ], און גאליציע האט ער געזאגט אויף זיך. אין פוילן האט ער געזאגט איז דא רבי איטשע מאיר אין וואַרשא...[7]

אדמו"ר מגור: דער חידושי הרי"ם, יא [שידעו מגדולתו בתורה]. ער האט דאך געהאט תלמידים.

רבינו: דער רי"ם האט געפירט א ישיבה.

אדמו"ר מגור: אבער ביים שפת אמת האט מען נישט געוואוסט, חסידים האבן נישט געוואוסט, נאר נאך וואס ער איז אוועק האט מען געזען וואס ער האט געשריבן, שפת אמת אויף ש"ס.

רבינו: ס'איז דא דער שפת אמת אויף תורה, האט ער דאך לכאורה געזאגט תורה, ער האט געזאגט שבתים אין יעדן יום טוב.

---

3 ומסופר אצל חסידי פולין שלהשפ"א נסעו אלפי חסידים ולהאבנ"ז היה רק קומץ קטן של חסידים בני עליה גדולים, ופעם שאלו לא' מגדולי חסידי האבנ"ז מדוע אין נוסע להשפ"א כמו כל אלפי החסידים, וענה בדברי צחות שהנה השפ"א טוען על עצמו שאינו במדרגת רבי בעניה דקדושה, והאבני נזר מתנהג בישות דקדושה, ומחזיק עצמו במדרגת רבי, וא"כ כשנוסע לאבנ"ז הרי עושה את שניהם לדוברי אמת, אך כשיסע להשפ"א יעשה את שניהם להיפך...

4 עיי' בס' מרביצי התורה בעולם החסידות (ח"א עמ' ס"ב) שכאשר נפטר בנו בכורו המופלא רבי אברהם מרדכי אביו של ה"שפת אמת" היה זה ביום שבת קודש, כל אותה שבת היה הרי"ם שקט ורגוע כאילו לא אירע דבר, אך במוצאי שבת התפרץ בבכי מר בלי הפוגה, גם בשעת ההלויה לא הדל מלבכות לעיניהם של כל גדולי וואַרשא, ואחרי סתימת הגולל נגש אליו א' מישישי חסידי קאצק ותמה בפניו על בכייתו המרובה, והשיב לו הרי"ם ואמר לו "אינני בוכה על סילוק בני, אלא על מצוות 'ושנעתם' שנלקחה ממני מר לי מאוד", לא הרפה החסיד ממנו ושאלו "הלא יש לרבינו את נכדו את לייב'לי" היינו בעל ה"שפת אמת", מיד מחה הרי"ם את דמעותיו ואותות היגון נמוגו קמעא מעל פניו.

ומסופר שאחד מתלמידי החי' הרי"ם בא פעם בליל חורף קר להשפ"א, השלג כיסה אז את הארץ, וה"שפת אמת" הזמין אותו לטייל יחדיו על גדות הנהר "וויסל" שזרם במרחק שלוש פרסאות מגור, פסעו שניהם ולא דיברו מאומה, הכל מסביב היה דומם קפוא שרוי בחשיכה, כיון שהתקרבו אל שפת הנהר פנה השפ"א אל החסיד ואמר "שמע כשהייתי בן י"ב שנה נכנסתי לפני ולפנים אל זקיני אשר למד אתי אז את כל דיני טריפות ע"פ נסתר, בן י"ג שנה כבר ידעתי שלוש מאות פירושים לפסוק שמע ישראל".

5 אחר הסתלקותו של החי' הרי"ם, ה"שפת אמת" עוד לא מלאו לו עשרים שנה וכתב אל הרה"ק רבי ברוך מטשיזוב זצ"ל "נשארתי ערום מכל עטרת ראשי, חמדת לבבי, הורי ומורי ורבי נלקח מעל ראשי, ואבי כבר מת, ואין לי למי, כי אם אל אבינו שבשמים, ואנכי איש בער ולא אדע מה אעשה, הנני מבקש מאת כבוד קדושתו ליתן לי עצה..."

6 בשפת אמת על הש"ס מביאו רק בכמה מקומות. אך בשפת אמת על התורה מביא בשמו כמה מאות פעמים.

7 עיין בס' דרך צדיקים (אות ו') שכשהרה"ק מצאנז יצא חוצץ נגד רב גדול אחד על שרדף את החסידים בגלילותיו, ומנע מבעדם להדר בכמה ענינים כגון לחייב בדיקת הווטש רק באווזות פטומות וכדו', ומזה נתהה מערכה כבידה בין החסידים לרבני העיר האשכנזים.

והרה"ק השיב כתב ע"ז להגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל בעל שו"ת מהרי"א, התינה בדורות שלפנינו היה התנגדות לדרך החסידות כי לא ידעו ולא הבינו עומק דרכם, אבל בדורינו אלה אשר כאו"א אשר לו עיני בשר רואה שהוא רק שינוי למעליותא, וכל תקנותיהם הוא להחמיר ולא ח"ו להקל או לשנות מדרכי התורה, וא"כ המתנגד לדרך החסידות בדורינו, הוא ענין של אפיקורסות רח"ל.

וממשיך הרה"ק וכותב - ושקר ענה בפיו שהחסידים אינם יכולים ללמוד, כי במדינת פולין מפורסם לגאון הדור רבי יצחק מאיר מגער - היינו החידושי הרי"ם, ובמדינת רוסלאנד מפורסם לראש וגאון הדור הגאון רבי מענדל מליבאוויטש - ה"ה הצמח צדק, וכן מחותני הגאון רבי מאיר מדזיקוב - היינו האמרי נועם, בקי בכל חדרי תורה, עיי"ש.

אדמו"ר מגור: יא, ער האט געזאגט, אבער ס'איז נישט געווארן געדרוקט בחייו.

דער אמרי אמת האט געזאגט דענסמאל מ'זאל מסדר זיין דעם ספר וואס שנעלער צו קענען דרוקן, דעם שפת אמת, ווייל באלד וועט זיין תחיית המתים, וועט דער טאטע נישט לאזן דרוקן, זאל מען עם שוין דרוקן.[8]

---

8 ונעתיק כאן מתוך שיחת קודש של מרן רבינו שליט"א עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א יום ה' פר' וירא תשס"ט לפ"ק:

האדמו"ר מגור: זעהט אויס אין פוילן איז געווען א וועג צו באהאלטן אז מ'זאל נישט וויסן.

דער חידושי הרי"ם איז געווען באוואוסט, ווייל ער האט געזאגט א שיעור, ער האט געפירט א ישיבה.

רבינו: ער איז דאך באמת געווען א חריף עצום.

האדמו"ר מגור: דער אבני נזר איז דאך אויך געווען א למדן, און ער האט געזאגט אז ווען ער איז אריינגעקומען צום קאצקער רבי'ן איז ער געווארן געווארן וואס הייסט געלערנט. זיי האבן געלערנט תורה לשמה.

רבינו: דער צאנזער רב מיטן חידושי הרי"ם האבן געהאט א שטארקן קשר. ס'איז דא א באוואוסטער בריוו וואס דער חידושי הרי"ם שרייבט צום דברי חיים עס האט זיך גערעדט איבער איינעם וואס האט נישט געהאט קיין קינדער, שרייבט ער צום צאנזער רב ער זאל טוהן אזוי וו רבי שמעון בן יוחאי ווי ס'שטייט אין מדרש שיר השירים (שהש"ר א, ל).

מ'האט זיך דעמאלטס נישט ארומגעשפילט מיט קיין מליצות סתם אזוי, אז מ'האט אזוי געשריבן האט מען געהאלטן דערביי.

דער ספר חידושי הרי"ם איז טאקע געבליבן פון די פעסטע ספרים, פול מיט עמקות.

האדמו"ר מגור: ער האט געשריבן אלעס נאך פאר ער איז געווען רבי.

ער האט אויך געשריבן א ספר הזכות אויף די סדרות.

רבינו: דער שפת אמת האט געשריבן זיינע חידושים ווען ער האט געלערנט מיט די קינדער.

האדמו"ר מגור: ער האט געשריבן אויף כל התורה.

רבינו: ס'איז געווען נאך ספרים?

האדמו"ר מגור: ס'איז געווען אסאך מער, אויף גאנץ ש"ס. מ'האט געהאט ארויסגעגעבן נאר אויף מועד און אויף קדשים, און פאר די מלחמה איז אויך געווען גרייט אויף נשים.

ער האט געשריבן אויף אלעס, נאר ס'איז נישט געווען קיין געלט צו דרוקן...

רבינו: ס'הייסט אז די סיבה פארוואס מ'האט נישט געדרוקט איז געווען ווייל ס'איז נישט געווען קיין געלט.

האדמו"ר מגור: אזוי איז עס געווען, היינט פארשטייט מען עס נישט, מ'קען עס נישט פארשטיין, אבער אזוי איז עס געווען.

דער אמרי אמת האט זיך אנגעשטרענגט אינעם ערשטן יאר נאך די פטירה פונעם שפת אמת, מ'זאל דרוקן איין ספר פון שפת אמת אויף בראשית, ער האט געזאגט ער האט מורא אז דער טאטע וועט זיך אויפהייבן וועט ער נישט לאזן דרוקן, האט ער געוואלט אריינכאפן...

רבינו: אזוי באהאלטן איז ער געווען ?

רבינו: אחכה לו בכל יום שיבוא.

אדמו"ר מגור: יא, ער האט מורא געהאט אז ווען עס וועט שוין זיין תחיית המתים, וועט ער דאס נישט לאזן דרוקן...

רבינו: דער רבי פון לובלין האט געזאגט, אז דער וואס איז בימיו פונעם קאזשניצער מגיד, און ער האט נישט געזהן דעם קאזשניצער מגיד, וועט משיח אים נישט וועלן שלום געבן, און דער בני יששכר איז געווען דעמאלטס אין לובלין, און ער איז נאך קיינמאל נישט געווען אין קאזניץ, האט ער מורא געהאט צו פארפאסן, אז אט אט משיח גייט אנקומען יעדן טאג, און ער האט נאכנישט געזעהן דעם קאזשניצער מגיד, האט ער זיך אויפגעהויבן תיכף ומיד און איז אוועק געגאנגען כדי אהנצוקומען צום קאזשניצער מגיד, ער האט מורא געהאט צו נעכטיגן, ער האט מורא געהאט אז אזוי ווי יעדע רגע קען דאך משיח אנקומען וויל ער שוין האבן געזעהן דעם קאזשניצער מגיד, ווען ער איז אנגעקומען קיין קאזניץ, האט ער געוואלט צוגיין צום קאזשניצער מגיד, איז ער געווען ארום געגומען מיט מענטשן, און מ'האט נישט געקענט צוקומען, האט ער געטראכטט וואס טוט מען דא, איז ער ארויף געקראכן אויף די שאפע, כדי ער זאל קענען אריבער זעהן די מענטשן, איז ער ארויף אויף די שאפע, און דער קאזשניצער מגיד האט זיך אויסגעדרייט און ארויף געקוקט אויף דער הייעך צו אים, און האט אים געזאגט "בראיה בעלמא קני"...

דער ריי"ם איז דאך אויך געפארן צום קאזשניצער מגיד, ער האט זיך געהאלטן א תלמיד פון קאזשניצער מגיד.

האדמו"ר מגור: אויפן שפת אמת האט מען נישט געוואוסט אז ער קען לערנען, בחיין האט מען נישט געוואוסט, מ'האט געוואוסט א רבי, חסידים, ער האט עס קיינמאל נישט ארויס געווען.

רבינו: ס'איז זייער בא'טעמ'ט, אז מ'לערנט די מסכתות וואו ס'איז דא שפת אמת ס'איז זייער א בא'טעמ'ט לערנען, ער האט זייער גוט געלערנט, זייער גרונטליך, אויפן פלאץ. מיר האבן יעצט געלערנט מצוה הבאה בעבירה, דער שפת אמת דארט אויפן פלאץ ואגט שיינע חידושים, ס'איז בא'טעמ'ט נאכצוואגן, דברים ערבים.

דער אמרי אמת האט נישט געשריבן אויף מסכתות?

האדמו"ר מגור: ער האט געשריבן גאנץ אסאך, נאר עס איז דארט געבליבן.

רבינו: דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט אויך אסאך געשריבן, ס'איז אויך געבליבן דארט, אין די קריג איז אלעס פארלוירן געגאנגען. ער האט געשריבן אסאך אויף מסכתות.

האדמו"ר מגור: ס'האט זיך געזומען פון דעם וואס מ'האט עס נישט געוואלט מפרסם זיין ביים לעבן, און נאכדעם איז אלעס דארט געבליבן.

רבינו: דער ייטב לב האט געדרוקט זיינע ספרים נאך בחייו און עס איז טאקע געבליבן.

דער קאזשניצער מגיד איז געווען א גאון עצום אין תורה. באמת זענען אלע רבי׳ם געווען גאונים, דער רבי פון לובלין איז געווען א גאון עצום בתורה, דער קדושת לוי איז געווען א גאון עצום בתורה, דער רבי ר׳ שמעלקא איז געווען, אלע זענען געווען געוואלדיג גרויס אין תורה. אין תורת הנגלה, און אין תורת הנסתר.

רבינו נפרד ממנו ברב ברכות וליוהו החוצה

ועל פתח הבית אמר האדמו״ר מגור לרבינו: ס׳איז געגנוג..... מ׳איז שוין יוצא...

רבינו: ואברהם הולך עמדם לשלחם (בראשית יח, מז), שטייט נישט וויפיל ער איז געגאנגען, ער איז געגאנגען באגלייטן, נישט א חצי שיעור, א גאנצע שיעור.

וליוהו רבינו בידידות רב עד רחובה של עיר

אדמו״ר מגור: ישר כח, א גוטע נאכט.

ניחום אבלים אצל הגה״צ רבי מנחם מאיר וויסמאנדל שליט״א

אבד״ק נייטרא מאנסי

יום ו׳ ערש״ק פרשת נצבים תשפ״א לפ״ק

רבינו בא לנחמו על פטירת אחיו היקר באנשים הרה״ג רבי שמואל דוד ז״ל מנייטרא מאנטע קיסקא יצ״ו, שנהרג ל״ע בתוך רכבו ע״י שנלכד בשיטפונות מים עזים ה״י שפקד את גלילת ניו יארק יצ״ו

רבינו: א מורא׳דיגע מעשה איז געווען דא די וואך, פשוט מ׳איז פארשוועמט געווארן... שרעקליך...!

אב״ד נייטרא מאנסי: מ׳האט קיינמאל נישט געהערט אזעלכע מעשיות. אריין גיין מיט א קאר אין וואסער. אין די הייליגע טעג זאגט מען ׳מי במים׳...

רבינו: א איד האט מיר פריער אויך געזאגט, ער איז דעמאלטס געפארן פון בארא פארק קיין ווילליאמסבורג, צוויי שעה איז מען געשטאנען, די קאר איז געווען ממש אין וואסער.

דער אויבערשטער פירט די וועלט, אזוי פלוצלינג אויף איינמאל אזא מעשה, השם ירחם.

אב״ד נייטרא מאנסי: אזא מעשה און נאך א מעשה, מי באש מי במים... מי בחניקה ומי בסקילה... אין מירון דאם (שנהרגו מ״ה אנשים ע״י דחיקות ביום ל״ג בעומר העבר כידוע), ערגעץ אנדערש דאם.

רבינו: צום סוף יאר, אזא שוועד יאר, יעצט איז אויך אין ווילליאמסבורג געווען א אומגליק ל״ע, מיט א אידישע פרוי... (שנהרגה ל״ע באותו יום ע״י תאונת דרכים בשכונת ווילליאמסבורג ה״י)

אב״ד נייטרא מאנסי: ר׳ משה שווארץ׳ס טאכטער.

רבינו: יא, ס׳איז א שווער יאר געווען פאר כלל ישראל.

אב״ד נייטרא מאנסי: אלץ מיינט מען אז מ׳קען זיך היטן בדרך הטבע, מ׳קען נישט גארנישט, מענטשן גייען שלאפן אין א בנין, און דער בנין זאל צוזאמפאלן (בעיר מיאמי שנהרגו מאות אנשים ל״ע ע״י שנפל בנין גדול לחורבה עם כל התושבים עמה ה״י).

רבינו: מ׳פארט קיין מירון, מ׳וויסט נישט וואם קומט...

אב״ד נייטרא מאנסי: מ׳האט זיך דארט נישט געשטיפט, כ׳רעד פון דארט אין מיאמי....

רבינו: און יעצט דאם אז מ׳פארט אין א קאר און אויף איינמאל ווערט א פארשוועמונג...

אב״ד נייטרא מאנסי: כ׳האב געלערנט אין בריסק אין ישיבה, ביי רבי יאשע בער סאלאוויטשיק, ער האט פארגעלערנט חומש, זאגט ער, מ׳שטעלט זיך פאר נאכ׳ן מבול האט מען אוועק געשטעלט א ועדת חקירה, צו טראכטן ווי אזוי ס׳איז געשעהן און וואם האט מען פארנאכלעסיגט, וואם האט מען נישט געמאכט גוט, אלעם פראבירט מען דאך אריין צו לייגן אין דרך הטבע, דעם מבול האט מען אויך פראבירט אריין צו לייגן אין דרך הטבע, מ׳האט פראבירט אויסצופארשן וואם ס׳איז געשעהן דא, און מ׳איז געקומען צו אזא נארישע מסקנא אז אחד מאלף ותרנ״ו שנים פאלט די הימל אראפ, אזא מסקנא האט די ועדת חקירה אויסגעפירט.[9]

דארט ווי די תורה זאגט בפירוש אויף וואם דער מבול איז געקומען.

רבינו: כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ זאגט דער פסוק (בראשית ו, יב), כי מלאה הארץ חמס (שם, יג) זאגט רש״י ׳לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל׳.

פריער זאגט רש״י (שם, יא) ותשחת הארץ לשון ערוה ועבודה זרה׳.

א׳ הנוכחים: דער מהרש״א (סנהדרין לח:) זאגט עפעס אזוי אז דאם איז געווען דער חטא פון דור הפלגה.

---

9 וכן מובא בס׳ מכתב מאליהו (ח״א) בשם המגיד מדובנא זצ״ל, וז״ל: ...ועניין זה ממש הוא שאמרו ז״ל בדור הפלגה כאשר ביקשו לכפור בהשגחה, והיה ענין המבול קשה בעיניהם המציאו חוק טבעי חדש ואמרו אחת לאלף ותרנ״ו שנה הרקיע מתמוטט (רש״י נח י״א), וא״כ הוכיחו לדעת ע״פ סכלותם שגם המבול לא היה אלא דבר טבעי, ואופן זה של מחשבה מדעית אין להמשילו אלא לאותו איכר אחד אמר לשר הצבא שמעולם לא החטיא המטרה בירייתו, וכשנשתומם הלה איך עושה זאת, השיב לו האיכר הלא פשוט הוא בכל מקום אשר אני מוצא שם הנקב של הירייה, הנני מצייר סביביו את עיגולי המטרה, ובזה הנה ירייתי מכוונת תמיד בקוטב, ה׳ ישמרנו מאולתם ומעוורונם של אלה ומכל טמטום ושגיאה, עכ״ל.

רבינו: דער מדרש ברענגט אזוי (בראשית רבה לח, א) ״חטאת פימו דבר שפתימו״ א פסוק אין תהלים (נט, יג), זאגט דער מדרש זיי האבן חוטא געווען מיטן מויל, ווייל זיי האבן דאס געזאגט.[10]

אב״ד נייטרא מאנסי: יא, זיי האבן עס תולה געווען אין די טבע.

רבינו: עס איז נישט קיין חידוש אז ס׳איז געווען א פארשוועמונג, מ׳לעבט דאך אין א וועלט פון א דור המבול, ס׳איז א חידוש אז ס׳איז נישט געווען ביז יעצט...

אב״ד נייטרא מאנסי: ס׳איז נאר ווייל דער רבונו של עולם האט געמאכט א שבועה.

רבינו: יא יא, וען נישט די שבועה וואלט שוין לאנג נישט געווען קיין וועלט. מ׳לעבט אין א שווערע וועלט, א וועלט פון א דור המבול... און די וועלט גייט וייטער אן, אלעס גייט אן.

אב״ד נייטרא מאנסי: נאך קאראונע האט מען געמיינט אז דעם עולם וועט שוין זיין אביסל מער מסתפק במיעוט.

רבינו: אלעס גייט וייטער כאילו לא היה... נישט מיך מיינט מען... די וועלט גייט וייטער, אלעס גייט אן, ליידער, עס טוישט זיך גארנישט צו בעסער ווערן.

אב״ד נייטרא מאנסי: ס׳איז נישט סתם אזוי, זיי לייגן כוחות אז מענטשן זאלן וועלן אלעס וואס מ׳האט געווואלט אמאל, מ׳זאל שנעל פארגעסן אזוי.

רבינו: מ׳זאל נישט האבן קיין צייט צו טראכטן, א מענטש דארף האבן התבוננות, אריין טראכטן מיטן שכל... עפעס זאגט דאך די אלע רמזים.

דער רמב״ם (הל׳ תשובה פ״ג ה״ד) זאגט מ׳בלאזט שופר, עורו ישנים משינתכם וזכרו בוראכם, מ׳זאל געדענקען אז ס׳איז דא א באשעפער וואס האט ענק באשאפן, און דאס צו געדענקען דארף מען דאך האבן שכל, דארף מען האבן דעת.

אב״ד נייטרא מאנסי: הושענא רבא זאגט מען דאך ׳למען באי לך היום בכל לב, שופכים לך שיח בלא לב׳, אפילו די שפיכות הלב איז אויך בלא לב.

10

וז״ל: ר״א בשם רבי יוסי בר זימרא פתר בדור הפלגה אמרו ישראל אל תהרוג דור הפלגה פן ישכחו עמי פן ישכחו הדורות הבאים אחריהם, הניעמו בחילך והורידמו, טלטלימו והורידמו מלמעלן למטן, ולנו מה יעשה מגננו ה׳ (תהלים נט) חטאת פימו, מחטייה שהוציאו מפיהם אמרו אחד לאלף ותרנ״ו שנה הרקיע מתמוטט, אלא בואו ונעשה סמוכות אחד מהצפון ואחד מהדרום ואחד מהמערב, וזה שכאן סומכו מן המזרח, דבר שפתימו, ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, ע״ש.

רבינו: דער זיידע ז״ל דער ייטב לב זאגט (ייטב פנים לחנוכה מאמר הוד והדר אות א׳) ש׳כן ח׳ובת כ׳ל ה׳יצורים איז די ראשי תיבות שכח״ה, דאס איז א מליצה ישרה פאר א מענטש, אז ער פארגעסט, אז נישט איז דאך א קשיא יעדע רגע, נאר ער האט פארגעסן.[11]

דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט (לראש השנה אות יח) זאגט אז דאס איז דער ענין וואס מ׳בלאזט נישט קיין שופר וען ראש השנה געפאלט אום שבת, ווייל דאס נישט בלאזן איז א מליצה ישרה פאר אידישע קינדער, אז כ׳האב מורא אז ער וועט פארגעסן אז ער וועט גיין אצל בקי ללמוד, אז שכחה דאס איז א מליצה ישרה פאר א איד ער זאל קענען תשובה טוהן אויף אלעם. א מענטש פארגעסט דאך.[12]

ואמר רבינו: היי יאר וען מ׳זאגט תכלה שנה וקללותי׳, זאגט׳זיך עם ארויס זייער מעומק הלב, ס׳איז זייער א הארציגע בקשה, נאך אזא שווער יאר.

וקם רבינו ואמר: תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, המקום ינחם אתכם וכו׳ מ׳זאל נישט וויסן פון קיין צער נאר תמיד בשמחה.

11

עיי״ש שכתב להמליץ טוב עבור בני ישראל, על פי אמרינו בנוסח התפלה ש׳כן ח׳ובת כ׳ל ה׳יצורים, וראשי תיבות הם שכח״ה. דבאמת האיך יצאנו ידי חובתינו במה שאנו חייבין להלל ולהודות לשמו יתברך בכל עת ובכל שעה על רוב נפלאותיו וטובותיו, וכמו שנאמר (תהלים קג ו) כל הנשמה תהלל, ואמרו ז״ל (ב״ר פי״ד ס״ט) על כל נשימה ונשימה תהלל, ומי גבר יכה לזה לפרוע חובות השבח וההודאה לשמו יתברך. אבל התירוץ לזה היא השכחה שנטבע בנו בטבע לשכוח טובותיו, ונשכח מלבינו מה שאנו מחויבים לה׳, ואם כן הרי שוגגים ואנוסים אנו, כי בעת החטא האדם שוכח את הכל, אבל לא מזדון לב חס ושלום, עכ״ד.

12

עיי״ש שכ׳ שזה גופא מה שאין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת, הוא לנו למליץ יושר, בהקדם הנ״ל דהנה אמרו ז״ל (ב״ר פי״ד ס״ט) על כל נשימה ונשימה תהלל, ומי גבר יכה לזה לפרוע חובות השבח והודיה לשמו יתברך, ומלבד זה לא מבעיא שאין אנו יוצאין ידי חובתינו בשבת והודיה, ונהפוך הוא שקלקלנו מעשינו ופגמנו בנפשינו ורוחנו ונשמותינו, והאיך נעיז פנינו נגד הבורא ברוך הוא וברוך שמו, אשר רואה במעשינו ודיבורינו ומחשבותינו, אין כל דבר נעלם ממנו, ואם יסתר איש במסתרים וגו׳ מתמיהים אנחנו עלינו איך נהייתה כזאת. אבל התירוץ לזה היא השכחה שנטבע בנו בטבע לשכוח טובותיו אשר הם בכל עת ועידן, ומרוב הטירדות ותלאות ופגעי הזמן נשכח מלבינו מה שאנו מחויבים לה׳, ואם כן הרי שוגגים ואנוסים אנו, כי בעת החטא האדם שוכח את הכל, אבל לא מזדון לב חס ושלום. וראיה לזה שכן הוא הדבר באמת, מהא גופא דחזינן דחז״ל אסרו לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת מטעם שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד׳ אמות ברשות רבים, והכוונה הפשוטה דמחמת טרדה ישכח ממנו שהוא שבת ויבא לידי איסור, והנה אם מחמת אונס שכחה אנו דוחים מצות עשה שבתורה תקיעת שופר שבא להעלות זכרונינו לפני אבינו שבשמים, מכל שכן שיש לנו די השב על מה שעבר עלינו שהיה הכל מחמת שכחה, עכ״ד.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ליל ה' דחנוכה תשפ"ב לפ"ק

בביהמ"ד הגדול בוויליאמסבורג יע"א

אחרי שהאריך בפלפול בסוגיא דכבתה כנהוג

כ'האב געקלערט בדרך אגדה א ווארט, די גמרא זאגט אין שבת, אמר רבי יהושע בן לוי, נשים חייבות בנרות חנוכה, נשים זענען מחויב מיט נרות חנוכה, פארוואס, שאף הן היו באותו הנס, נשים זענען אויך געווען באותו הנס, וואס איז טייטש אף הן היו באותו הנס? איז דא א מחלוקת, תוס' ברענגט צוויי פשטים, אז דער נס איז געקומען דורך נשים, אזוי טייטשט דער רשב"ם. דער נס פון פורים איז געקומען דורך נשים, ווייל ס'איז געקומען דורך אסתר המלכה, דער נס פון חנוכה איז אויך געווען יהודית, דורך איז געשעהן דער נס.

פרעגט דער שואל אין תשובת בית שערים, פרעגט מען אן דעם בית שערים, מ'צינדט נרות חנוכה אויפן נס וואס איז געשעהן מיט די מנורה. דער פרי חדש זאגט אז איין לעכטל, דעם ערשטן טאג, צינדט מען אויפן נס פון נצחון המלחמה, אבער דאס איז קלאר, דער פרי חדש זאגט, דער בית יוסף פרעגט די קשיא פארוואס צינדט מען אכט טעג, ס'איז דאך געווען נאר זיבן טאג א נס, ענטפערט דער פרי חדש, איין טאג צינדט מען וועגן דעם נס פון נצחון המלחמה, אבער די איבעריגע טעג איז דער פרי חדש אויך מודה אז מ'צינדט וועגן דער נס פון די נרות. און לויט די אנדערע תירוצים פונעם בית יוסף צינדט מען דאך בכלל אלע נרות אויף די נס פון די מנורה, עס האט גארנישט צוטוהן מיט די נס פון נצחון המלחמה, נו, איך זאג אז נשים זענען מחויב צו צינדן נרות חנוכה וואס מ'צינדט אויף די נס פון די מנורה, ווייל אף הן היו באותו הנס, דאס איז איינעם נס פון נצחון המלחמה, ס'איז דאך נישט וועגן דעם נס, אזוי פרעגט דער שואל אין בית שערים.

איך האב זיך אזוי מתבונן געווען האב איך אריינגעטראכט אז דער שואל איז נישט געראכט, כ'וועל נאכזאגן א קדושת לוי, ס'איז דא קדושת לוי וואס פארענטפערט די קשיא, דער קדושת לוי אין קדושה ג' וויל זאגן אויף דעם וואס דער פרי חדש זאגט אז מ'צינדט לזכר נצחון המלחמה, וואספארא שייכות האט די מנורה מיט נצחון המלחמה, זאגט ער אזוי, נרות האבן א קדושה, זאגט ער, נרות בית הכנסת וואס מ'צינדט אן אין שוהל, און נר של שבת, וואס מ'צינדט די שבת לעכט, דאס האט א קדושה, אזוי הייבט ער אן, דאס האט א קדושה, וועז אידן האבן אהנגעצינדן בשעת וועז ס'איז געווען די שווערע זמנים כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים, מ'האט נישט געטוהן קיין עבודה, דאס ביהמ"ק איז געשטאנען ליידיג, די כהנים האבן נישט געקענט טוהן קיין קרבנות, מ'האט נישט אנגעצינדן קיין מנורה, ס'איז גארנישט געווען, אבער וואס איז יא געווען? אינדערהיים האבן אידן געהאלטן שבת, און מ'האט געצינדן שבת ליכט, און אויך אין ביהמ"ד האט מען אנגעצינדן ליכט, אזוי זאגט ער.

זאגט ער א משל, א קינד וואס ער קען נישט אריין קומען אין טאטן'ס הויז, עס בענקט זיך אים צו גיין אין טאטן'ס הויז, ער קען נישט גיין, האט זיך געמאכט א געלעגנהייט און ער גייט אדורך דעם טאטן'ס הויז, און ער זעהט דעם טאטן פון פענסטער, ער זעהט דעם טאטן, און דער טאטע זעהט אים, וואס געשעהט אין אזא צייט? די בענקשאפט ווערט נאך אסאך גרעסער, די בענקשאפט סיי פון זוהן צום טאטן, און סיי פונעם טאטן צום זוהן, ווערט נאך אסאך שטערקער, דער טאטע וועט טוהן אלע פעולות צו זעהן מיין זוהן זאל קענען אריין קומען.

זאגט ער, דאס איז א משל, דער נמשל איז, מ׳האט נישט געצינדן און געטוהן די עבודה אין ביהמ״ק, אבער הקב״ה האט אן הנאה און א קורת רוח, וועז אידן טוהן מצוות ומעשים טובים, אידן האבן געצינדן שבת ליכט, מ׳האט געצינדן נר של שבת, האט הקב״ה געהאט אזא קורת רוח פון דעם אז כביכול האט זיך פארבענקט אויף די נרות, און ער האט געמאכט א נס מ׳זאל קענען צינדן די נרות פון די מנורה, אזוי שטייט אין קדושת לוי.

דאס הייסט אזוי, כביכול האט אזא הנאה געהאט פון די נרות וואס מ׳צינדט אין שוהל, און וואס מ׳צינדט שבת ליכט, אז לכבוד דעם האט עס מעורר געווען רחמי שמים, און ער האט געזעהן אז מ׳מוז זעהן צוריק צו שטעלן אז מ׳זאל קענען אנצינדן די מנורה, אזוי שטייט אין קדושת לוי.

קומט דאך אויס אזוי, אין שולחן ערוך וועט דאך געפסק׳נט, און אזוי פירן זיך אלע אידן בכל העולם כולו, אז נשים צינדן נר של שבת, נשים צינדן שבת ליכט, קומט אויס אזוי, דער קדושת לוי זאגט דאך אזוי, נשים האבן געצינדן נר של שבת, און דאס האט גורם געווען אז ס׳האט מעורר געווען רחמי שמים, אז דער אויבערשטער זאל טוהן א נס אז ס׳זאל זיין א נס פון די מנורה. דער נר פון שבת האט דאס גורם געווען. קומט אויס אז רבי יהושע בן לוי איז געוועכט, נשים חייבות בנרות חנוכה שאף הן היו באותו הנס, דער נס פון די מנורה איז געקומען דורך נשים, אזוי קומט עס אויס.

דער בית שערים ער גייט צו אזוי פראקטיש, ער זאגט אזוי, יעדער פארשטייט, וועז ס׳וואלט נישט געווען קיין נצחון המלחמה, וואלט מען נישט אריין געגאנגען איז ביהמ״ק, וועז מ׳גייט נישט אריין אין ביהמ״ק וואלט נישט געווען ופינו את היכליך, וואלט נישט געווען והדליקו נרות בחצרות קדשיך, קומט אויס אז ס׳האט קודם געמוזט זיין א נצחון המלחמה, און אז ס׳איז געווען א נצחון המלחמה האט מען געקענט אריין גיין איז ביהמ״ק האט מען געקענט צינדן די מנורה, קומט אויס אז נשים האבן גורם געווען דער נס פון נצחון המלחמה, האבן זיי אטאמאטיש גורם געווען דעם נס פון די מנורה, כאטשיג דער נס פון נרות האבן זיי נישט גורם געווען, אבער במציאות אז מ׳זאל קענען דורך דעם צינדן דאס האבן זיי גורם געווען, אזוי זאגט ער אזוי אויף א פראקטישן אופן.

האב איך אינזין געהאט אזוי, על פי דרכו פונעם בית שערים, באמת נשים זענען פטור פון הדלקת המנורה, דאס איז דאך נאר ביי כהנים און נאר ביי זכרים, דאס איז דאך נישט שייך ביי קיין נשים. ער זאגט אז נשים האבן גורם געווען דער נס פון נצחון המלחמה, במילא איז געקומען דער נס פון די נרות. אלע נשים, נישט נאר די נס פון יהודית ביי חנוכה זי האט גורם געווען דער נס פון נצחון המלחמה. אין פסוק שטייט אין פרשת כי תצא, שטייט אזוי, כי ה׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, שטייט קלאר אין פסוק, השי״ת גייט מיט בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך, וועז עס איז ׳והיה מחניך קדוש׳, אויב ס׳איז ׳ולא יראה בך ערות דבר׳, אויב ס׳איז דא א ערות דבר, ושב מאחריך, דעמאלטס קען נישט זיין כי ה׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך, במילא וועט נישט זיין לתת אויבך לפניך. די נשים דארט בימי החשמונאים האבן מקיים געווען דעם והיה מחניך קדוש, זיי האבן געזארגט אז ס׳זאל זיין א מחנה קדוש, אז ס׳איז געווען א מחנה קדוש האט געקענט זיין כי ה׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך, במילא איז געווען להצילך ולתת אויבך לפניך, אזוי איז געווען דער נס פון נצחון המלחמה, אויב וואלטן נשים זיך נישט געפירט בצניעות ובקדושה אזוי ווי ס׳דארף צו זיין, וואלט נישט געווען קיין נס פון נצחון המלחמה, און אויב ס׳וואלט נישט געווען קיין

אין די מחנה קדוש דארף מען צו זיין, צניעות אויפן העכסטן גראד, ס׳דארף זיין צניעות מיט די מלבושים, און צניעות אין הנהגה, בפרט דארט וואו מ׳ארבעט, וואו מ׳ארבעט דארף מען האבן גדרים וסייגים אין ענייני קדושה און ענייני צניעות, בין אנשים לנשים, וכל שכן טאמער אויף א פלאץ וואו ס׳ארבעטן גוים, עס ארבעטן ערלים און ערלות, דארף מען האבן פי כמה גדרים וסייגים, עס זאל זיין והיה מחנינו קדוש, ס׳זאל זיין אן אפגעהיטענע מחנה, מ׳דארף זיך פירן בקדושה, אידישע קינדער דארפן זיין הייליג, מ׳דארף וויסן די אלע גוי׳שע מנהגים, די אלע גוי׳שע זאכן, וואס עס איז, זייער הילוך החיים, זייער געריידעטץ, זייער רעדן, ווי אזוי זיי שמועסן, ווי אזוי זיי טראכטן, אלעס איז דורך געפוילט, אלעס איז פארפוילט

נס פון נצחון המלחמה, וואלט נישט געווען קיין נס פון די מנורה.

קומט אויס, דער גאנצער נס פון די מנורה, די גאנצער נס פון נצחון המלחמה, אלעס איז צו פארדאנקען ווייל ס׳איז געווען והיה מחניך קדוש, אז ס׳איז געווען כי עם קדוש אתה לה׳ אלקיך, במילא האט געקענט זיין דער נס פון נצחון המלחמה, האט געקענט זיין דער נס פון די נרות.

במילא קומט אויס אזוי, עס קומט חנוכה מ׳טראכט אריין, ס׳איז געווען א נס, א נס פון די מנורה, צי א נס פון נצחון המלחמה, וי אזוי איז צוגעקומען צו דעם אז ס׳זאל זיין א נס פון די מנורה, און א נס פון נצחון המלחמה, אז ס׳איז געווען והיה מחניך קדוש. און דאס דארף יעדער צו וויסן, והיה מחניך קדוש, וועט מ׳זאגט שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, עס ווערט נתעורר בזמן הזה די נסים, דארף מען וויסן אז אונז מוז מיר זיין, מ׳מוז מעורר זיין והיה מחנינו קדוש, ס׳דארף צו זיין מחנינו קדוש, דאס דארף מען צו וויסן אזוי. אין די מחנה קדוש דארף מען צו זיין, צניעות אויפן העכסטן גראד, ס׳דארף זיין צניעות מיט די מלבושים, און צניעות אין הנהגה, בפרט דארט וואו מ׳ארבעט, וואו מ׳ארבעט דארף מען האבן גדרים וסייגים אין עניני קדושה און עניני צניעות, בין אנשים לנשים, וכל שכן טאמער אויף א פלאץ וואו ס׳ארבעטן גוים, עס ארבעטן ערלים און ערלות, דארף מען האבן פי כמה גדרים וסייגים, עס זאל זיין והיה מחנינו קדוש, ס׳זאל זיין אן אפגעהיטענע מחנה, מ׳דארף זיך פירן בקדושה, אידישע קינדער דארפן זיין הייליג, מ׳דארף וויסן די אלע גוי׳שע מנהגים, די אלע גוי׳שע זאכן, וואס עס איז, זייער הילוך החיים, זייער געריידעט, זייער רעדן, וי אזוי זיי שמועסן, וי אזוי זיי טראכטן, אלעס איז דורך געפוילט, אלעס איז פארפוילט.

והיה מחנינו קדוש, אונז דארפן מיר ארבעטן אויף דעם, חנוכה איז דאס געווען, דער נס פון חנוכה איז געקומען וועגן דעם, ווייל ס׳איז געווען א הייליגע מחנה, ווייל אידן האבן זיך געפירט הייליג, און דאס דארף מען זיך חזר׳ן, זיין מיט א הרחקה יתירה, זיך אויפפירן ערליך, יעדער איד דארף צו זעהן, מ׳מאכט מיט נסיונות קשות, אידן גיין ארויס, מ׳זיצט נישט א גאנצן טאג אין ביהמ״ד, אין די ד׳ אמות פון ביהמ״ד, מ׳מוז ארויס גיין אין די גאס, אין די גוי׳שע גאס, מאכן נעבעך אידן מיט שווערע נסיונות יעדן טאג, אבער מ׳דארף זיך מחזק זיין, מ׳דארף זיך שטארקן, מ׳דארף צו וויסן חנוכה דאס ברענגט אריין א לעכטיגקייט אויף א גאנץ יאר, אז א גאנץ יאר זאל מען וויסן זיך צו האלטן הייליג בצניעות ובקדושה, אפגעהיטן מיט אן הרחקה פון יעדער דבר ערוה, צי עס איז אין שטוב וי אזוי מ׳פירט זיך אויף מיט קרובים - אפילו קרובים דארף מען אויך וויסן וואס מ׳מעג און וואס מ׳טאר נישט - יעדע זאך האט זיך א גבול, יעדע זאך האט זיך א שיעור, עד פה תבוא, דאס מעג מען און דאס טאר מען שוין נישט, יעדער דארף דאס צו וויסן, מ׳דארף דאס חזר׳ן א גאנץ יאר צו זיין אפגעהיטן אין עניני קדושה.

*

נאר איך וויל רעדן דא נאך אן ענין וואס כ׳האב שוין גערעדט אין קרית יואל, און איך פיל א חוב, כ׳האב אנגעהויבן צו רעדן אין קרית יואל, האב איך ערשט נאכדעם געזעהן עד היכן הדברים מגיעים, דאס איז בנוגע תפילין און מזוזות. און דאס האט א גרויסן שייכות, וועט מ׳צינדט די נרות חנוכה, די מזוזה דארף דאך זיין מימין און די נר חנוכה בשמאל, זעהט מען אז ס׳איז פארבינדן.

איז אזוי, מצות תפילין מיט מצות מזוזה זענען הייליגע מצוות, א איד טוט אן יעדן טאג די תפילין, א איד לייגט ארויף א מזוזה אויף די טיהר, און ער איז מקיים די מצוה וועט ער לייגט עס ארויף, און נאכדעם יעדן טאג וועט ס׳איז דא א מזוזה אויף די טיהר איז ער מקיים א מצות עשה דאורייתא, איינס פון די תרי״ג מצוות, א מזוזה דארף וועלן געשריבן כהלכה. וויים מיר א שוחט דארף זיין א ירא שמים, וועט א שוחט שחט אזוי, איז דא אין שחט הויז א בודק סכינים, ס׳איז דא א רב המכשיר וואס ער גיט אכטונג אויף די שחיטה, ער קומט מפעם לפעם צו זעהן אז ס׳זאל זיין גוט. א סופר שרייבט ביי זיך אינדערהיים, קיינער קוקט נישט, נאר דער הייליגער באשעפער...

א שוחט דארף זיך צוגרייטן א גוטן חלף, און קענען דאס אומנות פון שחיטה, וועט ער קען צוגרייטן א גוטן חלף, און ער קען דאס אומנות פון שחיטה, איז עס נישט אזא שוועריע ארבעט, פארוואס? ווייל יעדע עוף האט די זעלבע צוויי סימנים, יעדע עוף זעהט די זעלבע אויס, יעדע עוף שחט מען די זעלבע, ער מאכט עס אין מאל, ער מאכט עס צוויי מאל, אזוי חזר׳ט זיך עס איבער נאכאמאל טויזענט מאל א טאג, און ער שחט, ער דארף עס האלטן גוט, און ער שחט עס גוט. טאמער מאכט זיך אז ער האט נישט גוט געשחט׳ן, עס מאכט זיך אמאל, איך זעה עס ביי די שחיטה, עס מאכט זיך א שוחט שחט נישט גוט אן עוף, האט ער א גארביטש ביי זיך, ער נעמט דאס עוף און ווארפט דאס אריין אין גארביטש, קיינער זאגט אים גארנישט, ער האט נישט קיין שאדן, וואס איז כשר איז כשר, וואס איז נישט כשר איז נישט כשר, דעמאלטס גייט עס אין גארביטש, יעדן טאג גייט הונדערטער עופות אין גארביטש - נישט ממש אין גארביטש, אבער ס׳גייט פאר גוים, עס ווערט פארקויפט אלס טריפה – פאר א שוחט אינטערסירט עס נישט.

א סופר שרייבט א פרשה פון תפילין, צי א פרשה פון מזוזה, ער קען זיך אפפלאגן שעות, טאמער האט ער געמאכט א טעות, קען ער נישט פארריכטן. א ספר תורה קען מען פארריכטן, תפילין ומזוזות נאך וואס מ׳האט אפגעשריבן קען מען נישט פארריכטן. וועו מ׳האט אפגעשריבן דארף ער טרעפן א מגיה, אז מ׳טרעפט עפעס, צי ער האט פארפעלט אן אות, צי א צווייטע פעלער, לייגט ער עס צווישן די שמות, מ׳דארף עס טראגן אין גניזה. יעצט, דער סופר דארף צו האבן פרנסה, ער האט זיך אפגעפלאגט פינעף שעה, ער האט אפגעשריבן א מזוזה, ס׳איז א גרויסע נסיון, קיינער זעהט נישט, ער קען מיט א קראץ דאס פארריכטן און עס ווערט גוט, קיינער אויף די וועלט וועט נישט ווישן, קיינער וועט נישט באמערקן, ממש קיינער וועט נישט ווישן, נאר דער אינציגער באשעפער, עס איז א גרויסע נסיון וואס יעדער סופר האט עס בייזיך, דאס איז בינו לבין קונו.

ווען א סופר שרייבט - מ׳דארף אביסל פארשטיין - עס איז אסאך א שווערערע אומנות - סופרות ווי שחיטה, ס׳איז דא זיבן און צוואנציג אותיות, יעדער אות איז אנדערש ווי די צווייטע אות, אן א׳ איז אנדערש ווי א ב׳, און א ג׳ איז אנדערש ווי א ד׳, יעדע אות איז אנדערש, איינס איז שמאלער און איינס איז ברייטער, וועו א סופר שרייבט מוז ער זיין אויסגערעכנט אויף די האר, דער אות זאל זיין אויף די האר, אז נישט אז ער קומט אן שפעטער ביים סוף שורה, ס׳פיט נישט אריין אין די שורה, ער קען נישט ארויס גיין פון די שורה, ער בלייבט שטעקן, די מזוזה טויגט שוין נישט, אז ער האט געשריבן מיט א האר ברייטער, איז די צווייטע העלפט שורה איז ער שוין שטעקן, עס גייט שוין נישט, כ׳ווייל דאס זאגן דא אז מ׳דארף צו פארשטיין וואס הייסט א סופר.

עס איז אסאך אסאך שווערער, איך קען גארנישט זאגן איבער דאס אומנות פון סופרות וואספארא אומנות דאס איז, ס׳איז שווערער פון אן אנדערע סארט ארבעט, ווייל דאס איז אן עבודת הקודש מיט אחריות אן קיין השגחה. דארף מען זיין א געוואלדיגער ירא שמים, יעדן טאג, דאס איז זיין פרנסה, ער האט זיך אפגעארבעט אזן ער לייגט עס אוועק, ער האט נישט היינט קיין פרנסה, ער קען דאס נישט פארקויפן.

עם איז דא סוחרים וואס האנדלען מיט מזוזות, צי מיט תפילין, ווי אזוי? דער סוחר האט א סוחר אין ארץ ישראל, ער באשטעלט בי יענעם, אזן יענער האט איינער וואס שיקט אים אריין מזוזות, פון וואו האט יענער? ער גייט ארום קויפן, יענער זוכט דאך אויך צו פארדינען אפאר דאללער, אז מ׳כאפט איינעם וואס איז ביליגער, אויב איז ער מיט צעהן דאללער ביליגער קויפט ער פון אים, אזן פארוואס איז ער ביליגער? ווייל ער איז שוואכער, אזן אז ער איז שוואכער ווערט עס פארפלייצט אין אמעריקא, סוחרים פארפלייצן אזעלכע תפילין אזן מזוזות. מ׳זאל וויסן, עס איז דא סופרים רח״ל קלים וריקים

דאס מציאות איז, עס איז ברוך ה׳ נתרבה גענוארן בעלי בתי־שע אידן, מ׳לאזט זיך שרייבן ספרי תורה׳ס, אידן זענען מקיים די מצוה פון כתיבת ספר תורה, ווער ס׳האט אביסל באקאנטשאפט אין דעם, א סופר וואס איז א גוטער בעל מלאכה, וואס איז א גוטער אומן, באקומט א באשטעלונג פאר א ספר תורה, אז ער שרייבט א ספר תורה, איז ער אויף א יאר צי אנדער האלבן יאר פארזארגט מיט פרנסה, אזן מ׳צאלט פאר יעדן עמוד, מ׳שיקט אים אריין א טשעק, ער האט פרנסה. א סופר וואס שרייבט תפילין ומזוזות, פאר יעדע מזוזה דארף ער זוכן א קונה פאר די מזוזה, צי יעדע פרשה, אז ער האט אפגעשריבן א פרשה פון תפילין דארף מען זוכן א קונה וואס זאל עס באשטעלן. עס לוינט נישט פאר א סופר צו שרייבן נישט קיין תפילין און נישט קיין מזוזות, איך רעד יעצט אין פראקטיש, יעדער פארשטייט וויי אזוי אין ביזנעס איז, א סופר זוכט פרנסה, עס לוינט אים נישט צו שרייבן נישט קיין מזוזה אזן נישט קיין תפילין, נאר א ספר תורה. אזן די גוטע סופרים באקומען די באשטעלונגען אויף צו שרייבן ספרי תורה.

מען קען היינט נישט באקומען קיין מזוזות אויפן מארק! - כ׳קען נישט זאגן אז מ׳קען בכלל נישט באקומען - אבער ס׳איז אסאך שווערער, ס׳איז היינט דא א מאנגל אין כשר׳ע מזוזות, סיי פון די היזיגע סופרים, אזן די גוטע סופרים פון ארץ ישראל, אלע שרייבן ספרי תורה׳ס. וועו שרייבט מזוזות? איינער וואס איז א מתחיל, ער לערנט זיך, ער לערנט הלכות כתיבת ספר תורה, לערנט ער זיך צו

שרייבן א פרשה, נו, יעדער איינער פארשטייט, אז מ׳לערנט זיך איז ער א מתחיל, איז דער כתב נישט מהודר - כ׳האב נישט קיין טענות צו אים, יעדער איז געווען א מתחיל, אבער דאס איז דער מציאות, דער כתב איז נישט מהודר, ווייל ער איז א מתחיל - מ׳דארף דאס צו פארשטיין.

איך וועל אייך זאגן פון פאך אויס, מ׳קען דערקענען אויף א שוחט אויב ער האט געהאט עגמת נפש, מ׳קען עס זעהן אויף זיין חלף. אז א שוחט איז נישט געשלאפן אויף די נאכט, דעם אנדערן טאג דערקענט מען עס אויף זיין שחיטה, אויף א סופר דערקענט מען עס אויך, און אפילו אויף מלמדים דערקענט מען עס אויך - וועה ס׳וויסט - אויף א מלמד דערקענט מען עס אויך. א סופר דארף צו זיין א ירא שמים, ער דארף זיין אויסגערוהט, ער זאל קענען טוהן זיין עבודת הקודש.

איך וויל זאגן פאר וועה עס קויפט תפילין אדער מזוזות. דער פעטער ז״ל אין תשכ״א - וועה ס׳געדענקט - ס׳איז געווען א גרויסע אסיפה, האט ער דעמאלטס מעורר געווען איבער תפילין און מזוזות, ער האט מעורר געווען בשעתו אויף דעם, עס איז היינט מער ווי פופציג יאר אדורך - נישט פופציג יאר, נאר זעכציג יאר - אבער דער מצב איז נישט אנדערש, אידן קויפן מ׳צאלט געלט און מ׳קויפט פסול׳ע תפילין, פסול׳ע מזוזות, אדער אפילו עס איז נישט פסול, ס׳איז נאר כשר בדיעבד, און ער הייבט נישט אן צו וויסן, ער קויפט עס בי״ א סוחר, דער סוחר איז א וואויל׳ער איד מיט בארד און פיאות, מיט א שטרייטל און בעקיטשע, דער סוחר אליינס וויסט אויך נישט!, ער קויפט עס פון יענעם סוחר, און יענער סוחר זאגט אים, יא! איך קען דעם סופר, איך וויס ער איז אן ערליכער איד, איך קען אים, מ׳קען זיך אזוי פארלאזן? דאס איז איש מפי איש, אזוי פון איינעם צום אנדערן.

עס איז באמת א פראבלעם! איך האף צום אויבערשטן צו אנהייבן טוהן פעולות אין דעם, כ׳האב נאכנישט קיין לעזונג, שטיין אין זייערע ד׳ אמות, און וועגן זייער פרנסה גייט עס אזוי, זיי ווילן דאך אריין כאפן וואס מער, שרייבט ער שנעלער, און אז מ׳שרייבט שנעלער איז עס שוואכער, אז מ׳שרייבט שנעל דערקענט מען עס.

איך ווייס נישט וואס מ׳קען טוהן, אבער איך ווייס אז מ׳קען נישט אויפהערן צו רעדן דערפון, מ׳מוז דאס ברענגען צו אלע אידן, אז מ׳מוז אויפמערקזם מאכן אידן אז מ׳מוז זיך אנקוקן ווי מ׳קויפט תפילין, מ׳מוז זיך אנקוקן ווי מ׳קויפט מזוזות, מ׳מוז זיך אנקוקן ווי מ׳קויפט מען מזוזות, מ׳גייט צו די סופרים, די סופרים דאהי, דאס מציאות איז אז זיי ווילן נישט שרייבן, זיי ווילן נישט, עס לוינט אים נישט, ער שרייבט ענדערש א ספר תורה, אויב איז ער א גוטער סופר האט ער עמיצער וואס ער שרייבט אים יעצט א ספר תורה, אויב נישט איז ער א שוואכער סופר, פארוואס האט ער נישט? ווייל ער איז א שוואכער סופר, כ׳וויל דער עולם זאל אביסל פארשטיין דאס טיפקייט פונעם פראבלעם.

דער פעטער ז״ל אין תשכ״א - וועה ס׳געדענקט - ס׳איז געווען א גרויסע אסיפה, האט ער דעמאלטס מעורר געווען איבער תפילין און מזוזות, ער האט מעורר געווען בשעתו אויף דעם, עס איז היינט מער ווי פופציג יאר אדורך - נישט פופציג יאר, נאר זעכציג יאר - אבער דער מצב איז נישט אנדערש, אידן קויפן מ׳צאלט געלט און מ׳קויפט פסול׳ע תפילין, פסול׳ע מזוזות, אדער אפילו עס איז נישט פסול, ס׳איז נאר כשר בדיעבד, און ער הייבט נישט אן צו וויסן, ער קויפט עס בי״ א סוחר, דער סוחר איז א וואויל׳ער איד מיט בארד און פיאות, מיט א שטרייטל און בעקיטשע, דער סוחר אליינס וויסט אויך נישט!, ער קויפט עס פון יענעם סוחר, און יענער סוחר זאגט אים, יא! איך קען דעם סופר, איך וויס ער איז אן ערליכער איד, איך קען אים, מ׳קען זיך אזוי פארלאזן?

איז געווארן אז ס׳איז דא סוחרים, מ׳האנדלט... עס איז דא סוחרים וואס האנדלען מיט מזוזות, צי מיט תפילין, ווי אזוי? דער סוחר האט א סוחר אין ארץ ישראל, ער באשטעלט בי יענעם, און יענער האט איינער וואס שיקט אים אריין מזוזות, פון וואו האט יענער? ער גייט ארום קויפן, יענער זוכט דאך אויך צו פארדינען אפאר דאללער, אז מ׳כאפט איינעם וואס איז ביליגער, אויב איז ער מיט צעהן דאללער ביליגער קויפט ער פון אים, און פארוואס איז ער ביליגער? ווייל ער איז שוואכער, און אז ער איז שוואכער ווערט עס פארפלייצט אין אמעריקא, סוחרים פארפלייצן אזעלכע תפילין און מזוזות. מ׳זאל וויסן, עס איז דא סופרים רח״ל קלים וריקים - עס איז דא אזא מין זאך, מ׳דארף דאס צו וויסן, סופרים וואס זענען קלים וריקים - מ׳טאר נישט

איך לעב מיט א פראבלעם, און כ׳וויל מיטטיילן דעם ציבור, וועז איינער גייט קויפן תפילין, ער גייט קויפן מזוזות, זאל ער גיין צו א סופר און זאגן שרייב מיר א פאר תפילין, שרייב מיר מזוזות. ער דארף וויסן אז ער איז אן ערליכער סופר, ער זאל וויסן אז ער האט כשר׳ע תפילין, כשר׳ע מזוזות.

דער אויבערשטער זאל העלפן די נרות חנוכה זאל משפיע זיין פאר אידישע קינדער כל טוב.

*

איך וועל מסיים זיין מיט א דבר תורה, עס איז דא אן אינטערסאנטע רמז אין זרע קודש פונעם הייליגן ראפשיצער רב, דער ראפשיצער רב ז״ל זאגט, ׳להדליק נר חנוכה׳ איז בגימטריא ׳כח׳. ווי אזוי איז ׳להדליק נר חנוכה׳ בגימטריא ׳כח׳, ׳כח׳ איז דאך בגימטריא נאר כ״ח? זאגט ער דער מילוי, דער מילוי פון ׳כח׳, דער מילוי פון כ׳ איז כ״ף, און דער מילוי פון ח׳ איז חי״ת, כ״ף מיט חי״ת איז בגימטריא ׳להדליק נר חנוכה׳. אזוי זאגט דער ראפשיצער רב.

נו, אז א גברא רבא זאגט א רמז איז עס נישט סתם געזאגט, וואס ליגט דא אין דעם רמז? האב איך געזעהן אזוי, עס איז באקאנט דער בני יששכר אין די מאמרים אויף חודש תמוז אב, זאגט ער דארט אזוי, אין גלות פעלט דער ו׳ ה׳ פון שם הוי״ה, אין שמו שלם, ואין כסאו שלם, עס פעלט אויך דער א׳ פון כסא, און עס פעלט דער י׳ פון ירושלים, וועגן דעם שטייט ירושלים אהן א י׳, נאך די ל׳ פעלט דער י׳, און עס פעלט דער ו׳ פון אליהו, צוזאמען אז מ׳רעכנט עס צוזאמען, ו׳ ה׳ איז אלף, דער א׳ איז צוועלף, מיט דער י׳ איז צוויי און צוואנציג, און דער ו׳ פון אליהו איז אכט און צוואנציג, איז אכט און צוואנציג דאס פעלט. ער טייטשט דעם פסוק (איכה א, ו) ׳וילכו בלא כ״ח׳, אזוי טייטשט דער בני יששכר.

דער בני יששכר ברענגט אראפ פון הרב הקדוש רבי פינחס מקאריץ, אז נר חנוכה איז מעורר דער אורו של משיח, קומט אוים אז ביי די נר חנוכה איז מתנוצץ אורו של משיח, וועז משיח וועט קומען וועט זיין יתגדל ויתקדש שמי״ה רבא, דעמאלט׳ס וועט נתמלא ווערן דער ו׳ ה׳, עס וועט נתמלא ווערן דער א׳ פון די כסא, און עס וועט נתמלא ווערן דער י׳ פון ירושלים, און דער ו׳ פון אליהו, וועט ווערן ׳כח׳, דאס וועט צוקומען, איז ׳להדליק נר חנוכה׳ בגימטריא ׳כח׳, ווייל מיט דעם וואס מ׳צינדט די נרות חנוכה איז מתנוצץ אורו של משיח, וואס דעמאלטס וועט נתרבה ווערן ׳כח׳, וואס איז געווען ביי חורבן ירושלים איז געווען ׳וילכו בלא כח׳, יעצט דורך די נרות חנוכה וועט ווערן כ״ח, ׳להדליק נר חנוכה׳ איז בגימטריא ׳כח׳, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו דעם יתגדל ויתקדש שמי״ה רבא, ס׳זאל נתגדל ווערן עס זאל זיין כסאו שלם ושמו שלם, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל מוצאי שבת חנוכה תשפ״ב לפ״ק

בביהמ״ד הגדול בוויליאמסבורג יע״א

אחר שהאריך בפלפול בסוגיא דכבתה כנהוג

וטבוה טבח והכן, דער שלטי הגיבורים זאגט וטבוה טבח והכן, דער ח׳ פון טב״ח מיט והכ״ן איז חנוכ״ה, איז א ראיה צו די סעודות וואס מ׳מאכט חנוכה. און מ׳זאגט וטבו״ח טב״ח איז בגימ׳ מ״ד דאס איז די מ״ד נרות מיט די שמשים.

כ׳האב געקלערט אזוי, עס איז באקאנט דאס וואזט וואס מ׳זאגט נאך פון קאזשניצער מגיד, הנה עין ה׳ אל יראיו למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, אז ס׳איז דא רח״ל א גזירה פון ״מות״ און ס׳איז דא א גזירה פון א הונגער, וואס טוט מען? זאגט ער ס׳איז דא ״מות״ און ״רעב״, האבן די צדיקים א כח, זיי נעמען ארויס דעם ע׳ פון רע״ב און זיי לייגן עס אריין אין מו״ת, וועזט אנשטאט מו״ת און רע״ב וועזט מעו״ת ר״ב, וועזט אסאך געלט. הנה ע״ן ה׳ אל יראיו, דער ע״ן ה׳ איז אל יראיו למיחלים לחסדו, להציל ממו״ת נפשם ולחיותם ברע״ב, אזוי זאגט דער קאזשניצער מגיד ז״ל.

האב איך געקלערט, ס׳איז געווען חנוכה דער נס פון נצחון המלחמה, איז דאך באמת געווען מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים. גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים דאס קען נישט בדרך הטבע מנצח זיין, במילא איז דאך דאס געווען א גזירת מו״ת.

שטייט אין נועם אלימלך, צהר תעשה לתיבה - דער טאטע ז״ל רעדט אויך אין פרשת בשלח פון די וואזט מחל״ה - זאגט דער רבי ר׳ אלימלך, פון צר״ה אז מ׳דרייט איבער וועזט צה״ר, די זעלבע דריי אותיות, ווי אזוי דרייט מען דאס איבער וועז מ׳זאגט אז מ׳דרייט דאס איבער אויף צהר, זאגט ער מיט די תיבות התורה, מיט די תורה קען

מען דאס איבער דרייען. דאס איז געווען ביי די חשמונאים, וזדים ביד עוסקי תורתיך, זיי זענען געווען עוסקים בתורה, האבן זיי איבער געדרייט פון די גזירת מו"ת, האבן זיי געמאכט ס'זאל ווערן מעו"ת ר"ב.

האב איך געזאגט, נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה, פארוואס איז עס פסולה? דלא שלטא ביה עינ"א, וואס איז דער פעלער? ס'פעלט דער עי"ן, ווייל דער נס איז געווען זיי האבן אריין געלייגט דעם עי"ן, זיי האבן געמאכט פון מו"ת האבן זיי געמומען דעם עי"ן און אריין געלייגט, זיי האבן געמאכט פון מו"ת האבן זיי געמאכט מעו"ת, דאס האבן זיי געמאכט מיטן כח התורה.

צדיקים האבן א כח להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, זיי דריין איבער פון מו"ת מאכט מען ס'זאל זיין אנשטאט מו"ת זאל זיין מעו"ת ר"ב, עס זאל זיין אסאך געלט. דער אויבערשטער זאל העלפן און אפהיטן אלע אידישע קינדער מכל נגע ומכל פגע ומחלה, דער אויבערשטער זאל העלפן, עס שטייט חנוכה איז מסוגל צו רפואות, פארוואס? ווייל להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, מ'לייגט אריין אין מו"ת און ס'ווערט מעו"ת ר"ב, איז עס א סגולה פאר פרנסה, און ס'איז א סגולה פאר רפואה, ווייל עס ווערט מעו"ת רב

אין די גמרא טרעפט מען אזא מין זאך, דאס איז אן אינטערסאנטע זאך, מ'נעמט ארויס אן אות פון דא און מ'לייגט עס צו דא, אין די גמרא טרעפן מען ס'שטייט אזוי, די גמרא רופט עס אהן "גורעין ומוסיפין ודורשין", אזוי רופט עס אן די גמרא, אין בבא בתרא, ביי תפילין שטייט אויך ס'איז דא ד' פרשיות איז דא אין די תפילין, ווייל עס שטייט טוטפות, עס שטייט דאך נאר דריי מאל ולטוטפות, און עס שטייט חסר, צוויי איז חסר, און אין מאל איז מלא, פרעגט תוס', אז אין מאל שטייט נאר ולטוטפת, שטייט נישט קין ו' נאך די פ', זאגט תוס' "גורעין ומוסיפין ודורשין", מ'נעמט די ו' פון "ולטוטפות" פון פארנט און מ'לייגט עס אריין אינמיטן, במילא ווערט עס א לשון רבים, בקיצור "גורעין ומוסיפין ודורשין", אזוי זעהט מען אין די גמרא אזא זאך.

קומט אויס, וזדים ביד עוסקי תורתיך, דורך דעם וואס זיי האבן עוסק געווען בתורה, איז געווען "גורעין ומוסיפין ודורשין", אז ס'איז "גורעין ומוסיפין ודורשין" האט מען א כח צו מאכן פון מו"ת אריין צו לייגן א עי"ן צו מאכן מעו"ת ר"ב. עס קומט אבער אלעס מיטן כח התורה.

מען צינדט אכט טעג חנוכה, שטייט אין לחם שלמה, פארוואס צינדט מען אכט טעג? ווייל תורה שבכתב האט זיבן ספרים, אזוי ברענגט דאך די גמרא, ס'האט זיבן ספרים, די ערשטע זיבן איז קעגן תורה שבכתב, און די אכטע איז קעגן תורה שבעל פה, און אין תורה שבעל פה דארט איז "גורעין ומוסיפין ודורשין", במילא אז ס'איז "גורעין ומוסיפין ודורשין" האט מען א כח צו מאכן מעו"ת ר"ב.

קומט אויס אזוי, אז ס'איז דא מ"ד נרות, פארוואס איז דא מ"ד נרות? ווייל מ'צינדט אכט טעג, פארוואס צינדט מען אכט טעג? זיבן צינדט מען קעגן תורה שבכתב, און איינס צינדט מען קעגן תורה שבעל פה. און אין די גמרא אין תורה שבעל פה איז "גורעין ומוסיפין ודורשין", אויב ס'איז "גורעין ומוסיפין ודורשין" האט מען א כח צו מאכן פון מו"ת ס'זאל זיין מעו"ת ר"ב. אויב אזוי איז דא א רמז פאר די סעודות שעושין בחנוכה, אז דער אויבערשטער העלפט אז ס'איז דא מעות רב מאכט מען א סעודה בחנוכה, ווייל מ'האט א כח משפיע צו זיין מעות רב. דער אויבערשטער זאל טאקע העלפן ס'זאל זיין מעות רב.

אונז לעבן מיר היינט אין א שוועריגע תקופה, עס איז דא שמועות דרייט זיך ארום אז ס'איז דא אזא מחלה, אדער אזא מחלה, צדיקים האבן א כח להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, זיי דריין איבער פון מו"ת מאכט מען ס'זאל זיין אנשטאט מו"ת זאל זיין מעו"ת ר"ב, עס זאל זיין אסאך געלט. דער אויבערשטער זאל העלפן און אפהיטן אלע אידישע קינדער מכל נגע ומכל פגע ומחלה, דער אויבערשטער זאל העלפן, עס שטייט חנוכה איז מסוגל צו רפואות, פארוואס? ווייל להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, מ'לייגט אריין אין מו"ת און ס'ווערט מעו"ת ר"ב, איז עס א סגולה פאר פרנסה, און ס'איז א סגולה פאר רפואה, ווייל עס ווערט מעו"ת רב. דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין ׳מעות רב׳ פאר אידישע קינדער, מ'זאל האבן אסאך געלט, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין צו אלע השפעות טובות פון די ימי חנוכה בגשמיות וברוחניות, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ליל זאת חנוכה תשפ"ב לפ"ק

בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

אחרי שהאריך בפלפול בסוגיא דכבתה כנהוג

עס איז היינט דער אכטער טאג חנוכה, און עס ווערט אהנגערופן בפי העולם ובפי ספרים 'זאת חנוכה', פארוואס הייסט דער אכטער טאג 'זאת חנוכה'. בפשטות ווייל מ'ליינט 'זאת חנוכת המזבח', דאס איז דער פשוטער טעם. נאר כהאב געקלערט א טעם פארוואס דער טאג הייסט זאת חנוכה.

חנוכה שטייט אין אבודרהם אז ס'איז ראשי תיבות ח' נ'רות ו'הלכה כ'בית ה'לל, אכט נרות און די הלכה איז ווי דער בית הלל, יעדער ווייסט ס'איז דא א מחלוקת צווישן בית שמאי און בית הלל צי פוחת והולך אדער מוסיף והולך, חנוכה איז די הלכה ווי דער בית הלל אז מוסיף והולך, פארוואס די הלכה דארף מען אריין לייגן אין נאמען פונעם יו"ט חנוכה.

כ'האב געקלערט אז עס קען זיין אז ס'איז די הלכה ווי בית הלל אין אן אנדערע מחלוקת, ס'מוז נישט זיין די מחלוקת, אין די גמרא חגיגה דף י"ב איז דא א מחלוקת צווישן בית שמאי און בית הלל, די בית שמאי זאגן 'שמים נבראו תחילה', בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דער אויבערשטער האט באשאפן די הימל און די ערד, האט ער קודם באשאפן די הימל, און נאכדעם האט ער באשאפן די ערד, די בית הלל זאגן ניין, 'ארץ נברא תחילה' ואח"כ שמים, קודם האט ער באשאפן די ערד און נאכדעם די הימל, האב מיר א מחלוקת פון בית שמאי און בית הלל.

ס'שטייט אין די חסידישע ספרים, וואס איז די מחלוקת בית שמאי און בית הלל, אז ס'איז געווען א גרויסע מחלוקת צווישן צוויי גרויסע הייליגע רבי'ס, דער קאושניצער מגיד מיטן רבין פון לובלין, דער קאושניצער מגיד האט געזאגט, די צדיקים דארפן משפיע זיין פאר אידישע קינדער רוחניות, אידן זאלן זיין געהויבן אין רוחניות, מ'זאל לערנען, מ'זאל דאווענען,

ברכת הקודש

מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בעת שזמרו מתוך נוסח התפילה שאומרים בה'לשם יחוד' קודם הדלקת נר חנוכה, 'ויהיו זרעי וזרע זרעי תלמידי חכמים וחסידים, אהובים למעלה ונחמדים למטה....' וכו'.

דער שכר פון נר חנוכה איז ערליכע קינדער, די גמרא זאגט אין מסכת שבת, אין סוף סוגיא פון חנוכה, מאן דרחים רבנן, וועד ס'האט ליב תלמידי חכמים, הוי' ליה בנין רבנן, איז ער זוכה צו קינדער תלמידי חכמים, מאן דמוקיר רבנן, וועד ס'שעצט תלמידי חכמים, הוי' ליה חתנין רבנן, האט ער איידעמער תלמידי חכמים, א געוואלדיגע זאך שטייט דא אין די גמרא, די גמרא לייגט עס דא כיי נר חנוכה, אז נר חנוכה דארף מעורר זיין א איד ליב צו האבן תלמידי חכמים, צו שעצן תלמידי חכמים. און וועד ס'איז מוקיר רבנן, די גמרא זאגט אז מ'איז מכבד תלמידי חכמים, איז איהו גופיה צורבא מדרבנן.

דער איבערשטער זאל העלפן די נר חנוכה זאל משפיע זיין פאר אידישע קינדער חיים שיש בהם אהבת תורה, מ'זאל זוכה זיין צו אהבת תורה, ליב צו האבן תורה, ליב צו האבן אידן וואס זיי לערנען תורה מיט יראת שמים, אהבת התלמיד חכם, און ארויס צו ווייזן פאר די קינדער אז מ'האט אהבה, מ'שעצט תלמידי חכמים. א געוואלדיגע זאך חנוכה, אליינס צו שעצן תלמידי חכמים, און מחנך זיין די קינדער צו שעצן תלמידי חכמים, דער איבערשטער זאל העלפן מאן דרחים רבנן הוי' ליה בנין רבנן, מאן דמוקיר רבנן הוי' ליה חתנין רבנן, מ'זאל זוכה זיין צו קינדער און איידעמער ערליכע תלמידי חכמים וחסידים אהובים למעלה ונחמדים למטה.

און דינען דעם באשעפער, אז מ׳וועט דינען דעם באשעפער דעמאלטס וועט אלעס זיין וואויל און פיין, און ס׳וועט קומען נאכדעם גשמיות, ס׳וועט אויך זיין גשמיות בהרחבה גדולה, אזוי האט געזאגט דער קאזשניצער מגיד. דער רבי פון לובלין האט געזאגט ניין, דער אויבערשטער זאל קודם משפיע זיין פאר אידישע קינדער גשמיות, אידן זאלן זיין געזונט, זיי זאלן האבן פרנסה, זיי זאלן האבן הרחבת הדעת, און אלע גוטע ענינים, און אז אידן וועלן האבן הרחבת הדעת, וועט מען לערנען און מ׳וועט דאוונען, מ׳וועט שוין דינען דעם באשעפער, אזוי האט געזאגט דער רבי פון לובלין. איז דא א גרויסע מחלוקת.

זאגט מען אז דאס איז באמת די מחלוקת צוישן בית שמאי און בית הלל, די בית שמאי זאגן, שמים נבראו תחילה, קודם דארף זיך עס אנהייבן מיט הימלישע זאכן, קודם דארף מען לערנען און דאוונען און טוהן מצוות ומעשים טובים, נאכדעם וועט קומען אלעס גוטס, נאכדעם וועט קומען גשמיות, די בית הלל זאגן ניין, די בית הלל זאגן ארץ נברא תחלה, קודם דארף זיין אידן זאלן האבן כל מילי דמיטב אין ארציות, און אז ס׳וועט זיין גוט אין ארציות, וועט זיין גוט אין רוחניות. אזוי זאגט מען נאך.

כ׳האב נאר אינזין געהאט אזוי, אונ שטייען מיר יעצט זאת חנוכה, איך דער מאן מיך, ניין יאר צוריק זאת חנוכה האט מען אינגעפירט די חבורה די מסגרת פון "תורתך שעשוע", אסאך אידן האלטן מיט די מסגרת, און היינט זאת חנוכה ענדיגט מען מסכת שבועות, און מ׳הייבט אן מסכת עבודה זרה, עס איז די זעקס און צוואנציג׳סטע מסכתא וואס די לומדים זענען מסיים, זעקס און צוואנציג דאס איז דאך דער שם הוי"ה, און יעצט אין חנוכה איז שורה דער שם הוי"ה, איז אזוי ראוי, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי"ה, דאס איז היינט דער זעקס און צוואנציג׳סטע מסכתא

יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו מיט די ברכות, האט ער אים געבענטשט, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ. אז מ׳טייטשט די ברכות כפשוטו, מיינט עס ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, מיינט דאס פרנסה בהרחבה גדולה, עשירות, אידן זאלן האבן פרנסה אן קיין דאגות. אז מ׳קוקט אריין אין מדרש, דער מדרש זאגט שוין אנדערש, ויתן לך האלקים מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד, אז דא מיינט מען די ברכות מ׳זאל קענען לערנען מקרא, מ׳זאל קענען לערנען משנה, מ׳זאל קענען לערנען משניות און גמרא, אלעס ס׳זאל זיין עבודת ה׳, ויתן לך האלקים מטל השמים דאס גייט ארויף אויף רוחניות ומשמני הארץ זאגט דער מדרש אלו הקרבנות, זעהט מען דאס איז רוחניות׳דיגע זאכן.

נו, וועלכע זאך האט יצחק אבינו געבענטשט יעקב אבינו, האט ער אים געבענטשט גשמיות׳דיגע ברכות, צי האט ער געבענטשט רוחניות׳דיגע ברכות? דער מדרש זאגט ויתן לך האלקים, ויתן ויחזור ויתן, וואס הייסט ויתן ויחזור ויתן, ביידע, יצחק האט געבענטשט יעקב ער זאל האבן ביידע, ער זאל האבן רוחניות׳דיגע ברכות, און ער זאל האבן גשמיות׳דיגע ברכות, ווערט אבער א שאלה, וועלכע ברכות האט יצחק אבינו קודם געבענטשט, ס׳איז דאך א גרויסע מחלוקת, דער רבי פון לובלין מיטן קאזשניצער מגיד קריגן זיך ארום, האט יצחק אבינו מקדים געווען און ער האט געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳, איך זעה דעם ריח שדה אשר ברכו ה׳, דער אויבערשטער האט קודם באשאפן די ערד, ארץ נברא תחילה, במילא אויב אזוי, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳, ארץ נברא תחילה, אזוי זאגן די בית הלל, אויב אזוי קען דאס מיינען ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ מיינט מען קודם זאל דער אויבערשטער געבן כפשוטו, דער אויבערשטער זאל קודם געבן פאר אידישע קינדער פרנסה, עס זאל זיין אלע גוטע ענינים, גשמיות׳דיגע זאכן, און נאכדעם ויתן ויחזור ויתן, וועט דער אויבערשטער געבן רוחניות, מקרא משנה גמרא, עס וועט אלעס נאכקומען.

האב איך געקלערט אזוי, אז מ׳קוקט אריין אין אלע ספרים, דער נר חנוכה איז משפיע השפעות טובות, דער נר חנוכה איז משפיע תורה, ווי ס׳שטייט אין פסוק כי נר מצוה ותורה אור, דאס פארשטייט יעדער איינער אז נר חנוכה איז משפיע. אבער ס׳שטייט אז נר חנוכה איז משפיע פרנסה, נ"ר איז בגימטריא די ראשי תיבות פון ע׳מך

י׳שראל צ׳ריכים פ׳רנסה. ס׳איז משפיע פרנסה, ס׳איז קלאר, איז וואס איז עס משפיע? נאר ס׳איז ביידע משפיע.

צמאה נפשי אל ה׳ ימלא שובע אסמי. דער אויבערשטער זאל משפיע זיין פרנסה, ימלא שובע אסמי, אל ההרים אשא עיני, אל תיקרי ההרים אלא ההורים, וואס יצחק האט געבענטשט יעקב אבינו, איז כהלל ולא כשמאי, ארץ נברא תחילה, אז קודם זאל זיין ברכות בגשמיות, און אז ס׳וועט זיין גשמיות וועט שוין זיין רוחניות.

האב איך אינזין געהאט אזוי, ס׳שטייט אין ישמח משה פרשת וישב, ער זאגט, די גמרא זאגט אין תענית דף י״ח, אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, א ברכה קען נישט זיין נאר אז ס׳איז סמוי מן העין, וואס עס איז אומגעציילט, דארט וואו ס׳איז געציילט קומט נישט אריין קיין ברכה, פרעגט ער וויאזוי איז אריין געקומען די ברכה אין דעם פך של שמן, דאס איז דאך געווען פונקטליך אויסגעמאסטן, ס׳איז געווען להדליק בו יום אחד, אויב אזוי וויי אזוי איז אריין געקומען די ברכה, זאגט דער זיידע ז״ל דער ישמח משה אזוי, אז דאס איז נאר א ברכה וואס קומט פון שם ש׳ד׳י, וואס איז בדרך הטבע, אבער א ברכה וואס קומט פון שם הוי״ה וואס דאס איז חוץ לדרך הטבע דאס קען זיין אפילו א דבר המנוי, אפילו וועט ס׳איז געציילט, במילא זאגט דער ישמח משה אז די ברכה וואס ס׳איז אריין געקומען אינעם פך של שמן איז געקומען א ברכה פון שם הוי״ה, אזוי ברענגט דער ישמח משה.

קומט אויס אזוי, וועט מ׳האט געצינדן אין בית המקדש ביי די נס אכט טעג חנוכה, קומט אויס אכט מאל איז אריין געקומען די ברכה פון שם הוי״ה, יעדן טאג איז אריין געקומען די ברכה פון שם הוי״ה, כדי ס׳זאל קענען זיין א נס. אכט מאל דער שם הוי״ה באטרעפט צוויי הונדערט און אכט, דאס איז בגימטריא יצח״ק, קומט אויס נאך אכט טעג צינדן, איינעם אכטן טאג חנוכה איז נתעורר דער זכות פון יצחק אבינו, וואס יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, מיינט מען כלל ישראל עד סוף כל הדורות, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, און וואספארא ברכה, זה מקרא משנה וגמרא, וואס האט ער געבענטשט, נאר ראה ריח בני כריח שדה, האט ער געבענטשט קודם זאל זיין גשמיות, און אז דער אויבערשטער וועט העלפן ס׳זאל זיין גשמיות וועט זיין רוחניות. איז חנוכה ח׳ נרות, אז מ׳צינדט אכט טעג חנוכה, ווערט נתעורר דער זכות פון יצחק אבינו, און יצחק אבינו האט געזאגט ראה ריח בני כריח שדה, אז די הלכה כבית הלל אז ארץ נברא תחילה, במילא אז ס׳איז ארץ נברא תחילה איז קודם די השפעות זענען בגשמיות, און נאכדעם וועט זיין די השפעות ברוחניות.

נאר די בית הלל פון חנוכה, די בית הלל זאגן מוסיף והולך, דאס איז אויך אמת, ח׳ נ׳רות ו׳הלכה כ׳בית ה׳לל, עס קומט טאקע אריין די ברכות בגשמיות וברוחניות, אבער עס איז אויך די הלכה פון בית הלל אז מ׳איז מוסיף והולך, דער אויבערשטער זאל העלפן, זאת חנוכה, דאס איז חנוכה, דער אכטער טאג חנוכה, וואס דאס איז קענען יצחק אבינו, דאס איז די ברכה פון חנוכה, דאס איז ח׳ נ׳רות ו׳הלכה כ׳בית ה׳לל, דאס איז וואס יצחק אבינו האט געבענטשט, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, ברכות טובות פאר אידישע קינדער בגשמיות, און ברכות און השפעות טובות פאר אידישע קינדער ברוחניות, אין א בחינה פון מוסיף והולך.

דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳גייט ארויס, אידישע קינדער האבן מקיים געווען די מצוה פון נר חנוכה, זאל דער אויבערשטער העלפן עס זאל אראפ קומען אויף אידישע קינדער אלע מיני ברכות, השפעות טובות אזוי ווי יצחק אבינו האט געבענטשט, אשא עיני אל ההרים כהלל ולא כשמאי, פאר אידישע קינדער השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, דער אויבערשטער זאל העלפן אידישע קינדער זאלן געבענטשט ווערן ויתן לך האלקים מטל השמים, דאס איז די ברכה פון זאת חנוכה.

כ׳האב נאר אינזין געהאט אזוי, אונז שטייען מיר יעצט זאת חנוכה, איך דערמאן מיך, ניין יאר צוריק זאת חנוכה האט מען איינגעפירט די חבורה די מסגרת פון "תורתך שעשועי", אסאך אידן האלטן מיט די מסגרת, און היינט זאת חנוכה ענדיגט מען מסכת שבועות, און מ׳הייבט אן מסכת עבודה זרה, עס איז די זעקס און צוואנציג׳סטע מסכתא וואס די לומדים זענען מסיים, זעקס און צוואנציג דאס איז דאך דער שם הוי״ה, און יעצט אין חנוכה איז שורה דער שם הוי״ה, איז אזוי ראוי, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי״ה, דאס איז היינט דער זעקס און צוואנציג׳סטע מסכתא, וויל איך אנוואונטשן פאר די אלע וואס זיי לערנען די אלע מסכתות, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, כפשוטו וכמדרשו, דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע לומדי תורה זיי זאלן זוכה זיין אנצוהייבן די נייע מסכתא, און זוכה זיין צו זיצן און לערנען, מ׳האט שוין זוכה געווען צו לערנען, קרוב צו צוויי טויזענט דפים האבן זיי שוין אדורך געלערנט, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן זוכה זיין צו מסיים זיין ש״ס געזונט׳ערהייט מיט אלעם גוטן.

דער אויבערשטער זאל העלפן יו"ט חנוכה זאל משפיע זיין לנו ולכל ישראל כל מילי דמיטב בגשמיות וברוחניות, אזוי ווי דער הייליגער רבי פון לובלין האט געזאגט אז ס'זאל זיין השפעות פאר אידישע קינדער, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו די גשמיות'דיגע ענינים, אידן זאלן האבן פרנסה, אידן זאלן זיין געזונט, אידן זאלן טוהן גוטע שידוכים, און האבן הרחבת הדעת, דער אויבערשטער זאל העלפן אידן וועלן קומען אין ביהמ"ד מ'וועט לערנען און מ'וועט דאוונען מ'וועט דינען דעם באשעפער, כי נר מצוה ותורה אור, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

סעודת יום זאת חנוכה

יחד עם תלמידי שיעור ג' של שמונה הישיבה קטנות שע"י מוסדותינו הק' בקרית יואל יצ"ו בבנין התלמוד תורה ברחוב ראצפערט, קרית יואל יצ"ו

דער טאג וועט אנגערופן "זאת חנוכה". בפשטות ווייל מ'האט היינט געליינט "זאת חנוכת המזבח". עס קען זיין א טעם פארוואס דער אכטער טאג חנוכה הייסט "זאת חנוכה.

עס שטייט אין אלשיך הק' א חילוק צווישן "רם" און "גדול", רם איז טייטש הויעך, און גדול איז טייטש גרויס. הויעך מיינט אז מ'לייגט עפעס ארויף אויף א שאפע אין די הייעך, דאס איך הויעך, גרויס מיינט פון אונטן ביז ארויף דאס מיינט גרויס. זאגט ער, די אומות העולם האבן אויך געוואוסט אז ס'איז דא א באשעפער וואס האט באשאפן די וועלט, מ'רעדט די פריערדיגע אומות, נאר וואס דען? זיי האבן געהאלטן אז דער באשעפער איז אזוי גרויס אז ס'פאסט נישט פארן באשעפער אז ער זאל זיך אפגעבן מיט אזא נידעריגע וועלט, מיט אזא עולם השפל, האט ער איבער געגעבן די ווירטשאפט פאר די כוכבים ומזלות, אז זיי זאלן עס פירן, און ער איז שכינת עוזו בגבהי מרומים זייער גרויס, זייער הויעך. דאס האט געברענגט די אומות העולם אזוי צו טראכן אז די זון די לבנה און די כוכבים ומזלות האבן עפעס א כח, ווייל הקב"ה האט איבער געגעבן זיין ווירטשאפט פאר די כוכבים ומזלות, פאר די זון און די לבנה, האבן זיי אנגעהויבן צו דינען פאר די זון און די לבנה. אבער אונז גלייב מיר אז אמת דער אויבערשטער איז זייער גרויס און זייער הויעך, אבער דער אויבערשטער איז גרויס, ער האט נישט איבער געגעבן די וועלט פאר אנדערע, ער פירט די וועלט, ער האט באשאפן די וועלט, און ער איז דער מנהיג, ער פירט די וועלט, און ער איז משגיח אויף די וועלט, ער קוקט זיך אום אויף די וועלט. זאגט דער אלשיך, 'רם על כל גוים ה'', הויעך אויף אלע גוים איז דער אויבערשטער, זיי גלייבן אויך אז ס'איז דא א באשעפער, נאר זיי זאגן 'על השמים כבודו', אין הימל איז דער אויבערשטער, אבער אונז זאגן מיר, 'מי כה' אלקינו המגביהי לשבת', דער אויבערשטער איז אזוי הויעך, המגביהי לשבת, אבער 'המשפילי לראות בשמים ובארץ', דער אויבערשטער איז זיך משפיל אומצוקוקן סיי בשמים און סיי אויף די ערד. דער אויבערשטער קוקט זיך אים, ער איז משגיח בתחתונים.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה, ער זאגט, "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמיך", מ'זעהט ביי די נס חנוכה אז דער אויבערשטער האט נישט פארלאזט אידישע קינדער, דער אויבערשטער האט זיך אומגעקוקט, און דער אויבערשטער האט משנה געווען די טבע אלעס וואס עס האט זיך אויסגעפעלט פאר כלל ישראל, זעהט מען אז דער אויבערשטער איז נישט הויעך, נאר דער אויבערשטער איז גרויס, אז ער איז אויף די וועלט אויך, און ער פירט די וועלט, דערפאר זאגט מען, ולך עשית שם "גדול", דער אויבערשטער האט זיך געמאכט א שם "גדול", נישט נאר אז ער איז "רם" נאר ער איז גדול, ער איז גרויס פון אונטן ביז ארויף.

כ'האב געקלערט מיט דעם, מ'קען אפשר פארענטפערן די קשיא פון בית יוסף, דער בית יוסף פרעגט די קשיא, פארוואס האט מען מתקן געווען אכט טעג חנוכה, אז ס'איז געווען שמן צו צינדן איין טאג, איז דאך נאר א נס פון זיבן טאג, פארוואס האט אויסגעפעלט צו מאכן א זכר אויף אכט טעג צו צינדן. דער בית יוסף זאגט אז מ'האט צוטיילט, און אויף דעם פרעגט מען די קשיא תן לה כדי מידתה, זאגט ער אז די מנורה איז געבליבן פיל, צי אז דער פך איז געבליבן פול, איז דאך דער אכטער טאג נישט געווען קיין נס, נו וואס איז געווען דער נס.

נאר באמת אז מ׳זאל אריין טראכטן צי ס׳איז געווען א נס, אפשר טאקע איז נאר געווען א נס זיבן טאג, נאר וואס איז דער פשט?, מ׳האט געזעהן אז דער אויבערשטער ולך עשית שם "גדול" דער אויבערשטער איז א גדול, ער איז גרויס, וואו איז ער גרויס? ער איז גרויס אחד הוא אלקינו בשמים ובארץ, המשפילי לראות בשמים ובארץ, אז מ׳זאגט המשפילי לראות בשמים ובארץ איז דאך דער פשט דער אויבערשטער איז העכער ווי די הימל, דער אויבערשטער איז העכער בשמי השמים, דער אויבערשטער איז גאר הויעך, אפילו אין הימל איז אויך אן השפלה, המשפילי לראות בשמים ובארץ, דער אויבערשטער איז זיך משפיל צו קוקן אויף די הימל און אויף די ערד, און אז מ׳טראכט אריין איז דא זיבן הימלען, אזוי שטייט מ׳זאל אינזין האבן ביי קריאת שמע, דארף מען ממליך זיין דעם בורא כל עולמים אויף זיבן הימלען און איין ערד, אידן גלייבן המשפילי לראות בשמים ובארץ, דער אויבערשטער איז זיך משפיל לראות, די השגחה איז בשמים אויף די זיבן הימלען, ובארץ און אויף די ערד.

די נרות חנוכה דארף משפיע זיין תורה מיט יראת שמים, תורה איז דאך בפשטות, כי נר מצוה ותורה אור, דאס איז דאך די מנורה, די נרות המנורה האט דאך געוויזן אויף די תורה הק׳, ס׳איז אבער משפיע נישט בלויז תורה, עס איז משפיע תורה מיט יראת שמים, צו לערנען פלייסיג און צו זיין ערליך אפגעהיטן, צו זיין אן ערליכער אפגעהיטענער בחור, יראת שמים מורא האבן פאר׳ן בורא כל עולמים, מ׳זאל וויסן אז דער רבונו של עולם עומד עליו ורואה במעשיו, דער אויבערשטער שטייט און ער קוקט און ער זעהט, ער זעהט יעדע מעשה וואס מ׳טוט, יעדע מעשה, יעדע דיבור, און יעדע מחשבה, אלעס זעהט דער אויבערשטער, הכל גלוי וידוע לפניו, דער אויבערשטער איז צופה ומביט, ער זעהט אלעס וואס עס טוט זיך אויף דער וועלט

קומט אויס די ערשטע זיבן טאג חנוכה גלייבט מען יעדן טאג, אז דער אויבערשטער עס גייט דאך אזוי מלמעלה למטה, יעדן טאג איז דער אויבערשטער זיך משפיל צו קוקן די השגחה פון די שמי השמים, די זיבעטע הימל, און נאכדעם גייט ער אראפ צו די זעקסטע, און אזוי די פינעפטע, ער קומט אזוי אראפ, דער אויבערשטער איז משגיח, דעם אכטען טאג חנוכה איז דער אויבערשטער משגיח בתחתונים, דער אויבערשטער איז משגיח דא אויף דער וועלט, האט מען מתקן געווען אכט טעג חנוכה ווייל אונז גלייבן מיר אז דער אויבערשטער איז משגיח אויף אלע זיבן הימלען, יעדן טאג איז דער אויבערשטער משגיח אויף איין הימל, און דער אכטער טאג איז דער אויבערשטער משגיח אויף דער וועלט.

איז דאך באקאנט אז דער רמ"א, אנהייב שולחן ערוך זאגט דער רמ"א, שויתי ה׳ לנגדי תמיד, זאגט דער רמ"א אז ס׳איז אינו דומה וועו א מענטש גלייבט און וויסט אז דער בורא כל עולמים משגיח עליו ורואה במעשיו מיד תבוא אליו יראתו ובושתו ממנו תמיד, אז א מענטש וויסט אז דער אויבערשטער קוקט אויף אים, ער שטייט און קוקט אויף אים יעדע מעשה וואס ער טוט, כאפט אים אן א פחד, עס כאפט אים א אימה ופחד פונעם בורא כל עולמים.

קומט אויס אזוי, זאת חנוכה, דעם אכטען טאג חנוכה, דעמאלטס גלייבט מען אז דער אויבערשטער איז משגיח אויף דער וועלט, אויף דעם עולם השפל, דער אויבערשטער שטייט אויף אונז און ער איז משגיח עלינו, ער קוקט אויף אונז, ער זעהט יעדע זאך וואס מ׳טוט, כאפט אן א אימה ופחד, יראת שמים פאר׳ן בורא כל עולמים. און עס שטייט אין זוהר הק׳ יראת שמים וועלט אנגערופן 'זאת', זאת מיינט מען יראת ה', אזוי זאגט דער זוהר הק׳ אין פרשת אחרי, 'זאת' מיינט מען יראת ה', 'זאת חנוכה' די אכטע טאג חנוכה וואס דאס ווייזט אז מ׳גלייבט אז דער אויבערשטער איז משגיח ורואה במעשיו אויף דעם עולם השפל, דעמאלטס כאפט אן א אימה און א פחד, במילא איז עס 'זאת חנוכה' איז עס יראה, עס איז משפיע יראת ה׳.

און באמת אז מ׳איז זיך מתבונן, זעהט מען אז דאס איז דער יו"ט חנוכה, דער אויבערשטער האט געזעהן כי לא יטוש ה׳ עמו ונחלתו, דער אויבערשטער האט נישט פארלאזט אידישע קינדער, ס׳איז געווען כשעמדה מלכות יון הרשע על עמך ישראל להשכיחם תורתיך ולהעבירם

מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דער אויבערשטער איז געשטאנען, ער איז צוגעשטאנען, דער אויבערשטער האט משגיח געווען, דער אויבערשטער האט געזעהן, און דער אויבערשטער האט איבער געדרייט די וועלט, ער האט איבער געדרייט די טבע, און ווען ער וואלט ווען איבער געגעבן די וועלט פאר א צווייטן איז ער דאך נישט בעל בית אז ער זאל משנה זיין די טבע, נאר ווייל ער איז בעל הבית, און אויף די טבע איז ער אויך בעל הבית, און אז ס׳האט אויסגעפעלט האט ער משנה געווען די טבע, אז איינער איז בעל הבית קען ער דאך טוהן כרצונו, קען ער דאס מאכן.

דער נס חנוכה דאס ווייזט אז דער אויבערשטער איז משגיח אויפן עולם השפל, און ער פירט די וועלט, און ער טוט אלעס, מי יאמר לו מה תעשה, ער איז דער בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, דער אויבערשטער קען אלעס טוהן, דאס ווייזט חנוכה, און דאס ברענגט יראת שמים, ׳זאת חנוכה׳ יראת שמים ברענגט עס אויף א גאנץ יאר. די נרות חנוכה דארף משפיע זיין תורה מיט יראת שמים, תורה איז דאך בפשטות, כי נר מצוה ותורה אור, דאס איז דאך די מנורה, די נרות המנורה האט דאך געוויזן אויף די תורה הק׳, ס׳איז אבער משפיע נישט בלויז תורה, עס איז משפיע תורה מיט יראת שמים, צו לערנען פלייסיג און צו זיין ערליך אפגעהיטן, צו זיין אן ערליכער אפגעהיטענער בחור, יראת שמים מורא האבן פאר״ן בורא כל עולמים, מ׳זאל וויסן אז דער רבונו של עולם עומד עליו ורואה במעשיו, דער אויבערשטער שטייט און ער קוקט און ער זעהט, ער זעהט יעדע מעשה וואס מ׳טוט, יעדע מעשה, יעדע דיבור, און יעדע מחשבה, אלעס זעהט דער אויבערשטער, הכל גלוי וידוע לפניו, דער אויבערשטער איז צופה ומביט, ער זעהט אלעס וואס עס טוט זיך אויף דער וועלט, יעדן איינעם׳ס מעשים, יעדן יחיד, יעדן איינציגסטן׳ס מעשים, יעדע מעשה קלה.

עס זיצן דא מרביצי תורה מנהלים וואס זיי פירן די ישיבות, כ׳מיין ס׳איז דא אכט ישיבות, שמונת ימי חנוכה, אקעגן די אכט טעג חנוכה, זיצן דא די מנהלים, אלע טוהן זיי דאס בעסטע מה שבכולתם וואס זיי קענען, זיי ליינן אריין מח און כח, אויפצוהייבן די בחורים, משפיע צו זיין יראת שמים ערליכקייט וואר מקייט חסידישקייט, די בחורים דארפן זעהן מקבל צו זיין וואס מ׳לערנט זיי א גאנץ יאר

די וועלט פארציילט א מעשה, דער קדושת לוי דער באר׳דיטשובער רב איז אמאל געפארן מיט א בעל עגלה, א בעל עגלה איז דאך געווען א פראסטאק, א פראסטער מענטש, איז ער געפארן מיטן בעל עגלה, מ׳האט דאך געדארפט געבן צו עסן פאר די פערד, זענען זיי געפארן אויפן וועג איז געווען אין די זייט פון וועג א בינטל איי, שטרוי, איינער האט זיך עס דארטן אנגעגרייט, דער בעל עגלה האט זיך פארגליסט דאס צו נעמען, ער האט געוואלט נעמען, ער האט אבער מורא געהאט אז ער וועט גיין נעמען און איינער וועט קוקן און מ׳וועט אים כאפן וועט דאך נישט טויגן, האט ער געזאגט פארן קדושת לוי, אז ער גייט אראפ נעמען, ער זאל אכטונג געבן צי מ׳קוקט, און אז מ׳קוקט זאל ער אים מודיע זיין, זאגט ער, גוט יא, און דער בעל עגלה איז אראפ געגאנגען פון וואגן, ער איז צוגעגאנגען דארט ער האט געוואלט נעמען, און דער קדושת לוי האט אנגעהויבן צו שרייען ׳מ׳קוקט, מ׳קוקט׳, דער האט געהויבן הענט און פוס און ער איז אנטלאפן פונעם פעלד און זיך ארויף געזעצט אויפן וואגן און געפארן, וועג ער איז אזוי געפארן פרעגט ער אים, ווער האט געקוקט, זאגט ער וואס הייסט וועג? פון הימל האט מען געזעהן, פון הימל האט מען געקוקט.

א מענטש דארף דאס שטענדיג געדענקען, אז מ׳קוקט פון הימל, מ׳זעהט פון הימל, דער אויבערשטער איז עומד ורואה במעשיו, במילא כאפט אן אן אימה ופחד פארן בורא יתברך שמו. דאס איז געזאגט געווארן פאר יעדן איינציגן איד, און פאר בחורים בפרט, דארף מען וויסן אז הקב״ה איז משגיח בתחתונים ורואה במעשיו, ער קוקט און זעהט אלעס, וועג א בחור טוט עפעס בסתר און עס דאכט זיך אים אז קיינער זעהט נישט, אפילו דעמאלטס זעהט מען אויך.

איך רעד דא צו די בחורים, מ׳איז שוין נישט קיין יונגע בחורים, דאס איז שוין ערוואקסענע מענטשן, ערוואקסענע בחורים, אחריות׳פולע בחורים, זיי טראגן שוין אן אחריות, זיי זענען שוין ווי מ׳זאגט ישיבה בחורים, מ׳פארשטייט שוין אן אחריות פון א בחור. ווי דער חתם סופר זאגט, פארוואס הייסט ער א בחור, ווייל ער איז בוחר צו גיין בדרך התורה, בדרך טובים, ער קלויבט זיך אויס צו גיין אויף דעם גוטן וועג,

איז פרעגט ער, אויב אזוי וואלט ער נישט געדארפט הייסט בחור, ער וואלט געדארפט היסן בוחר, ווייל ער איז בוחר. זאגט דער חתם סופר, ווייל ער איז אן עם הנבחר, ער איז אויסדערוועלט פונעם אויבערשטן דאס גיט אים קוראוש, דאס גיט אים אריין א קדושה ער זאל קענען זיין א בוחר.

יעדער בחור איז א בוחר, ער איז א בוחר, ער קען זיך אויסקלויבן צו גיין אין וועלכן וועג ער וויל, צו זיין אן ערליכער חסידישער וואריימער אפגעהיטענער בחור, האבן אפגעהיטענע אויגן, אפגעהיטענע דיבורים, אפגעהיטענע מחשבות, אפגעהיטענע מעשים, זיצן און לערנען פלייסיג, דינען דעם באשעפער, לערנען און דאוונענען, כי זה כל האדם, עפעס אנדערש איז נישט אינטערסאנט, עפעס אנדערש דארף מען נישט. און נאכדעם איז דא איינער וואס קען זיך בוחר זיין צו גיין אן אנדערן וועג, א קרומען וועג רח"ל, יא, דער יצר הרע איז זייער גרויס, און דער יצר הרע רעדט צו, ס'איז דא א יצר הרע החיצוני, און א יצר הרע הפנימי, א אינערליכע יצר הרע, אמאל איז דא א יצר הרע פון א צווייטן בחור, צי פון אן ערוואקסענע מענטש. א בחור דארף זיין א בוחר, צו גיין בדרך טובים, ער דארף בוחר זיין צו גיין בדרך התורה, איזה גיבור הכובש את יצרו, ער דארף וויסן, איך וויל זיין ערליך, איך וויל זיין אפגעהיטן, איך גיי זיין ערליך, און איך גיי זיין אפגעהיטן, און איך גיי זיך מחזק זיין, אפילו כ'האב עפעס נישט גוט געטוהן, ביז היינט איז נישט געווען אזוי גוט, אבער פון יעצט און וויטער גייט זיין גוט.

יעצט איז חנוכה, מ'האט אנגעצינדן די נרות חנוכה, נר ה' נשמת אדם, מ'האט אנגעצינדן אהבת התורה מיט יראת שמים, מהיום והלאה בין איך א אנדערע מענטש, כ'בין מיך משנה לטובה, איך לערן בעסער, איך פיר מיך בעסער, אין אלע ענינים, מער אפגעהיטן. בפרט די היינטיגע יצר הרע, די גרויסע יצר הרע וואס איז ביי די בחורים, אין אמת'ן איז עס נישט ביי די בחורים, ס'איז ביי ערוואקסענע אויך, דאס איז היינט די כלים, דאס איז די גרעסטע יצר הרע, און דאס איז די גרעסטע שטער צו זיין אן ערליכער בחור, דער גרעסטער שטער פאר יראת שמים איז די כלים, עס קוקט אזוי אומשולדיג ס'איז נאר דאס און ס'איז נאר ינעץ.

לא נצרכה אלא להעדפה, עס זיצן דא מרביצי תורה מנהלים וואס זיי פירן די ישיבות, כ'מיין ס'איז דא אכט ישיבות, שמונת ימי חנוכה, אקעגן די אכט טעג חנוכה, זיצן דא די מנהלים, אלע טוהן זיי דאס בעסטע מה שביכולתם וואס זיי קענען, זיי לייגן אריין מח און כח, אויפצוהייבן די בחורים, משפיע צו זיין יראת שמים ערליכקייט וואריימקייט חסידישקייט, די בחורים דארפן זעהן מקבל צו זיין וואס מ'לערנט זיי א גאנץ יאר, און בפרט אין די ענינים, עס איז דא פארשידענע תקנות, מ'דארף צו וויסן די תקנות איז יעדן איינעם מחייב, יעדן איינעם, נישטא איינער וואס קען זאגן אז אים מיינט עס נישט, עס מיינט אים, טאמער חלילה מ'איז עובר איז דא עגמת נפש, עס ווערט עגמת נפש, דער טאטע האט עגמת נפש, די מאמע האט עגמת נפש, עס טוט זיך א גאנצער עסק. החכם עיניו בראשו נישט צוצוקומען צו די אלע זאכן, ס'איז בבל יראה ובל ימצא, ס'איז מוקצה, ס'איז מוקצה מחמת איסור, מוקצה מחמת מיאוס, איך רייר נישט צו צו קיין כלי, נאר אזוי קען מען זיין אן ערליכער אפגעהיטענער בחור.

דער אויבערשטער זאל העלפן די ימי חנוכה זאל משפיע זיין אויף אונז תורה מיט יראת שמים, כי נר מצוה ותורה אור, און ווי מ'האט געזאגט אויך יראה, דאס אז דער אויבערשטער איז משגיח בתחתונים דאס איז משפיע יראה, עס זאל משפיע זיין יראה, מורא האבן פארן בורא כל עולמים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זכות פון הדלקת הנרות ערכתי נר למשיחי, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל מתנוצץ זיין דער אורו של מלך המשיח, מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

די ימי חנוכה זאל משפיע זיין אויף אונז תורה מיט יראת שמים, כי נר מצוה ותורה אור, און ווי מ'האט געזאגט אויך יראה, דאס אז דער אויבערשטער איז משגיח בתחתונים דאס איז משפיע יראה, עס זאל משפיע זיין יראה, מורא האבן פארן בורא כל עולמים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זכות פון הדלקת הנרות ערכתי נר למשיחי, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל מתנוצץ זיין דער אורו של מלך המשיח, מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

בס"ד

וינחם יצח"ק אחרי אמו

בצער רב הננו להביע רגשי תנחומין מעומק הלב פנימה קדם ידידינו הרבני הנגיד המפורסם
בשמו הטוב, חיי"ם שיש בו אהבת תורה ויראת שמים, שר הצדקה והחסד, מכלכל
סכומים אדירים להקים עולה של תורה ממסד, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה כאחד,
ידיו רב לו למען החזקת לומדי התורה, ופרוסה מצודתו גם למען אחיו בארי"י
בידו הגבורה, ראש וראשון בעוז ותעצומות, עושה ומעשה בחפץ לב ונדיבות,
לעשות רצון קונו בתמידות, נעים הליכות ורב תבונות

האי ניהו הרבני הנגיד המרומם כש"ת

מוה"ר **חיים יודא יצחק**
לעפקאוויטש הי"ן

מגדולי תומכי מוסדותינו הקדושים "יטב לב" בארה"ק

על יושבו בעמק הבכה בפטירת אמו החשובה והצנועה
משרידי דור הישן

מרת **חנה אידל** בת הרה"ג ר' **ישראל זאב** ע"ה

יעזור השי"ת שיבלע המות לנצח ולא תוסיפו לדאוה עוד עד עולם, ומעתה אך טוב וחסד יהיה באהליכם, ששון ושמחה בגבוליכם, וזכות הצדקות והמעשים טובים ילוו אותה למנוחתה הנכונה, ותהי' מליצה ישרה בעד כל משפחתה, עדי יקומו וירננו שוכני עפר בביאת גואל צדק ומלכינו בראשינו בב"א.

המנחמים בכבוד והערצה למען שמו באהבה

הנהלת מוסדות 'יטב לב' בארה"ב